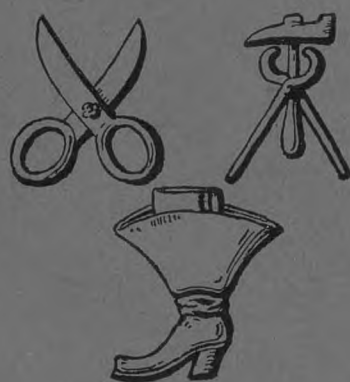

**DANSKE
HAANDVÆRKERLAVS
SEGL**

DANSKE
HAANDVÆRKERLAVS
SEGL

DANSKE
HAANDVÆRKERLAVS
SEGL

VED
POUL BREDO GRANDJEAN

AVEC UN RÉSUMÉ EN FRANÇAIS

GENCIVNE VED FOTOTYPI
AF PACT & CRONES EFTERFØLGER

Udgivet paa Bekostning af Carlsbergfondet

KØBENHAVN
I KOMMISSION HOS A/S J. H. SCHULTZ FORLAG
1950

KØBENHAVNS
KOMMUNEBIBLIOTEKER
HOVEDBIBLIOTEKET
LÆSESALEN

h
90.85
gn 25
da

ex. 1

J. H. SCHULTZ A/S
UNIVERSITETS-BOGTRYKKERI
KØBENHAVN

FORORD

For godt et halvt Aarhundrede siden offentliggjorde den af dansk Lavshistorie saa fortjente Forsker, Professor Camillus Nyrop et siden da stedse stærkt benyttet Arbejde: „Danske Haandværkerlavs Segl“ (Tidsskrift for Kunstindustri, 1897), suppleret med en Artikel: „Danmarks Haandværkerlav“ (Tidsskrift for Industri, 1901) og yderligere med „Fynske Lavssegl, En Lavskamp for og imod Odense“ (Samme Tidsskrift 1902). Saa godt som samtlige de meddelte Segl var aftegnede med ubestridelig Dygtighed og kun rent undtagelsesvis svigtende Nøjagtighed af Kunstmaler E. Rondahl, med hvem Tekstens Forfatter broderlig maatte dele Æren for disse Publikationer. Allerede tidligere havde Henry Petersen skrevet en kortere Afhandling: „De ældste københavnske Lavs-Segl“ (Tidsskrift for Kunstindustri, 1885); Tegningerne her, udførte af Magnus Petersen, er paany gengivne hos Nyrop.

Nyrop's Redegørelser vrimler af lavshistoriske Smaatræk og værdifulde Iagttagelser. Der er dog ingen Tvivl om, at Seglene kun var et Middel, ikke selve Maalet. Om Segludgaver i egentlig Forstand er der slet ikke Tale. — En samlet Udgave af disse, i flere Henseender vigtige Segl — indeholdende de fuldstændige Figurbeskrivelser, der unægtelig savnes hos Nyrop, en kritisk Angivelse af Omskrifterne og fornødne Kildehenvisninger samt ikke mindst visende den fotografiske Gengivelse af Seglene, som i vore Dage er den eneste acceptable — har derfor utvivlsomt længe været savnet og paakrævet. Det maa siges, at Nyrop's Tekst dermed træder saa temmelig i Baggrunden, medens Rondahl's Tegninger, paa faa Undtagelser nær, stadig vil være et fortrinligt og supplerende Hjælpemiddel, men selvsagt aldrig noget egentlig afgørende Grundlag for den dyberegaaende Analyse. — Mange Segl, som var ukendte for Nyrop, forelægges nu Offentligheden.

Nærværende Udgave, der nøje slutter sig til de tre tidligere fra min Haand, er og bliver — en Udgave. Anmeldere, baade Øst og Vest for Sundet, har gentagne Gange bebrejdet mig, at jeg ikke har fremsat snart én, snart en anden Hypothese. Det turde faktisk være overflødigt at paapege, at ubeviste — rimeligvis ogsaa ubevislige — Gisninger ikke hører hjemme i en Udgave, der kun bør indeholde rent konkrete Oplysninger og kun i sjældne Undtagelsestilfælde anføre en Mulighed. Det er selvsagt et saadant Princip, som skiller Udgaven fra Afhandlingen, hvis Forfatter kan optræde med egne Meninger, men rigtignok i Fare for, at hans Arbejde inden længe faar et forældet Præg, om det ikke allerede ved sin Fremkomst vækker de Modsigelser, som aldrig bør kunne fremsættes for Udgavens Vedkommende.

Naar jeg — se Udgaven af Herredsseglene — i en Note til Beskrivelsen af Rougsø Herreds Segl har anført Thise's Bemærkning om, at de smaa Figurer, med hvilke det viste svømmende Blad er „belagt“, maaske skal forestille Rugkærner¹⁾, idet min afdøde Kollega dog gør opmærksom paa, at disse Figurer, som han iøvrigt selv har fremstillet i lidet korrekt Form paa sin Tegning, ikke ligner Rugkærner og ikke kan være „parlente“ i Forhold til den i Omskriften viste Navneform „Rossenø“, anker Magister Chr. Axel Jensen i en Anmeldelse af Herredsseglene²⁾ over, at jeg ikke har anført, at Figurerne paa den i Trap³⁾ viste Tegning er opfattede som smaa Kirker. Jeg har forskaanet Læserne for Alternativet: Rugkærner —

¹⁾ Danske By- og Herredsvaaben, Tidsskrift for Kunstindustri, 1894, Særtrykkets Side 59. ²⁾ Fortid og Nutid, XVII, Side 279. ³⁾ VI, Side 334.

smaa Kirker, der vistnok vilde have faldet en og anden brav Mand for Brystet; ved nøje Undersøgelse tør jeg absolut ikke garantere for Rigtigheden af Trap's Tegners Fortolkning. Derimod har samme Anmelder sikkert Ret, naar han nævner, at Rosen, „lagt paa“ Bladets Kant, er „parlent“ i Forhold til den nævnte Navneform, en Hypothese, som ikke fandt nogen Plads hos mig. — I Beskrivelsen af Voldborg Herreds yngre Segl siger jeg: „Monogram, bestaaende af tre sammensatte Tal 1, 2 og 8“. Hvorledes kan Magister Jensen bemærke, at jeg ikke har „trykt“ (her menes naturligvis „anført“) disse Tal: „de er dog sikkert et Talmonogram efter Renaissancetidens Skik: 21 = V, 2 = B og 8 = H, svarende til Forbogstaverne i adskillige andre Herredssegel“ (altsaa Voldborg Herred). Jeg har jo netop — med Anførelse af de tre Tal — udtrykkeligt fremhævet, at det her drejer sig om et Monogram, men rigtignok ikke — med Gentagelse af 1-Tallet — fremsat en Hypothese, som forekommer mig særdeles dristig. Hvorfor ikke 11, 2, 8 eller 18, 2, 8 eller 12, 1, 8 o. s. v. Kunde man da ikke ligesaa godt regne med to 2-chifrede Tal, f. Eks. 11, 21, 8 eller med tre 3-chifrede, f. Eks. 18, 12, 21, i de sidste to Tilfælde svarende til L V H og S M V, med ukendt Betydning. Kan der overhovedet med Tallene 1, 2 og 8 tænkes paa andet end Bogstaverne A, B og H, i hvilken Rækkefølge disse Bogstaver end bør nævnes, hvorom det paagældende Talmonogram intet siger. Er der Tale om en Devise eller om et Navn?

En Datering af Seglet paa Basis af dettes Udseende er som oftest vanskelig, navnlig i de Perioder, hvor Beseglingen blev mere og mere almindelig benyttet, hvilket maatte medføre, at flere og flere Gravører toges i Arbejde, et Forhold, som atter nødvendigvis resulterede i mindre personlig stilmæssig Opfattelse og undertiden i en rent slavisk Kopiering af et ældre Segl eller en ældre Type. For en tidlig Tids Vedkommende er Stilens Udvikling utvivlsomt lettere at erkende. Selv i de Tilfælde, hvor et personligt Segl ved Hjælp af et Led i Omskriften, naturligvis først og fremmest Forekomsten af verdslige eller gejstlige Titulaturer, kan henføres til en snævert fastsat Periode, maaske kun til et enkelt Aar — man tænke sig f. Eks., at en Konge dør et Aar, efter at han ved sin Tronbestigelse havde ladet Stampen udføre, selv d a kan Seglet fremtræde i en saa arkaiseret Skikkelse, at man — uden den bestemte Datering — let lod sig villedes af dets Udseende. I Udgaven af Købstadsseglene opstilles en lille Daterings-Oversigt, omhandlende en mindre Række ældre Segl, delvis affattet med velvillig Assistance af Museumsdirektør, Dr. phil. Poul Nørlund. Baade han og jeg var under Betragtningen af de paagældende fotografiske Gengivelser ikke opmærksomme paa, at Staden Ribe's andet Segl — hvilket iøvrigt fremgaar af Teksten paa behørigt Sted — allerede hænger under et Brev fra 1311; dette Segl medregnedes nu af os med Urette til en lille Gruppe, henført til Tiden omkring 1350¹⁾. Fejltagelsen var ikke særlig stor — men alligevel. I Udgaven af Gildeseglene er tilnærmelsesvis Alder anført ved de enkelte Stykker, en Datering, som i nogen Grad lettedes, idet talrige af Stamperne endnu er til Stede. Allerede en Del af Købstadsseglene lod sig — ogsaa i Overensstemmelse med Dr. Nørlund's Opfattelse — ikke datere med blot nogenlunde antagelig Sikkerhed. For Herredsseglenes Vedkommende forelaa et lignende Forhold i endnu stærkere Grad. I Indledningen til denne sidste Udgave udtalte jeg, at Tavlerne viser Segl, „som man uden Tøven kan henføre til den sene Middelalder, f. Eks.“ — her følger Navnene paa femten Herreder — „og flere andre, de gullandske Segl ikke at forglemme“. Magister Christian Axel Jensen skriver i sin nævnte Anmeldelse, efter at have gengivet min første Sætning i Citationstegn, endt efter Ordet Middelalder og uden at medtage „f. Eks.“, at disse mine Udtalelser ikke synes „udtømmende“. „Der er glemt en hel Serie skaanske Segl“ o. s. v. Naar jeg skriver „f. Eks.“ og „med flere andre“, er da noget glemt? Jeg har med Villie nævnt de, hvad senmiddelalderlig Stil angaar, ganske særlig typiske Stykker, og overladt en nærmere Bedømmelse til andre, holdende mig fjernt fra Hypoteser. Idet jeg tager de kun altfor velvillige Bemærkninger om mine sigillografiske Arbejder til Indtægt med megen Tilfredshed, kan jeg ikke nægte mig at gengive en Sætning fra samme Museumsmands Anmeldelse af Købstadsseglene²⁾: „Lidt mindre Faglighed vilde maaske have været en Fordel“. Her maa jeg blankt protestere. Er en saadan „Faglighed“ virkelig at træffe, regner jeg den for Udgiverens Styrke, for hans Bidrag til en Sag, der er Arkæologens og Sigillografens Fælleseje. — Jeg kunde let imødegaa en anden Anmelder, men nøjes med det her sagte.

¹⁾ Fejlen rettet i Supplement til Købstadsseglene, meddelt i Udgaven af Herredsseglene, Side 75. ²⁾ Fortid og Nutid, XIII, Side 196.

Man vil se, at jeg Gang paa Gang anfører, at et Signet — Stampen — endnu er i det paagældende Lavs Besiddelse, hvilket viser, at der er givet mig ønsket Anledning til at tage et Aftryk. Rette Vedkommende bedes modtage min Tak. Der er imidlertid ingen Tvivl om, at Tilstedeværelsen af en Række Stamper ikke er konstateret. I afvigte Sommer lod jeg — gennem Ritzau's Bureau — tilflyde Bladene Meddelelse om Forberedelsen af nærværende Udgave. Bureauet anmodede Redaktionerne om godhedsfuldt at ville give Meddelelsen en passende Plads; den har sikkert været offentliggjort i Størstedelen af vore Provinsblade. Jeg udtalte ved denne Lejlighed Formodning om, at adskillige Stamper maatte bero hos de Lav eller Haandværkssammenslutninger, der ikke havde ønsket at afgive diverse Ejendele til vore Museer, og at jeg derfor vilde være taknemmelig for behørig Underretning. Denne Foranstaltning resulterede ikke i en eneste Oplysning fra Lav ude omkring i Landet, hvor utroligt dette end lyder. Opfordringen blev kort efter gentaget i den københavnske Haandværkerforenings Medlemsblad, støttet af en varm anbefaling fra Redaktionens Side. Resultatet blev nu — én Henvendelse til mig. En yderligere Gentagelse i det af Fællesrepræsentationen udgivne Medlemsblad førte blot til nogle overflødige Oplysninger. — Det er ret uforstaaeligt, at der indenfor visse, sikkert ikke faa Haandværk har været saa ringe Interesse for et Arbejde, som i Virkeligheden først og fremmest vil komme de forskellige Fag selv til Gode. Naar Udgaven her har set Lyset, dukker mange Stamper formodentlig frem. Desværre for sent.

Beklageligvis har jeg for adskillige Segls Vedkommende nu været nødsaget til at ty til Rigsarkivets, Kunstindustrimuseets og Haandværkerforeningens Seglsamlinger, visende et ret stort Antal Lavssegl, næsten alle fremtrædende som Aftryk i rødt Lak, langt fra saa egnede til Fotografering som de Aftryk i graat, der er tagne til Udgaven, og yderligere ofte i højest maadelig Tilstand. Jeg har endda undertiden maatte nøjes med Rondahl's Tegninger¹⁾; saadanne er i enkelte Tilfælde medtagne som Supplement til et slet Aftryk. — Flere Lav har meddelt, at Stamper er bortkomne, hvilket utvivlsomt maa være sket i forholdsvis ny Tid, i hvert Fald efter Nyrop's ovennævnte Publikation, der, som meddelt, udkom i 1897. Jeg maa antage, at Stykkerne i Seglsamlingerne stammer fra omtrent samme Tidspunkt.

I danske og svenske Museer og Arkiver har jeg mødt den største Imødekommenhed og Velvillie. Jeg bringer herfor min bedste Tak, og henviser til Noterne. Jeg maa dog allerede her særligt takke Museumsdirektør, Dr. phil. Helge Søgaard. Som ved Forarbejderne til de tidligere Udgaver blev Fabrikant v. Huth mig en uvurderlig Støtte, hvad de fotografiske Optagelser angaar; ogsaa han skal derfor takkes. Sidst men ikke mindst rettes en ærbødig Tak til Direktionen for Carlsbergfondet for Understøttelse til Udarbejdelsen og betydelige Midler til dette Værks Udgivelse.

Kjøbenhavn, 14. December 1949

P. B. GRANDJEAN

¹⁾ Gengivne efter Afbildningerne i Nyrop's Afhandling. Man har først paa et sent Tidspunkt gjort mig opmærksom paa, at Originaltegningerne beror i Kunstindustrimuseet.

FORKORTELSER

- D. G. & L. S. = C. Nyrop: Danmarks Gilde- og Lavsskraer fra Middelalderen, II, Kbhvn.
- D. Gi. S. = P. B. Grandjean: Danske Gilders Segl fra Middelalderen, Kbhvn. 1948.
- D. H. = P. B. Grandjean: Dansk Heraldik, Kbhvn. 1919.
- D. H. S. = P. B. Grandjean: Danske Herreders Segl indtil 1660, Kbhvn. 1946.
- D. L. S. = C. Nyrop: Danske Haandværkerlavs Segl, Tidsskrift for Kunstindustri, Kbhvn. 1897. Særtrykkets Paginering anvendes.
- D. S. = P. B. Grandjean: Dansk Sigillografi, Kbhvn. 1944.
- D. S. S. = P. B. Grandjean: Danske Købstæders Segl indtil 1660, Kbhvn. 1937.
- F. L. S. = C. Nyrop: Fynske Lavssegl, Tidsskrift for Industri 1902. Særtrykkets Paginering anvendes.
- I. t. R. & h. S. = Indlæg til Registranterne (o: Kancelliets, fra 1559 til Registre og Tegnelser) samt henlagte Sager.
- K. M. S. = Kunstindustrimuseets Samling af Lavssegl.
- P. o. V. = Papir over Voks.
- R. A. S. = Rigsarkivets Seglsamling.
- Sv. S. S. = K. G. Cedergren og Gösta von Schoultz: Svenska Skråsigill, Stockholm 1944.
- T. = Trækapsel.
- V. = Voks.

INDLEDNING

Den Omstændighed, at beslægtede Fag stundom tilhørte samme LAV, vilde utvivlsomt, ligesom flere andre Forhold — f. Eks. afvigende Betegnelser for ensartet Haandværk — kræve ret vidtløftige Redegørelser, der ikke hører hjemme i et Seglværk, og som i hvert Fald laa helt udenfor Udgiverens Kompetence. Det er selvsagt, at Anden-, Trediehaandsoplysninger var uden egentlig Værdi og iøvrigt lidet stemmende med Planen for et strengt sagligt Arbejde. Seglene er ordnede efter de Lav, som nævnes i Nyrop's allerede omtalte Afhandling, idet fornødne Henvisninger er foretagne, f. Eks.: Fassbindere se Bødkere, Fellberedere se Garvere. Det er og bliver hovedsagelig de viste Genstande, som knytter Seglene til hverandre i Særgrupper.

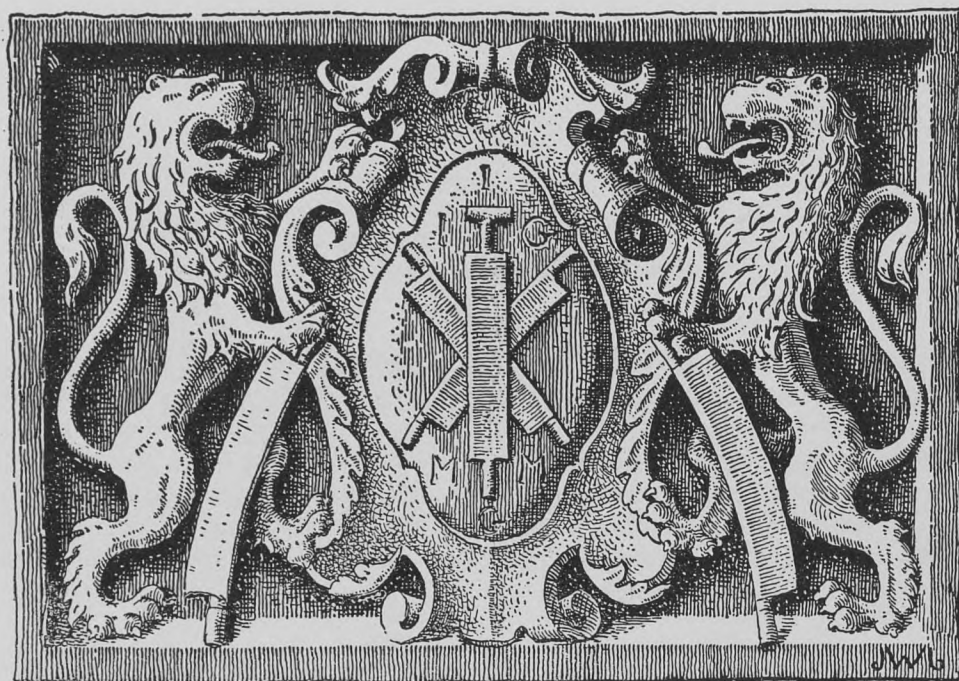
Hovedparten af denne Samlings BILLEDIGE FREMSTILLINGER gælder de forskellige Lavs Værktøj, Redskaber og Produkter, hvis nærmere Udformning ned gennem Tiderne kun kan vurderes af det paagældende Haandværks egne Udøvere. Det maa dog understreges, at forskellige, nu ikke længere benyttede Former sikkert vil være ganske fremmede for vore Dages Mennesker.

Selv om mange af disse Segl kun viser tarvelige Fremstillinger, vidnende om slet Gravørarbejde, mødes ogsaa fuldtud harmoniske Kompositioner, ofte af et vist heraldisk Tilsnit. Den logiske Figurdistribution, som kendetegner den gode Heraldik — en Forfaldsperiodes Uhyrligheder lades ganske ude af Betragtning — genfindes Gang paa Gang i Haandværkernes Segl. Ikke faa af disse frembyder imidlertid Eksempler paa en saare uheldig Ophobning af Figurer; saa meget som muligt skulde jo gerne med. — Lavsseglene er som Helhed af betydelig haandværks- og kulturhistorisk Værdi; ikke faa fremtræder i rent kunstnerisk Henseende som smaa Mesterværker, ogsaa for den, der mangler enhver Interesse for eller Kendskab til Figurindholdet. Det er fristende at nævne Skomagerseglet fra Kolding (Tavle 16 c)¹⁾, med Minuskelomskrift et af Samlingens ældste Stykker, og Smedenes Segl i samme By (23 b), betydeligt yngre. Begge er værdige til en Hæderspris. Ogsaa de glimrende Støvletyper i Skomagerseglene fra Randers og Ribe fortjener at fremhæves (17 c og d).

Det vil være umuligt at analysere alt dette Værktøj, alle disse Redskaber og Genstande paa virkelig systematisk Vis; saadant er ej heller paakrævet i en Udgave som denne. Der skal saaledes kun gøres Rede for enkelte Hovedtræk, idet flere særlige Fænomener omtales nedenfor under Bemærkninger vedrørende den i Teksten anvendte Beskrivelse. — Slægtskabet med udenlandske Fremstillinger er indlysende, se omstaaende Fremstilling, med Henvisning til de københavnske Garvere, IV.

I en Række af Seglene figurerer de viste Fremstillinger i Skjolde af heraldisk korrekt Form, se saaledes Bagere, I, København (1 k), Skomagere, I, Kolding (16 c), Smede, Malmø (32 d), Skrædere, Visby (31 g), Skomagere, Kjøge (16 b). Indholdet kan ligeledes være ordnet i Overensstemmelse med den bedste Vaabenkunst: Bagere, I, København (1 k), jvfr. samme Lav, Kjøge (1 n), Glarmestre, I, Odense (7 g). At Skjoldene efterhaanden mere og mere fjerner sig fra de gode heraldiske Typer, er et Forhold, som under Heraldikens Forfald finder sit Sidestykke overalt. I nyere Tid kom Hjelmen undertiden til, med behørigt Hjelmtegn, i Virkeligheden lidet passende for et Haandværkerlav. Der kan altsaa nu være Tale om et fuldstændigt Vaaben. Saaledes som et saadant ses i de Segl, som førtes af Blikkenslagerne, I (3 d), Glarmestrene, II (7 f) og Kobbersmedene, I og II (10 k og l), alle i Hoved-

¹⁾ I det følgende er Ordet Tavle udeladt.

staden, og af Malerne i Odense (11 c), kunde man, hvis Omskriften ikke gav fornøden Underretning, meget vel tro at have et almindeligt Slægtsvaaben for sig.

Stedet her er ikke til Betragtninger af ren heraldisk Art. Der er dog Grund til at pege paa nogle aldeles forfejlede Vaabenfremstillinger, forekommende i de Segl, som førtes af Skomagere (17 g) og Skrædere (20 l) i Rudkjøbing og af Smedene, II, i Horsens (22 m). Af Langelænderne har benyttet samme slette Gravør, ses ved første Øjekast. — I Forbindelse med Heraldiken kan det passende nævnes, at mange af Lavene har haft Forkærlighed for de saakaldte Skjoldholdere¹⁾. Som saadanne valgtes to Gedebukke af de københavnske Bødkere, IV, (5 d), to Vildmænd af Rebslagerne, II, i Odense (13 g) og to Løver af Skræderne i Fredericia (18 m). Selv i de Tilfælde, hvor der overhovedet ikke forefindes noget Skjold, ønskede man, at én eller anden Genstand skulde holdes ligesom Skjoldet selv. To Løver var, som det ses, særlig foretrukne. De holder Kringle (Bagere, Fredericia, 1 e), Lampe (Blikkenslagere, V, København, 3 h), Foerværk (Bundtmagere, II—IV, ssts., 4 g—i), Skavejern (Garvere, IV, ssts., 7 a), Handske (Handskemagere, Nykjøbing paa Falster, 8 n), Kam (Kammagere, København, 10 e), Kedel (Kobbersmede, III, ssts., 10 m) og Saks (Skrædere, I, Horsens, 19 a). I det sidstnævnte Lavs næste Segl der paa Stedet er det to Vildmænd, som holder Saksen (19 b); det er ogsaa disse mystiske Personnager, der løfter en Krone over Redskaberne i et københavnsk Væversegl, IV (27 g). Et andet, VII, viser to Løver (27 k). — Seglet skulde gerne se saa fint ud som vel muligt, ligeledes en utvivlsom Motivering for den overordentlig hyppige Forekomst af saa vel aabne som lukkede Kroner, der forlenede det med et vist officielt Præg. En lignende Bevæggrund, nu vel nok parret med forstaaelig Lokalpatriotisme, har sikkert tilskyndet en lang Række af vore Lav til at bruge Stadens eget Mærke, dog kun undtagelsesvis som eneste Figurindhold i Seglet: Bødkere, Kjerteminde (4 m), Slagtere, Fredericia (21 f), Vævere, VIII og IX, København (27 l og m), samme Lav, Nakskov (28 d), i dettes Segl trængt lidt i Baggrunden af et i Forhold til Vaabenmærket kæmpemæssigt Aarstal. Som Regel ønskede man gerne at se Lavets Art kendetegnet samtidig med Anvendelsen af det paagældende Stadsmærke. — De københavnske Hattemagere, I, fører Hovedstadens fuldstændige Vaaben, paa meget diskret Maade blot forøget med en over Midtartaarnet svævende Hat (9 k). Tobaksspinderne sammesteds sætter de

¹⁾ D. H., Side 217 ff.

tre Taarne i et rigt Rokokoskjold, idet de iøvrigt nøjes med at lade en eksotisk Mandsperson optræde som Skjoldholder, holdende en lang Pibe; en Tønde og en Merkurstav paa modsat Side af Skjoldet hentyder til dette Lavs merkantile Karakter (26 m). Ogsaa i Hattemagerseglet fra Horsens er det Stadens Træ og Hest (9 i), som, i Forhold til to Hatte af beskeden Størrelse, dominerer Fremstillingen; noget lignende gælder St. Knudsskikkelsen i de Odense Hattemageres Segl, I, hvor en enlig Hat særdeles let kunde overses (9 m). — Oftest tør det dog siges, at Stadens Mærke og Lavets Emblemer spiller sideordnede Roller, se saaledes Taarnene og Møllen i de københavnske Mølleres Segl (12 f), Huset med de tre Aarer¹⁾ — Tønde og Værktøj i de aarhusianske Bødkeres, I (4 k). Analoge Eksempler fremgaar af Tekst og Tavler (f. Eks. Bagere, Kalundborg, Garvere, I, København, Handskemagere, I og II, Horsens, Skrædere, II, København, o. fl. a.). Garverne i Aalborg giver hver Part sit, naar de lader Bymærket anbringe i et Skjold, og sætter Værktøj paa Hjelmen (6 g). Undertiden ses det førstnævnte kun som en Detaille i den hele Fremstilling. Et af de københavnske Vævere benyttet Segl, III, viser saaledes Stadens Taarne som forholdsvis sekundær Dekoration, staaende mellem Sol og Maane og over en Væverskytte (27 f). Odense Bys Lillie optræder endvidere blot som Bifigur i flere Segl: Bødkere, II (5 g), Hattemagere, I (9 m), Murere, I—III (11 n og 12 a og b), Pottemagere, I og II (12 l og m), Rebslagere, I (13 f); man kan med god Grund gaa ud fra, at det er samme Blomst, som, i tredoblet Antal og paa lange Stængler, genfindes i Skræderens Segl (20 e—g). Naar Horsens-Garverne vælger to mod et Træ opspringende Gedebukke, kan der neppe være Tvivl om, at de har taget Træet (6 i) som den ene af de to Figurer, der kendes fra Stadsseglet. — Aalborgs ældste Segl viser en Borgfremstilling over de Bølger, som i nyere Tid, udfra en etymologisk set ganske fejlagtig Opfattelse ændredes til Aal (l). Stadens Skrædere har anbragt tre saadanne under en aaben Saks (18 g), og dermed sikkert ment at have givet deres Hjemsted, hvad der tilkom det. Deres Lavsbrødre i Aarhus satte tre Aarer under Saksen (18 k), ligeledes hentede fra nyere Stadssegel, hvis Billede allerede er nævnt ovenfor. — I Teksten fremsættes endelig en Hypothese vedrørende de helsingørske Væveres Segl, netop at henføre til det lige meddelte.

I et Faatal af alle disse Segl ses Fremstillinger af Helgenfigurer, saaledes Sankt Loye, valgt af Guldsmedene i Odense (8 a), København (7 k) og Ystad (30 b) og af Smedene i de to sidstnævnte Byer (22 o og 32 h). Skomagersegel fra København viser de to Helgener Sankt Crispinus og Sankt Crispinianus (15 n og o), Bartskeersegel sammesteds fra Sankt Cosmas og Sankt Damianos (2 h og i). Alle disse hellige Personer bærer Redskaber og Værktøj, der kendetegner det paagældende Lav. Den vingede og gloriesmykkede Skikkelse i de Næstved Skræderes Segl (20 c), Vor Frue i Visby Skomagerens (31 a) og en Mandsskikkelse med Sværd og Bog, sikkert Sankt Paulus, i Skræderseglet fra Roskilde (20 k), ses ligeledes i Forbindelse med Værktøj; Fremstillingen af Sankt Knud i det ældste Segl for Hattemagere i Odense er allerede omtalt. I Modsætning hertil fortæller de Horsens-Smedes siddende Sankt Peter, med Nøglen (22 l) ganske vist, hvem man har for sig, men intet om Lavet selv; se ogsaa den ikke genkendte Helgen i det ældste Skomagersegel fra Malmø (30 f) og den nøgne Mandsskikkelse med Hellebard og Rigsæble, som Bagerne i Odense lod fremstille i deres særprægede Segl (2 c og d). Sidst skal lige nævnes Mandspersonen i Malmø-Barberernes Segl (29 b) og de allegoriske Kvindeskikkelser, der figurerer i sene Segl for Bryggere, IV, og Brændevinsbrændere i København (4 c og e).

En højere Symbolik træffes i nogle enkelte Tilfælde i Fremstillingen af *Agnus Dei* — Gudslammet med Opstandelsens Sejersfane — forekommende i ret smukke Segl, førte af Handskemagerne i København, II (8 k), og af deres helsingørske Lavsfæller, II (8 g). Naar henses til, at dette Fags Mænd i Næstved, i meget passende Relation til Professionen, satte et almindeligt gaaende Lam i deres Segl, unægteligt af mere primitivt Udseende (8 p), kunde man maaske *a priori* være fristet til at tage den førstnævnte sublime Figur mindre højtideligt. *Agnus Dei* er dog ogsaa langt tidligere valgt af andre Lav; den figurerer i det af Slagterne i Basel førte Segl²⁾, som maa henføres til det 14. Aarhundrede, og her sammen med en Vædder, der, ogsaa staaende i dette Lavs Fane, vel kan betragtes som henviende til Haandværkets Art. Det skal yderligere anføres, at ogsaa Garverne i Ystad benyttede et Segl

¹⁾ D. S. S., Side 20, Tavle 2 c. ²⁾ W. R. Staahelin: Baseler Zunftwappen, Archives Héraldiques Suisses, 1929, pag. 137.

med Agnus Dei, nu i liggende Stilling (29 h). At de Assens-Bagere anbragte et gaaende Guds Lam paa Hjelmen over det Skjold, hvori ses en ganske prosaisk Kringle (1 d), har den helt naturlige Forklaring, at det var Stadens Mærke. — De Svendborg-Skomageres Ibskal (17 n) var Sankt Jacob's Symbolum. Naar Viborgs Hattemagere satte Adam, Eva, Træet og Slangen i deres Segl (9 r), laante de denne Fremstilling fra Byens egne Segl; hvorfor samme Stads Skomagere foretrak en Bikube (18 c), faar staa hen. At Garverne, III, i Kjøbenhavn lod Hjelmen over deres Skjold pryde med en Fremstilling af Fru Justitia, holdende Sværd og Vægt (6 m), viser en Symbolik, som andre Folk sikkert kunde have anvendt med ligesaa god Ret.

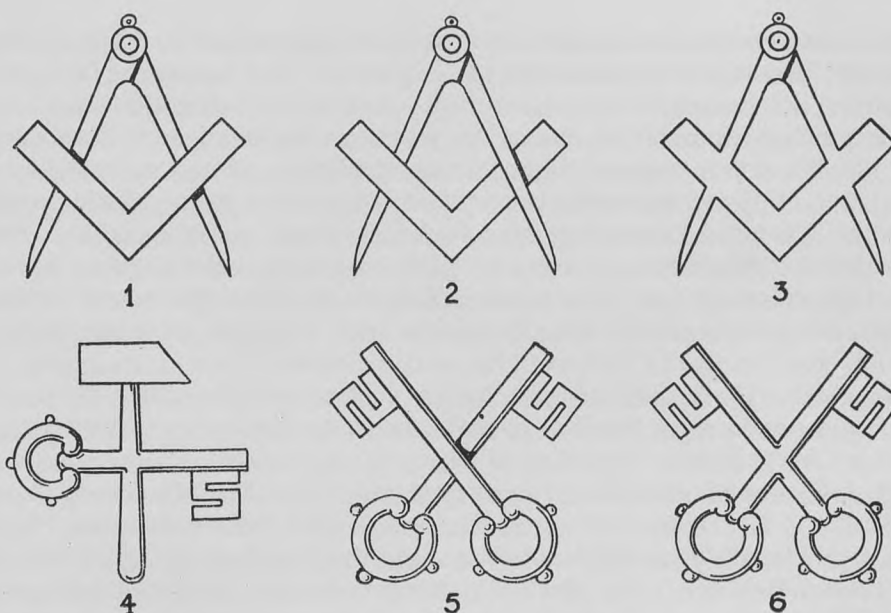
I Fortsættelse af ovenstaaende Bemærkning om det dagligdags Lam skal det tilsidst nævnes, at det af de Bundtmagere i Malmø førte, meget gamle Segl ogsaa viser et Lam (29 d), og at Egern, Gedebukke og Hjorte, som rimeligt er, figurerer i Segl, tilhørende Bundtmagere, Garvere og Handskemagere, for hvem Læder af forskellig Art — og tilberedt paa forskellig Maade — var Et og Alt (Bundtmagere, I, Kjøbenhavn (4 f), Garvere, Assens (6 h), Horsens (6 i), Kjøbenhavn, I og II (6 k og l), Randers (7 b), Svendborg (7 c) og Viborg (7 d), Handskemagere, Horsens, I (8 h), Næstved (8 p), Randers, I og II (9 c og d)). De kjøbenhavnske Garveres Segl, III, (6 m), viser en liggende Ko, særdeles passende for det Fag, som „barkede“ Kohuder¹⁾. — Den staaende Okse i Slagternes ældste Segl sammesteds fra (21 k) har naturligvis en hel anden Betydning (jvfr. II (21 l) samt samme Fag i Helsingør, I og II (21 g og i) og i Odense (21 m)). — Dobbeltørnen i talrige Skomagersegel hentyder til den krigerske Bedrift, som — under Kamp med hedenske Stammer i 1370 — efter Sagnet udførtes af en Mand af Professionen, Hans fra Byen Sagan i Schlesien. Som Tak skal Kejser Rudolf have givet hans Værkfæller Ret til at føre Fuglen i Segl og paa Fane²⁾. Den staar derfor i en hel anden Forbindelse med Seglene end alle de andre her nævnte Fremstillinger.

De meddelte BESKRIVELSER af Figurindholdet er, saa vidt muligt, affattede i nøje Overensstemmelse med heraldisk Sprogbrug og med Anvendelse af særlige Fagudtryk, oftest let forstaaelige. For ikke at besværliggøre en umiddelbar Opfattelse, navnlig af lange og indviklede Beskrivelser, er der dog i visse Tilfælde gjort tydelige Undtagelser fra Reglerne. Opmærksomme Læsere vil yderligere Gang paa Gang — i Relation til en Beskrivelse af et noget lignende Figurindhold — uden Vanskelighed kunne konstatere tilsyneladende Inkonsekvenser, som imidlertid dels skyldes Tilstedeværelsen af en eller anden sekundær Detail i den hele Fremstilling, dels et rimeligt Hensyn til Letlæselighed. Det har kun rent undtagelsesvis været nødvendigt at se helt bort fra det klare Sprog, som tales af alle Landes Heraldikere, og med beslægtede Udtryk paa alle Tungemaal.

Heraldikens sproglige Konstruktioner baseres paa den af en vis Stivhed prægede Fremstilling; naturalistiske Billeder kan ikke tolkes rettelig. Ogsaa visse bestemte Anordninger maa forefindes. For at nævne et Eksempel. Hosstaaende Tavles Fig. 1 viser en med Spidsen nedadret Vinkel — Udtrykket nedadret er iøvrigt ikke nogen heraldisk Terminus — „lagt paa“³⁾ en nedadvendt, aaben Passer; det er overflødig at tilføje, at Figurerne krydser hinanden. Man kan med god Ret sige, at der her er Tale om en heraldisk Konstruktion. Er Billedet derimod fremstillet, som vist i Fig. 2, bliver Fagudtrykket „lagt paa“ selvsagt ikke anvendeligt. Det vil nu være rimeligt at sige, at Vinkelen krydses af Passeren, naturligvis med samtidig Angivelse af de ovenfor nævnte Positioner. — Mange Gange viser ikke mindst smaa Figurer i disse Segl saa stor Skødesløshed fra Gravørens Side, at Forhold som f. Eks. de anførte ikke med Sikkerhed kan identificeres; i andre Tilfælde er det Aftrykket, som er uklart, se Fig. 3. Efter almindelig Sprogbrug nødes man her til at bemærke, at den ene Figur krydser eller korsner den anden. I sidstnævnte Fald, Fig. 4, skulde en oprejst Hammer enten være „lagt paa“ en „bjælkevis“⁴⁾ liggende Nøgle eller omvendt. De to „krydslagte“⁵⁾ Nøgler, Fig. 5, kan meget vel betegnes som fremstillede i denne Stilling, selv om de vises paa ubehjælpelig — eller utydelig — Maade, Fig. 6. Disse faa Eksempler turde være tilstrækkeligt oplysende som Vejledning.

I Almindelighed er de forefundne Skjolde ikke klassificerede. Adskillige unddrager sig iøvrigt helt en nærmere Beskrivelse. Runde og ovale Skjoldformer anføres, ligesom det bemærkes, at Talen er om et Kartouche- eller Rokokoskjold, begge ganske uheraldiske. Med Hensyn til Kroneformer skelnes blot

¹⁾ D. L. S., Side 19. ²⁾ Ssts., Side 7. ³⁾ D.H., Side 118. ⁴⁾ Ssts., Side 108. ⁵⁾ Ssts., Side 109.

mellem aabne Kroner og Bøjlekroner. De Gang paa Gang viste Gengivelser af Stædernes Vaabenmærker beskrives slet ikke; Henvisning til Udgaven af Købstadsseglene tør være tilstrækkelig, om ikke senere Fremstillinger bør raadspørges. — Det er indlysende, at en nærmere Angivelse af selve de egentlige Figurers Udseende ikke kan foretages. Heller ikke de forholdsvis faa menneskelige Skikkelser analyseres, saaledes som Tilfældet er i Udgaven af Gildeseglene. I Almindelighed bliver det Fremstillingen selv, som taler; alle de beskrevne Segl genfindes jo paa Tavlerne. Helt umuligt vilde det være at beskrive „Skjoldholderne“¹⁾, Vildmænd, Løver o. a., paa fyldestgørende Maade. Medens Tilstedeværelsen af forskellig, mere væsentlig Dekoration, f. Eks. Palmegrene eller Egekrandse, altid anføres, er mindre fremtrædende Udsmykningselementer som Hovedregel uomtalte; dette gælder f. Eks. Konsoller og „Grunde“²⁾, tjenende som Basis for Fremstillingen, Smaaornamenter i Seglfeltet o. l.

Affattelsen af OMSKRIFTERNE („Legenderne“), som Regel mindre paaagtede end de billedlige Fremstillinger og dog undertiden mere bemærkelsesværdige end disse, viser saare ofte, at Lavenes Mænd ikke havde deres Styrke *in litteris*, denne Vending taget i sin dobbelte Betydning. Fejl og Mangler bør neppe udelukkende skrives paa Gravørernes Regning.

En lige fra Middelalderen benyttet Formel anførte principalt Seglets Art, *Sigillum*, *Secretum*, *Signetum*, dernæst Ejeren eller Ejerbegrebet og sidst Stedangivelse. — Om virkelig Art var der for hele denne Seglgruppes Vedkommende aldrig Tale. Betegnelser bruges følgelig rent i Flæng. Naar Guldsmedene i Kjøge saaledes anvender Ordet „Sekret“ i deres Seglomskrift, har de neppe haft nogensomhelst nærmere Forestilling om dets oprindelige Betydning³⁾. — Utalte Omskrifter begyndte med det S', der kan opfattes som en Forkortelse af alle de tre nævnte latinske Ord, og som var saa vanligt, at selv danske Omskrifter indlededes paa denne Maade, se Kolding Handskemageres Segl, jvfr. de Kjøge Bageres. En Redegørelse for den Form, under hvilken Ordet Segl og tilsvarende Betegnelser forekommer, ses nedenfor i særlig Forbindelse. — Man tør neppe gaa ud fra, at det af Handskemagerne, I, i Helsingør benyttede Ord „Stempel“ vil vise, at et egentligt Segl ikke foreligger. Seglet er derfor medtaget.

Et Par Eksempler paa latinske Omskrifter: *Sigillum chirurgorum Haffniensium Danorum* eller — *aurifabrorum civitatis Ottoniensis* fremkalder ingen Kommentarer. De er, som flere andre fuldkomne regulære, her gengivne med opløste Forkortelser, altsaa uden det kritiske Apparat, for hvilket der senere skal gøres Rede. Ved Sammenligning med Tavlerne henvises til Tekstens Gengivelse af Omskrifterne.

¹⁾ D. H., Side 217 ff. ²⁾ Ssts., Side 227. ³⁾ D. S., Side 107 f.

Ejerbegrebet er kun undtagelsesvis identisk med selve Betegnelsen for Haandværket eller rettere sagt for dets Udøver: Skomagerens Indsegl i Aars (Aarhus, I). Det bemærkes, at der for dette og de følgende Eksemplers Vedkommende ikke regnes med den originale Ortografi, som vil fremgaa af Teksten til de respektive Segl, ligesom det straks bør siges, at der, hvad de nedenstaaende Eksempler angaar, hverken nu eller senere i denne Udgave er taget Hensyn til en synlig Deling af Ord eller af disses enkelte Stavelser, af Gravøren markeret ved smaa Kugler eller andre Adskillesestegn. En saadan Deling kan forøvrigt ikke altid konstateres med fuld Sikkerhed. At Delinger ikke overholdes, resulterer i Gengivelserne: Maribo Skomagerlavs Segl (ikke Skomager Lavs Segl) og Skomagernes Lavsseglet i Roskilde (ikke Skomagernes Lavs Signet). Vi opererer altsaa baade med Begreberne Segl og Lavssegl. Forholdet bliver klarere i den viste Gengivelse med Versalier. Naar alle Segl er afbildede paa Tavlerne, har Udgifveren formentlig Retten til en saadan Frihed.

Som Hovedregel viser Ejerbegrebet baade, hvilket Haandværk, det drejer sig om, og Betegnelsen for Sammenslutningen som Corpus. Forskellige Redaktioner forefindes, som oftest betingede af Sprogbrug. Undertiden er Lavets Mænd i Egenskab af Seglejere angivne ved den enkelte: Kalundborg Skomagers Lavssegl, I, Skomagerens (Ribe), som oftest dog i Flertallet: Middelfart Skomageres, Skomagernes (Kalundborg, II). Ogsaa i en latinsk Omskrift træffes Enkelttalsformen: Sigillum aurifabri (Guldsmede, Aalborg). Hertil slutter sig Omskriften: Skjelskør Skomagerlav, uden flere Ord, endvidere: Skomagerlavs Signet i Helsingør, III, Maribo Skomagerlavs Segl, jvfr. Det loblige Bagerlavs Indsegl (Kjøbenhavn, II), en unægtelig bedre Form, samt Skomagerlavets Segl (Aarhus, II). — Betegnelsen Lav — Laug, Lavg, hvor U, som næsten altid i ældre Omskrifter er erstattet af V, Lau, Laf, Lauf, Lag — er langs den hyppigst benyttede, for ikke at sige næsten eneraadende. Det andet Ord „Amt“ kendes ikke blot i tyske, men undertiden — f. Eks. Skomagere, II, Kolding — i danske Omskrifter, hvor „Embede“ ogsaa træffes (Bødkere, I, Kjøbenhavn). Snedkerne i Nyborg taler om Lav og Amt paa en Gang, en Slags forstærkende Udtryk, som faktisk er en Pleonasmie. — Nogle enkelte Gange betegnes Seglet som tilhørende Lavshuset (Bryggere, III, Kjøbenhavn, Handskemagere, Saxkjøbing, Vævere, Helsingør), ligesom det i Omskriften karakteriseres som et „Ladesegl“, „Ladensiegel“ (Bødkersvendene, Kjøbenhavn, Vævere, V, ssts.).

Den særlige Tilføjelse forekommer, naar Omskriften taler om det „lovlige“ Lavssegl (Garvere, III, Kjøbenhavn) eller om det „rette“ (Murere, I, Odense). Skomagere i Horsens er endog saa oplyste, at de fører et *Sigillum publicum*¹⁾. I disse Tilfælde understreges Seglets juridiske og officielle Betydning. Benyttelsen af et *Epitheton ornans*: lieblich, løblich eller „loblige“ (Kobbersmede, I og II, Kjøbenhavn, Bagere, II ssts.) gælder Lavet. Ordet Meister eller Mester træffes undtagelsesvis (Hattemagere, I, Murere, I, og Tømrere, alle i Odense); at Seglet baade repræsenterer „Meister und Gesellen“ ses ogsaa kun faa Gange (Hattemagere, II, Odense, Klokke- og Kandestøbere, Kjøbenhavn). Omskriften „Allermand og alle Lavsbrødre“ (Smede, Svendborg) — og flere Ord findes ikke — viser en anden Tilføjelse; den genfindes i de Landskrone-Skomageres Segl, betegnet som „alle Brødres“. — Loyalteten giver sig unægtelig Udslag, naar de københavnske Bødkere, IV, i Omskriften pranger med deres „allernaadigst forundte Lav“, ja tilmed nævner Kongens Navn, eller naar Gørtlerne sammesteds, I, betegner deres „Amt“ som „det kongelige“. Omskriften i det sidste Fags næste Segl, II, kan nævnes paa dette Sted. Her tales om: Det lille Gurtleramts Segl, utvivlsomt kun et klodset Udtryk for, at Seglet er af mindre Størrelse end det foregaaende, altsaa at forstaa „Gørtleramtssegl“; „Das kleine Handwergssiegel in Kopenhagen“ (Garvere, II) siger ganske det samme. — I nyere Segl træffes Begrebet „Brødreskab“ (f. Eks. Bødkere, II, Aarhus) eller „Broderskabet“ (Rebslagere, II, Kjøbenhavn). Hvad de særlige Svendelav endelig angaar, nævnes de altid som saadanne i Seglet, hvis dette da ikke fremtræder som ført af Fagets „Oldgesel“ eller -geseller (Rebslagere, II, Odense, Murere, IV, Kjøbenhavn). Omskriften: „Vi samtlige Kammagersvende i Kjøbenhavn“ tyder paa en vis Selvfølelse. Ogsaa andensteds siger den, at Seglet gælder „samtlige“ Svende (Hattemagere, II, Aarhus, III, Randers).

Forskellige af disse Segl — man erindrer, at Ortografi og Bøjninger stadig normaliseres her i Indledningen — viser det demonstrative Pronomen: Dette Indsegl hører til o. s. v. (Remsnidere og Sadelmagere, I, Kjøbenhavn, jvfr. Skomagere, I, og Slagtere, I ssts.), Dette er Bundtmageres — — Ind-

¹⁾ D.S., Side 31.

segl — (I, Kjøbenhavn, jvfr. Bagere, II, Helsingør, Guldsmede ssts., Skomagere, I, Holbæk), Det er Vævernes Lavssegl (III, Malmø, jvfr. Rebslagere, I, Kjøbenhavn). Saadanne Affattelser har gamle Aner. Der kan — nærmest som et Kuriosum — lige være Grund til at meddele Omskriften paa det af Vilhelm Erobreren som Hertug af Normandiet i 1069 førte Segl: Hoc Normannorum Wilelmm nosce patronum; den er, som det ses, tilmed affattet paa leoninsk Versemaal. Et „Ce est“ eller „C'est“ begynder Legenden paa middelalderlige franske Segl.¹⁾ Lavene var for Resten her i Landet ikke ene om noget lignende.²⁾ — Ejergentiven forstærkes ved samtidig Anvendelse af det possessive Pronomen: Der Filtmacher von Alburch i hr Amtssiegel (Hattemagere, I, Aalborg, jvfr. II og III, Randers). I sjældnere Tilfælde er Ordet Segl helt udeladt: Bødkerembede i Kjøbenhavn 1584, I, Assens Skomagerlav 1608, Buchbinder i Kopenhagen, I, uden andre Ord, hvortil kommer den ubehjælpssomme Affattelse: Det er Skræderlav i Assens.

Naar Væverne i Slangrup i Omskriften — ogsaa uden Forekomsten af Ordet Segl — taler om et „Signum veritatis“, har de neppe haft Kendskab til, at dette Udtryk forekommer i Middelalderens Sekreter, uden yderligere Tilføjelse.

Latinen var Seglenes Modersmaal, ogsaa benyttet af en Række danske Lav. I dette Sprog ses Ordet „convivium“ som Betegnelse for Lavskorporationen³⁾. Vi træffer f. Eks. et Sigillum convivii hos Skomagerne, I, i Kolding, i Svendborg og i Malmø samt hos de Horsens-Smede, I. Disse sidste nævner samtidig deres Segl som tilhørende et convivium Sancti Petri, uden dog derfor at udelade Betegnelsen for dem selv. Seglet kan følgelig ikke forveksles med et særligt Gildesegl. Nogle Lav har betjent sig af et „Sigillum officii“ (Slagtere, Malmø, Smede, Ystad og Skrædere, Visby), idet Skomagerne paa sidstnævnte Sted har foretrukket et „Sigillum societatis“.

Det tredje Led i Omskriften, Angivelsen af Sted — Aalborg Bageres Lavssegl, Bagerens Lavssegl i Helsingør, eventuelt uden Præposition foran Stednavnet — giver ligesaa lidt som de tyske Affattelser Anledning til nærmere Omtale. Det er overflødig at gaa ind paa fejlagtige Konstruktioner. — I de latinske Omskrifter ses — ofte abbrevierede — adjektive Former af Stednavnet (Skomagere, Horsens, samme, II, Kjøbenhavn, Smede, I, Helsingør, Skomagere, II, Malmø, Slagtere ssts., Smede, Ystad), i et enkelt Tilfælde: a civitate Hafniense (Smede, I, Kjøbenhavn), om Navnet da ikke — i dansk eller tysk Form — staar efter en Præposition: *in* eller *de*. Naar Skomagerne i Næstved lader deres Omskrift slutte: *in* Neswedis, har man formodentlig regnet med en lokativisk Ablativ, forudgaaet af den i saa Fald meningsløse Præposition. Som i danske Købstads- og Herredssegl træffes et Par nærmere Stedangivelser: *in* Dania (Smede, I, Helsingør), *in* Gotlandia (Skrædere, Visby) og — som allerede nævnt i det foregaaende — et „Danorum“ hos de kjøbenhavnske Kirurger (Barberere, II).

Forlades Seglene med de nogenlunde regelrette Omskrifter, træffes Affattelser uden Angivelse af Sted, idet Citationstegn i de følgende Linier viser, at Omskriften er gengivet med sin egen Ortografi og i sin Helhed, saaledes: „Skræderlafan“ (I, Svendborg), „Schrøderlags Segel“ (Viborg), „Skomagerlaugets Amtssegl“ (ukendt Sted), den sidste visende en tidligere nævnt Pleonasm, og „Bagerlafs Insegl“ (I, Svendborg) samt endvidere Omskrifter uden Angivelse af Lavets Art: „Assens Laugs Segel Anno 1716“ (Handskemagere), „Amtssiegel der Meister tho Otense (Barbererne). — Paa et Baand over Figuren i det af Kjøbenhavns Blikkenslagere, II, førte Segl læses kun „Ambtssiegel“, som almindelig Omskrift blot „Menige Lav“ (Smede, I, Odense). — I flere Tilfælde bestaar Omskriften kun af et Ord, visende Stednavnet, eventuelt med tilføjet Aarstal: „Neoburgensis“ (Skrædere, I, Nyborg), „Ystadiensis“ (samme, Ystad), „Neoburgensis 1610“ (Skomagere), „Koppenhagen“ (Vævere, I og II), „Slanggerup 1557“ (Skrædere). De latinske Adjektiver kan oversættes „nyborsk“, „ystadsk“ eller, for at tale halvvejs Latin, ystadensisk. Skal her tænkes noget underforstaaet og da hvad?

Uden at komme ind paa lavshistorisk Omraade bør det lige bemærkes, at et, af Saddelmagersvendene i Faaborg benyttet Segl fra en sen Tid i Omskriften betegnes som „Fremmedtegn“, og at de aarhusianske Skræderes Segl — med Aarstallet 1709 — viser, at det har været bestemt ved Udfærdigelsen af Pas (o: Svendenes „Afskedspas“).

Ogsaa indenfor denne Seglgruppe træffes Sentenser i Omskrifterne, ja tilmed som deres eneste

¹⁾ Se J. Roman: Manuel de Sigillographie française, Paris 1912, pag. 224 og 246. ²⁾ Se D. S., Side 292 og 302 med Henvisninger til D. H. S. ³⁾ Jvfr. D. S., Side 304 ff.

Ord, i Regelen dog efterfulgt af et Aarstal. En Række Murersegl viser Lavets gamle Fyndsprog: Wer Gott vertraut, hat wohl gebaut, idet afvigende Ortografi forefindes. I Forbindelse med det fremstillede Værktøj siger disse Ord Alt, men rigtignok Intet om Lavets Hjemsted. Naar de københavnske Vævere, III, lader Devisen „Soli Deo gloria“ indgravere i deres Segl — „Kopenhagen 1648“ tilføjes — bliver det den i Skjoldet fremstillede Væverskytte, som fortæller, hvem man har for sig. Det maa, hvad forskellige Omskriftsredaktioner iøvrigt angaar, stadig erindres, at Seglenes Figurindhold i de aller fleste Tilfælde ingen Tvivl lader tilbage om Lavets Art. Selv det enkelte Ord bliver tilstrækkeligt, naar Figureerne giver Besked. Undtagelser er allerede nævnte i det foregaaende. — I to Linier under Figur-fremstillingen, altsaa ikke som Omskrift, viser Hovedstadens Brændevinsbrænderes Segl den djærve Sentens: „Af Korn dryber Fædme“, unægtelig af en anden Kategori end de ovennævnte.

Aarstal træffes i talrige af Lavenes Segl, i Omskrift eller Felt. Det er ved et Blik paa Fremstillingens Stil i mange Tilfælde ganske indlysende, at det forefundne Aarstal ikke daterer Stampen. At gøre Rede for det Aarstal, som refererer sig til det paagældende Lavs Historie, falder udenfor nærværende Udgaves Rammer. Oftest er der ikke Tale om et sigillografisk Forhold. Man kan i denne Forbindelse pege paa, at de københavnske Sadelmageres Seglomskrift (IV) slutter med en fuldstændig Datering: 12. April 1797. Nyrop bemærker, at der burde have staaet 21. April, Dato for den kongelige Bevil-ling, som forenede Remsnidere og Sadelmagere i et Lav¹). Et saadant Eksempel opmuntrer ikke den udenforstaaende til lavshistoriske Ekskursioner. — Flere Aarstal kan med nogenlunde Sikkerhed siges at give Oplysning om Tiden for Forfærdigelsen af den paagældende Stampe. Ligesom i mange Køb-stads- og Herredssegl ses ogsaa for Lavsseglenes Vedkommende — men kun i beskedent Antal — de Aarstal, som betegner Hyldinger: 1584, 1608, 1610, 1648 og 1655. Naar Væverne udtalte deres Soli Deo gloria i Forbindelse med Aarstallet 1648, tør man maaske tro, at Valg af Devise hentyder til, at Landet havde faaet en ny Hersker.

OMSKRIFTERNES GENGIVELSE er i Overensstemmelse med det Princip, der fulgtes i Udgaverne af Købstads-, Herreds- og Gildeseglene²). De vises med Versalier, eventuelt — i de Tilfælde, hvor Gravøren har betjent sig af „Skriveskrift“ — med store og smaa kursiverede Bogstaver, eller ogsaa med Fraktur, svarende til Minuskler. Det for Abbrevationers Vedkommende tilsatte ses med Kursiv. Da denne Skrift ikke forekommer for Frakturs Vedkommende, har det været nødvendigt at ty til smaa latinske kursiverede Typer. — Undertiden kan det ikke med Bestemthed afgøres, om en Abbreviation ved Kontraktion i Virkeligheden foreligger; et enkelt Bogstav kan meget vel være glemt af Gravøren. At her i saadant Tilfælde regnes med en Kontraktion spiller ingen større Rolle. Der tages intet Hensyn til „omvendte“ Typer, fremkomne ved den positive Gravering, som resulterer i det negative Bogstav, ej heller til Adskillestegn eller lignende, alt tydeligt vist af Afbildningen. Manglende, men utvivl-somme Bogstaver er tilsatte i [], hypothesiske Tilføjelser i (), Tilføjelser efter et citeret, men ikke afbildet Eksempel af det paagældende Segl mellem to lodrette Streger: ||, idet Prikker eller vand-rette Streger iøvrigt benyttes efter de i de anførte Udgaver nævnte Regler, hvortil nærmere henvises. Et (!) er kun tilsat, naar der kunde være Tale om en almindelig Trykfejl. Mere eller mindre radbræk-kede eller mangelfulde Ord, f. Eks. visende et udeladt Genitiv-S, er ikke efterfulgte af en saadan Til-føjelse.

Saa snart det drejer sig om Omskrifter, affattede i Modersmaalet eller i det tyske, undertiden halvvejs plattyske Sprog, træder Misforstaaelser, ja endog ganske notoriske Fejl — og her sigtes ikke blot til de ortografiske — saa tydeligt frem, at de uvægerlig falder enhver i Øjnene. Hvad saadanne Anormaliteter angaar, er Omskriftens Koncipist eller Gravøren — hvem af disse to, der har begaaet Fejlene, kan selvsagt aldrig afgøres — ofte langt ude. Foreligger et slet Eksempel af et eller andet Segl, og skal man gætte sig til utydelige eller manglende Bogstaver, i Henhold til Gravørens sandsyn- lige Disposition f. Eks. til fire, fem eller seks, maaske til et længere Stykke af Omskriften med et ikke bestemt Antal Bogstaver, idet der ogsaa maa regnes med Mellemrummene mellem to eller flere Ord, er det indlysende, at Arbejdet vanskeliggøres, om Affattelse eller Ortografi spiller En et Puds. Alene det lille Ord „Segl“ træffes i denne Udgave med følgende Bogstavering: Segl, Seil, Seyl (fire

¹) D. L. S., Side 34. ²) Se D. S. S., Side 11 f og 61 f., D. H. S., Side 17 f., D. S., Side 314 ff.

Bogstaver), Segel, Seigl, Seyel, Zegel (fem Bogstaver), Seigel, Zeigel (seks Bogstaver), hvortil kommer Sigil, Segil, Sigel og Siegel. Den beslægtede Betegnelse „Indsegl“, af det i Middelalderen benyttede Verbum *insigillare*, mødes under Formerne Insegel, Insigle, Ingsiel, Insceil (ligeledes syv Bogstaver), Indsegel, Insegele, Inseggel (otte Bogstaver) og Intsilgel (ni Bogstaver), i Antal forudgaaede af Insegl (med kun seks Bogstaver). Ordet „Signet“ bogstaveres Zignet, Signete, Singnet, Singnete, Singenet, Segnet og Segenet. — Det er ikke underligt, at de to tyske Betegnelser „Petschier“ og „Petschaft“ optræder i de besynderligste Forklædninger: Pidzer (Snedkere, Nakskov), Pusier (Skrædere, Ribe), Ptie, formodentlig en Forkortelse (Smede, Nakskov), Bistzier (Klokke- og Kandestøbere, Kjøbenhavn), Petschaft (Hattemagere, II, Aarhus), Pitschaf (Bundtmagere, IV, Kjøbenhavn), Pibsskat (Hattemagere, II, Aalborg) og Pidskaf¹⁾ (Hattemagere, III, Randers). Alle disse Former har nærmest Kuriositetens Interesse, men dog yderligere Betydning, om et Stykke af en ulæselig Omskrift skal rekonstrueres, et Forhold, der egentlig kun undtagelsesvis har foreligget i Udgaven, men som det maaske ved denne Lejlighed vil være praktisk at pointere, f. Eks. ved de anførte Eksempler. Andre Ord frembyder endnu større Besværligheder.

En sikker DATERING af Seglet er faktisk kun mulig, naar det drejer sig om den enkelte Persons, idet der dog ogsaa her maa regnes med, at vedkommende kan have ført samme Segl i en meget lang Aarrække.²⁾ — Minuskelomskrifterne henviser en Række af Lavsseglene til en tidlig Tid, nærmere sagt til det 15. Aarhundrede, idet nogle faa er endnu ældre (f. Eks. Skomagere, Malmø, Smede, Ystad). Et er givet. Mange mindre erfarne Gravører har slavisk fulgt ældre Forbilleder, f. Eks. med Hensyn til Skjoldformer, Bogstavtyper m. m., et Forhold, der ikke altid tages i behørig Betragtning. Der er al mulig Grund til Skepsis, naar Tiden for det eller det Segls (∴ Stampens) Alder søges fastsat. For denne Gruppes Vedkommende gælder det særlige Forhold, at et Lavs Opstaaen, om alle Arkivalier desangaaende var bevarede, maatte kunne henføres til et ganske bestemt Aar; svigter Kilderne, forbliver dette ukendt. Det er indlysende, at Seglet ikke kan være ældre end selve det paagældende Lav. Er Aaret for dettes Stiftelse ikke kendt, paa Grund af manglende Arkivmateriale, kræves selvsagt den største Forsigtighed, hvad Datering angaar. Bedre ingen Hypothese end en saadan, der kuldkastedes ved første Fund af hidtil ukendte Arkivalier eller indtil nu upaaagtede Henvisninger i et eller andet Aktstykke. Det var yderst uheldigt, om et Segl henførtes til ca. 1425, og det saa senere viste sig, at Lavet var stiftet i 1480.

Nogle Bemærkninger vedrørende Dateringen af denne Udgaves Segl er allerede fremsatte ovenfor.

Den langt overvejende Del af alle disse Segl viser rund eller oval FORM; i sidstnævnte Tilfælde er Forskellen mellem Højde og Bredde undertiden saa ringe, at Ovalen lige anes. I nyere Tid ses den — i Forhold til Fremstillingen — liggende Oval. Andre Former mødes kun undtagelsesvis. Vi træffer rektangulære Segl med stærkt afskraaede Hjørner, regulært ottekantede og et enkelt kvadratisk, med Hjørnerne svagt afrundede (Handskemagere, I, Helsingør). De Ystadsmøde valgte den fra Kirkens Segl saa vel kendte spidsovale Form, meget passende til Fremstillingen af St. Loye. Hvad flere andre Helgener angaar, figurerer disse i runde Segl.

I Almindelighed er Lavsseglene af forholdsvis moderat STØRRELSE; flere er dog ret anseelige. Størst af alle er Malmø-Skomagernes runde Segl, som maaler ca. 60 mm (30 f). Blandt særlig store kan yderligere nævnes de Horsens-Skræderes, 48 mm i Diameter (19 b), et Bødkersegl fra Kjøbenhavn (5 d) og Skræderens sammesteds fra (19 g), begge med en Diameter paa godt 45 mm. Nogle Stykker følger lige efter, atter fulgt i Hælene af et ikke ubetydeligt Antal. Enkelte af de ovale Segl er nogenlunde store, saaledes Maribo-Smedenes (23 c), de Odense Bageres (2 d) og Bødkeres (5 g). Det som en liggende Oval formede Segl, der benyttedes af Smedene i Nyborg i sen Tid — det viser Aarstallet 1829 i Omskriften — maaler 55 mm i Længden, 41 mm i Højden (23 e), en kolossal Størrelse for et Segl af denne Form. — Blandt meget smaa Segl nævnes Bagernes fra Helsingør (1 f), af neppe mærkbar oval Form, 20 mm højt, 18 mm bredt, endvidere de kjøbenhavnske Knapmageres (10 i), rektangulært med afskraaede Hjørner, Højde 15, Bredde 14 mm, og Odense-Vævernes lille cirkulære Segl med en Dia-

¹⁾ Nyrop læser her Pidskæ; der er dog utvivlsomt Tale om A og F i Ligatur. ²⁾ D. S., Side 26 ff.

meter paa ca. 21 mm (28 e). Ser man hen til en lang Række af de Segl, med hvilke danske Stæder og Herreder bekræftede deres Breve, maa det siges, at Lavene meget ofte ikke holdt sig tilbage.

I Modsætning til Udgaverne af Købstads-, Herreds- og Gildesegl bringer denne Samling ingen Maal. Med Henviisning til, hvad allerede er udtalt¹⁾, skal bemærkes, at de fotografiske Gengivelser viser nøjagtig Størrelse. I Virkeligheden var det altid selve Stampen, som burde maales. For denne Seglgruppes Vedkommende er originale Stamper til Stede i meget betydeligt Antal. At nævne disses Størrelse og samtidig være nødsaget til at maale Vokssegl med mere eller mindre tydeligt Omrids, idet Maalet da — som før anført — regnedes i Overensstemmelse med Graveringens yderste Grændse, o: den udvendige Ring omkring Omskriften, hvis denne Graving da overhovedet kan fastsættes med Sikkerhed, vilde selvsagt være en utilladelig Inkonsekvens. Flere Grunde har netop i denne Segludgave talt mod en Maalangivelse, som sikkert Ingen vil savne. Tavlerne giver tilstrækkelig Underretning.

De under Pergamentsbreve hængende Lavssegl viser enten VOKS af brunlig FARVE eller mørkegrønt Voks i skaalformet „Klump“ af brunligt²⁾. Ved adskillige Lejligheder benyttedes TRÆKAPSLER, der, omsluttende det Voks, i hvilket Stampen blev aftrykt, lukkedes med Laag, nu ofte affaldne. Blandt alle danske Lav tillod kun de malmø'ske sig den store Luksus at hænge deres Segl under Pergamentsbrevet — de to Hyldingsdokumenter fra 1608 og 1610 — i kunstfærdigt forarbejdede SØLVKAPSLER (28 l og 30 h), at lukke med Hængsler. Medens de hængende Vokssegl ellers bæres i PERGAMENTSREMME, var det ogsaa blot denne, Danmarks store og rige By Øst for Sundet, som i samme Øjemed — og ved de to nævnte Lejligheder — anvendte snoede SILKESNØRER; det førstnævnte Aar ses en blaa-hvid-rød, to Aar efter flettedes gule Traade sammen med disse Farver. Den sidstnævnte Kombination af Farver benyttedes af Christiern II som forhenværende Konge og af Christian III — i 1546 og 1556³⁾ — samt af Christian IV, f. Eks. i 1597 og 1619⁴⁾. — Denne Udgave frembyder Eksempler paa, at ogsaa de saakaldte PAPIRSSEGL brugtes af Lavene. Her nedtryktes Stampen i et, over et tyndt Vokslag anbragt Stykke Papir (se f. Eks. 33 a og e). At man senere, f. Eks. paa Lærebrevne anvendte almindeligt LAK, behøver neppe at anføres. Tavlerne viser i et stort Antal Tilfælde Aftryk af de originale Stamper, idet Lak af graa Tone har staaet til Raadighed, specielt fabrikeret i denne Anledning.

Udover den saa ofte citerede FOREKOMST af Lavssegl under Hyldingsdokumenter nævner denne Udgave kun sparsomme Eksempler paa Benyttelse af disse Segl. En systematisk Gennemgang af uendelige Rækker af mange Arkivers Pakker med Indlæg og Breve, uden mindste Tvivl resulterende i Fund af forholdsvis faa med Lavssegl forsynede Aktstykker, maa betragtes som ganske uigennemførlig. Som Hovedregel maa det antages, at de respektive Oldermænd forsynede Brevet med deres eget, personlige Segl. Oldermands- og Lavssegl træffes undertiden samtidig.⁵⁾ De sidste spiller en afgørende Rolle ved Udfærdigelsen af alle Lærebrevne. I Aalborg Stads Parykmageres Lavartikler af 29. Maj 1747, § 10 anføres udtrykkeligt Lavssegllets Brug i saa Henseende.⁶⁾

Det turde vistnok være overflødig at bemærke, at de viste, kun forholdsvis faa Citater under ingen Omstændigheder daterer den paagældende Stampe, men blot angiver dens Benyttelse paa et vist Tidspunkt. Det er altid af Interesse at kunne konstatere, hvor tidligt eller hvor sent Seglet er paa-truffet. Er et, f. Eks. under Hyldingen i 1584 hængende Segl Aftryk af en endnu i Lavets Eje værende Stampe, der tilmed stadig benyttes ved højtidelige Lejligheder, kan der selvsagt ikke være Tale om seneste Benyttelse, der faktisk ligger ude i Fremtiden. Angivelse af Tidspunktet for det, arkivalsk set senest paatrufne Eksemplar er derfor her uden nogensomhelst Værdi. Seglenes Forekomst i Forbindelse med et Hyldingsdokument er iøvrigt altid nævnt, og af rent historiske Grunde. — Det ses, at flere Stamper har været i Brug samtidig. Der kan ikke være Tvivl om, at Kobbersmedelavets Stampe II er yngre end I; man konstaterer ikke des mindre, at sidstnævnte har fundet Anvendelse, efter at Stampe II allerede tidligere var benyttet, og tilmed ved Udfærdigelser af ganske samme Art. Uden nærmere Angivelse findes de citerede Arkivalier i Rigsarkivet.

¹⁾ D. S. S., Side 15. ²⁾ D. S., Side 56 ff. ³⁾ Henry Petersen og Thiset: Danske kongelige Sigiller, Nr. 101 og 122. ⁴⁾ Lauritz Weibull: Malmö Stads Urkundsbok, LXIV og LXXI. ⁵⁾ Jvfr. D. L. S., Side 1 ff. ⁶⁾ Velvillig Meddelelse fra Dr. phil. Helge Søgaard.

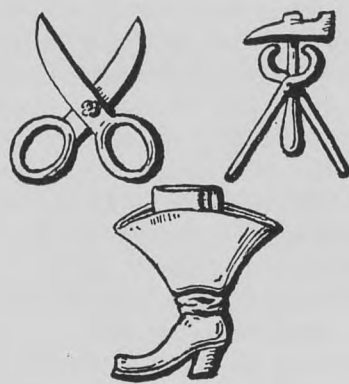
Adskillige af de talrige, endnu eksisterende SIGNETER eller STAMPER — det sidste Udtryk benyttes for Nemheds Skyld stadig i Teksten — er fremstillede i et og samme Stykke Metal: Jern, Bronze eller Messing, den sidste Legering kan ikke altid karakteriseres med Sikkerhed, kun undtagelsesvis i Sølv eller Kobber. At Stampens „Plade“ er af et, Skaffet af et andet Metal ses, men dog ikke ofte. Enkelte ældre Stamer viser solide Træskafter, idet saadanne i Almindelighed tilhører en senere Tid. Mange Stamer er fortrinligt, ja helt imponerende Arbejde af højst forskellige Former og, hvad visse Stykker angaar, af betydelig Vægt. Nogle særlig karakteristiske er gengivne i naturlig Størrelse (Tavle 36). Det har været ganske umuligt at beskrive disse Stampers Udseende paa blot nogenlunde forstaaelig Maade. At gengive en Hovedpart havde medført altfor stor Bekostning. Desværre er ikke faa Jernstamper nu mindre tydelige, medtagne af Rust, senere fjernet i Museerne. Adskillige, navnlig Messingstamper er stærkt ridsede. Forskellig anden Ramponering af Fladen kan, hvad enten det drejer sig om det ene eller det andet Metal, af og til ogsaa konstateres, naturligvis ganske irreparabel. — I en sen Tid blev ikke mindst Omskriften saa fint graveret, at det er forbundet med stort Besvær at tage tydelige Aftryk. — Undertiden bærer Stampen Indskrifter eller enkelte Bogstaver, ligesom den kan vise særlig bemærkelsesværdig Udsmykning. Der er i Teksten stadig gjort Rede for saadant.

Under Omtalen af den billedlige Fremstilling er det allerede bemærket, at visse Stamer ganske utvivlsomt stammer fra samme Værksted. Den, som f. Eks. betragter de to Skomagersegel fra Hobro og Nykjøbing paa Mors, kan ikke være i Tvivl om dette. Det samme gælder de allerede omtalte, rentud sagt karrikerede Segel, der førtes af Skomagere og Skrædere i Rudkjøbing. I andre Tilfælde er det ene Segels hele Stil maaske blot kopieret af en anden Gravør, se Snedkere, Aarhus, I — Kolding og Smede, Kjøge—Lund, jvfr. f. Eks. de to Sankt Knuds Gilde-Segel fra Laholm og Landskrone og Maria Gilde-Seglene fra Ronneby og Sølvborg¹⁾. Udgiveren skal ikke lade sig friste til yderligere Paavisninger. En Konstatering af saadanne Forhold er dog saa sjældent forekommende, at det vil blive saare vanskeligt at finde frem til et selv beskedent Resultat, der først og fremmest maatte vise Gravørnavne. Et saadant kendes undtagelsesvis for en ældre Stampes Vedkommende (Pottemagere, I, Odense), nogle faa Gange i ny Tid (Blikkenslagere, III—V, Kjøbenhavn, Hjul- og Karetmagere, IV, ssts., Rebslagere, III, Aarhus). Hvad Karetmagerseglet angaar, ses tilmed Gravørens Signatur i Feltet. Meddelelse om Anskaffelsen af to Stamer — endog med Beskrivelse af det billedlige Indhold — træffes i Nyborg-Smedenens Lavsskraa fra 1679. Ad arkivalisk Vej kunde lignende Oplysninger vistnok fremskaffes andendsteds fra, eventuelt ogsaa gældende Gravørerne.²⁾ Saa længe der kun blev Tale om nogle spredte Navne, vilde det være haabløst at tænke paa en virkelig Redegørelse. Iøvrigt blev det en Analyse af selve den viste Gravørteknik, som kunde tænkes at frembyde tilstrækkeligt Grundlag for noget Nærmere, da ogsaa omfattende Købstads- og Herredssegel, ja endda andre Seglgrupper.

BEGREBERNE HØJRE OG VENSTRE er stadig opfattede i „heraldisk“ — et overflødig Udtryk — o: virkelig Betydning. Kan Nogen være i Tvivl om, at Sankt Peter i de Horsens-Smedes Segel (221) løfter højre Haand til Velsignelse, og at Nøglen holdes med den venstre? Vil man — visse Numismatikere og Sigillografer — virkelig paastaa, at den højre Haand rækkes op i Seglets venstre Side, og at Nøglen i den venstre Haand ses i højre? Forholdet kan fremstilles endnu tydeligere. Hvis der i Feltet udfør den velsignende Haand var anbragt en Halvmaane og udfør Nøglen en Stjerne, kunde det da siges, at Maanen stod udfør højre Haand i Seglets venstre Side og Stjernen udfør venstre Haand i dets højre? Man bedes f. Eks. betragte Sankt Knuds Gilde-Seglet fra Malmø (34 g)³⁾. — Utroligt, at dette Forhold nogensinde har frembudt et Problem. Staar man lige overfor hvilket som helst: et Menneske, et Slot, en Altertavle eller et Segel, har man selvsagt vedkommende Menneskes, Slots, Altertavles eller Segls højre Side paa sin venstre Haand. Ethvert levende Væsen og enhver død Genstand har ikke des mindre kun én højre og én venstre Side. Selvfølgelig. Hvad mener forresten den Person, som holder paa, at Altertavlens højre Side haves paa hans højre Haand, hvis han, i Stedet for at staa med Ansigtet mod Alterbordet, stiller sig bag Tavlen, beskuende dens Bagside. Hvad skal i saa Fald

¹⁾ D. Gi. S., Side 24 f., Tavle 3 e og 4 a, Side 33, Tavle 9 b og c. ²⁾ Se iøvrigt D. S. S., Side 15 f og D. H. S., Side 20. ³⁾ Jvfr. D. Gi. S., Side 26, Tavle 5 a.

betragtes som Højre og Venstre? — Det er beklageligt, at saa indlysende Sandheder er paakrævede. Kendsgerningerne viser det imidlertid. Se blot paa Teksterne under Billeder i ethvert illustreret Blad, f. Eks.: til Venstre for Amtmanden staar Prinsen, til Højre Biskoppens Frue. I givet Tilfælde kan alle se, at det er Prinsen, som har Plads til Højre, altsaa ved Amtmandens højre Arm. Men! Hvis de to Personer ved hans Sider begge var Mænd og ukendte af Beskueren. Hvem var saa hvem? Undertiden betjener nemlig En og Anden sig af den modsatte — og rigtige — Regel. Da nævnte Begrebsforvirring ogsaa manifesterer sig i faglige Skrifter, er der al mulig Grund til et Forsøg paa at aflive en Meningsløshed, som i hvert Fald kun kan betragtes som misvisende Tale.

VEST FOR SUNDET

BAGERE

AALBORG

I. En Kringle¹⁾, hvorover to forskellige Brød²⁾, jævnsides, og hvorunder en rund Bolle. Skjold.

AALBORG BAGGERIS LAUGSEIGL
1687.

Messing-Stampe, Aalborg hist. Mus. (Nr. 5389 c), Aftryk i graat Lak (Tavle 1 a); D.L.S., Fig. 32.

¹⁾ Det vil, hvad denne Figur angaar, som Regel være overflødig at præcisere Stillingen nærmere. ²⁾ Vistnok smaaprikkede Rosetter i højre Brøds tværgaaende For-
dybning.

II. En Kringle over to forskellige Brød, jævnsides, hvorunder Bollen. Skjold med aaben Krone.

AALBORG BAGGERIS LAUGSEIGL
1687.

Messing-Stampe med Træskaft, samme Mus. (Nr. 5389 a), Aftryk i graat Lak (Tavle 1 b); D.L.S., Fig. 34.

III. Lignende Fremstilling som I.

☉ BAGGERAMBTS SEIGL — og nederst,
omvendt — 16 AALBORG 87.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 1 c), K.M.S.; D.L.S., Fig. 33.

ASSENS

En paa en Grund (!) hvilende Kringle. Skjold med kronet Hjelm, hvorpaa Agnus Dei, og hvorom Hjelmklæde.

☉ ASSENS BAGERLAUGS SEIGL 1748.

Messing-Stampe med Træskaft, „Møntergaarden“, Odense (Nr. 35: 1895), Aftryk i graat Lak (Tavle 1 d); F.L.S., Fig. 30.

FREDERICIA

En, af to oprejste, indadseende Løver holdt Kringle, hvorpaa en Bøjlekrone og hvorunder tre Hjerter („Hjertebrød“), 2, 1.

FRIDERICIA 1668 BAGERLAUG.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 1 e), R.A.S.; D.L.S., Fig. 35.

HELSINGØR

I. En oprejst, med Buen venstredrejet Kringle og en Vegge (Strut). Delt Skjold.

BAGERNIS LAUGSSEGEL I HELSIN
— og, øverst i Feltet — GØR.

1608, 18. Maj, grønt V. i brunt, Hyld. 66 a, 6; 1610, 26. Febr., grønt V. i T., (Tavle 1 f), Hyld. 81 a, 2; D.L.S., Fig. 36.

II. Samme Figurer, hvorover en rund Bolle¹⁾. Udelt Skjold.

DETTE ER BAGGER[NES LAU]GS-
SEGEL I HELSINGØER.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 1 g), R.A.S.; D.L.S.; Fig. 37.

¹⁾ En Stribe gennem denne viser blot en Lædering af Seglet.

HOLBÆK

En Kringle, hvorpaa en Bøjlekrone og hvorunder en Strut og et „Hjertebrød“, jævnsides; herom 17||50.

Q BAGERNES LAUGSSEIGEL UDI HOLLBECH.

Jern-Stampe, medtaget af Rust, Nat. Mus. III (Nr. D 11), Aftryk i graat Lak (Tavle 1 h); D.L.S., Fig. 38.

1784, 10. April, rødt Lak, Sager 1770—99, Kjøbenhavns Bagerlav (Landsarkivet for Sjælland).

KALUNDBORG

En Kringle, hvorpaa en aaben Krone mellem et lille Brød og en Strut; herover Stadens Vaabenmærke¹⁾.

Q CALLUNDBORG BAGERLAUGS SEIGEL — og omvendt — 1718.

Messing-Stampe, Nat. Mus. III (Nr. 267 a: 1891), Aftryk i graat Lak (Tavle 1 i); D.L.S., Fig. 40.

¹⁾ Jvfr. D.S.S., Side 25 f, Tavle 6.

KJØBENHAVN

I. Tre, med to Kugler op- og én nedadventd anbragte Skonrogger, 2, 1, sammenstillede med tre Vegger, 1, 2. Skjold, hvorover en aftagende Maane og en seksoddet Stjerne, jævnsides.

sigillum pistorum de kopenhagen.

1525, 17. Febr., grønt V. i brunt, Privilegier Nr. 34 (Stadsarkivet, Kbhvn); 1542, 24. Juli, grønt V. i brunt, Privilegier Nr. 45 (Ssts); 1584, 29. Juni, brunt V., Hyld, 45, 1; 1608, 2. Maj, brunt V., Hyld. 66 a, 1; 1610, 16. Jan., brunt V., hængt paa Hovedet (her gengivet i rigtig Stilling, Tavle 1 k), Hyld. 81 a, 1; 1648, 17. April, grønt V. i T., slidt, Hyld. 103 a, 17; s. A., 27. Juni, grønt V. i T., slidt, Hyld. 103 b, 17; 1650, 5. Juni, grønt V. i T., Hyld. 118 a, 1; 1655, 2. Aug., grønt V. i T., Hyld. 124 a, 1; D.L.S., Fig. 42.

II. En Kringle, hvorover en Bøjlekrone og hvorunder et „Hjertebrød“ og en Strut, jævnsides.

DET LOBLIGE BAGERLAUGS INDSE- GEL UDI DEN KONGELIG RESIDENTZ — og indenfor, i koncentriske Buer — STAD KIØBEN||HAFFN¹⁾.

Messing-Stampe paa Staatsokkel, Nat. Mus. III (Nr. D. 2), Aftryk i graat Lak (Tavle 1 l); D.L.S., Fig. 43. 1842, 22. Marts, P. o. V., Dok. og Breve 1748—1860, Holbæk Bagerlav (Landsarkivet for Sjælland).

¹⁾ En Kugle før og efter denne Stavelse og én nederst er anbragte af rent symmetriske Grunde.

III. Kopi af det foregaaende Segl, foretaget med uvæsentlige Ændringer.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 34 h), K.M.S.; Gengivelse i Flinchs Almanak for 1872, Side 35.

IV. To mod Midten, fra Skyer udstrakte Underarme med sammentrykkede Hænder; nederst i Fel- tet 1800.

BAGERLAUGETS SEGL I KIØBENHAVN.

Jern-Stampe, i Lavets Besiddelse, Aftryk i graat Lak (Tavle 1 m); D.L.S., Fig. 44.

KJØGE

Lignende Fremstilling som Kjøbenhavn I, Skonroggerne dog med én Kugle opadventd. Skjold, hvorover 1552.

S¹⁾ BAGERN(I)S INSEGELE I KIØGE²⁾.

1610, 23. Jan., brunt V. i T. (Tavle 1 n), Hyld. 81 b, 5; D.L.S., Fig. 41.

¹⁾ Kan kun betragtes som Forkortelse for Sigillum, hvorved en Pleonasme fremkommer. ²⁾ Suspensionen angivet ved et 3-Tal-lignende Tegn.

NAKSKOV

Et Træ¹⁾, hvorom to oprejste, med Buerne ind- adrejede Kringler, under hvilke henholdsvis en ukendelig Figur²⁾ og en liggende Vegge (Strut).

Q NACHSCHOUF BAGERLAUGS SEIGL.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 2 a), K.M.S.; D.L.S., Fig. 47.

¹⁾ Hovedfiguren i Stadens Vaaben. ²⁾ Ganske utvivl- somt en Forvanskning af den Fuglefod, der i Stadens Segl ses ved Træets Fod, jvfr. D.S.S., Side 31 f, Tavle 10.

NYBORG

En, mellem to sammenbundne Palmegrene stillet Kringle, hvorover en Bøjlekrone.

○ NYBORRIG BAGGERIS
LAUGSZEGEL 1667.

Sølv-Stampe, Mus. f. Nyborg og Omegn (Nr. 381), Aftryk i graat Lak (Tavle 2 b); F.L.S., Fig. 44.

ODENSE

En, paa en tredelt Grund staaende nøgen Mandsskikkelse, med Løvkrands om Lænder og Hoved; med udstrakt højre Haand holdende en med Bladet udadret Hellebard og med venstre et kronet Rigsæble (St. Knud?). Skjold.

OTENSE BAGER|S| LAVSSEGEL 1635.

1648, 24. Maj, P. o. V. (Tavle 2 e), Hyld. 100 b, 1;

s. A., 12. Nov., P. o. V. (Tavle 2 d), I. t. R. & h. S.; 1655, 7. Sept., P. o. V., daarligt Aftryk, men med tydelig Omskrift, Hyld. 122, 26; F.L.S., Fig. 11.

SVENDBORG

I. En Strut.

BAGERLAFS I[N]SEGL.

1608, 21. Marts, grønt V. i T. (Tavle 2 e), Hyld. 64 a, 6; D.L.S., Fig. 48.

II. En Kringle, hvorpaa en Bøjlekrone og hvorunder en Strut og en Skonrog, jævnsides; nederst i Feltet tre ganske smaa Kugler.

○ SVENBORGE BAGERS AMTS-
SEGEL D. 12 IULI A° 1748.

Tegning af Rondahl (Tavle 2 f); F.L.S., Fig. 54.

BARBERERE

HELSINGØR

En opadvendt, aaben Tang (Plastertang?), lagt paa et pælvis stillet Instrument (Simenaal?), herom en Salvebuddike og et Snettjern.¹⁾ Skjold.

DER BOLBER AMTSIGEL ZU
HELSCHENOR 1603.

1608, 18. Maj, grønt V. i brunt, meget slidt, Hyld. 66 a, 6; 1610, 26. Febr., grønt V. i T. (Tavle 2 g), Hyld. 81 a, 2; D.L.S., Fig. 49.

¹⁾ Jvfr. D.L.S., Side 13.

KJØBENHAVN

I. Lavets gloriesmykkede Værnehelgener, Cosmas og Damianos, i folderige Klæder, henholdsvis løftende et Glas¹⁾ og en Kniv, i venstre og højre indadstrakte Haand.

dit(!) segel hørt den barbirix(!) to
københavn 1516

1542, 24. Juli, grønt V. i brunt, Privilegier Nr. 45

(Stadsarkivet, Kbhvn); 1584, 29. Juni, brunt V., slidt, Hyld. 45, 1; 1608, 2. Maj, brunt V., slidt, Hyld. 66 a, 1; 1610, 16. Jan., brunt V., slidt, Hyld. 81 a, 1; 1648, 17. April, grønt V. i T., slidt, Hyld. 103 a, 17; s. A., 27. Juni, grønt V. i T., slidt, Hyld. 103 b, 17; 1650, 5. Juni, grønt V. i T., Hyld. 118 a, 1; 1655, 2. Aug., grønt V. i T., Hyld. 124 a, 1; 1667, 8. Juli, grønt V. i T., Lære- og lignende Breve; Aftryk i rødt Lak (Tavle 2 h), R.A.S.; D.L.S., Fig. 51.

¹⁾ Dette løber ned i en Spids. Nyrop antager, at det kunde benyttes, naar f. Eks. Blod skulde undersøges, D.L.S., Side 12. En præget Fremstilling fra det 16. Aarhundrede af disse to Helgener viser, at begge holder en, med Laag forsynet, cylindrisk Beholder (boîte aux onguents), se Arthur Forgeais: Numismatique des Corporations parisiennes, Métiers etc. d'après les plombs historiques, trouvés dans la Seine, Paris 1874, 8vo, pag. 37.

II. Lignende Fremstilling. De to Mænd er ikke gloriesmykkede; i Feltet 16||63.

SIGILLUM CHIRURGORUM
HAFFNIENSIIUM DANORUM.

1724, 20. Aug., rødt Lak i T. (Tavle 2 i), Lære- og lignende Breve; D.L.S., Fig. 52.

III. En med en Paafugl besat Salvebuddike, lagt paa to krydslagte, nedadvendte, forklignende Instrumenter. Skjold med Hjelm, hvorpaa nævnte i en Slags Sløjfe staaende Fugl, og hvorom Hjelmklæde.

SIEGEL DER WUNDAERTZTE UND
BADER IN COPENHAGEN.

Jern-Stampe, Nat. Mus. II (Nr. D. 647), Aftryk i graat Lak (Tavle 3 a); D.L.S., Fig. 53.

KJØGE

To halvaabne Barberknive med op- og indadvendte, krydsede Klinger.

○ BARDTSCHERNIS SEGEL I KIØGE.

1610, 23. Jan., brunt V. i T. (Tavle 3 b). Hyld. 81 b, 5; D.L.S., Fig. 50.

ODENSE

En Simenaal (?)¹⁾, hvorom to saks- eller tanglignende Figurer. Kartoucheskjold.

○ AMFSSIEGEL²⁾ DER MEISTER
THO OTENSE.

1641, 25. Dec., grønt V. i T., stærkt skadet (Tavle 3 c), Lære- og lignende Breve.

¹⁾ Se Helsingør. ²⁾ F fejltagtigt graveret for T.

BLIKKENSLAGERE

KJØBENHAVN

I. En Lanterne. Skjold med Hjelm, hvorpaa en opvoksende Grif, holdende en Hornlygte, og hvorom Hjelmklæde.

○ AMPTSSIGIL DER KLEMPNER
IN COPPENHAGEN.

Messing-Stampe med Træskaft, By Mus., Khvn (Nr. 1926), Aftryk i graat Lak (Tavle 3 d); D.L.S., Fig. 54.

II. En, mellem to sammenbundne Palmegrene stillet Lanterne.

AMBTSSIEGEL — paa et Baand foroven.

Jern-Stampe, anskaffet 1669¹⁾, samme Mus. (Nr. 1930), Aftryk i graat Lak (Tavle 3 e); D.L.S., Fig. 55.

¹⁾ Meddelelse fra Lavet.

III. En Lygte.

○ BLIKKENSLAGER-LAUGET I
KJØBENHAVN.

Messing-Stampe med Træskaft, anskaffet 1810 og ud-

ført af Gravør O. M. Bock¹⁾, samme Mus. (Nr. 1927), Aftryk i graat Lak (Tavle 3 f); D.L.S., Fig. 56.

¹⁾ Meddelelse fra Lavet.

IV. En dobbelt Olielampe mellem en Thépote paa Fyrfad og en Vase med en Plante; alt staaende paa en ornamentalt behandlet Konsol.

○ BLIKKENSLAGERLAUGET I
KJØBENHAVN

Staal-Stampe med Træskaft, anskaffet 30. Juni 1832 og udført af Hofgravør Johannes Conradsen¹⁾, samme Mus. (Nr. 1929), Aftryk i graat Lak (Tavle 3 g); D.L.S., Fig. 57.

¹⁾ Meddelelse fra Lavet.

V. En, af to oprejste, indadseende Løver holdt Lampe.

○ BLIKKENSLAGERSVENDENES
LAUGSSEGL I KJØBENHAVN.

Messing-Stampe med Træskaft, anskaffet 22. Juli 1830 for 15 Rdlr. og udført af Gravør O. M. Bock¹⁾, samme Mus. (Nr. 1928), Aftryk i graat Lak (Tavle 3 h).

¹⁾ Meddelelse fra Lavet, se III.

BLYTÆKKERE

KJØBENHAVN

I. En oprejst, under en aaben Krone¹⁾ stillet Skiferhammer; herover Stadens Vaabenmærke²⁾ og herom to Palmegrene.

☉ BLITECHER AMBTSEIGEL.

Jern-Stampe, By Mus., Kbhvn (Nr. 1917: 115), Aftryk i graat Lak (Tavle 3 i); D.L.S., Fig. 58.

¹⁾ Nogle Smaafigurer omkring denne er ikke identificerede. ²⁾ Jvfr. D.S.S., Side 27 f, Tavle 8.

II. Lignende Fremstilling, dog uden Krone over Hammeren og uden Grene.

☉ KIØBENHAVNS BLYTECKERAMTS SEIGL.

Jern-Stampe, medtaget af Rust, samme Mus. (Nr. 1917: 114), Aftryk i graat Lak (Tavle 3 k); D.L.S., Fig. 59.

BOGBINDERE

KJØBENHAVN

I. En Bogbinderpresse, hvorover en aaben Krone. Kartoucheskjold.

BUCHBINDER IN COPENHAGEN.

1648, 27. Juni, grønt V. i T., slidt, Hyld. 103 b, 17; 1650, 5. Juni, grønt V. i T., slidt, Hyld. 118 a, 1; 1655, 2. Aug., grønt V. i T., Hyld. 124 a, 1; Aftryk i rødt Lak (Tavle 3 l), R.A.S.; D.L.S., Fig. 60.

II. Lignende Fremstilling, her dog en Bøjlekrone og — under Pressen — 1838. Skjoldet omgivet af en Slags „Hjelmklæde“.

☉ BOGBINDERLAUGET I KIØBENHAVN.

Messing-Stampe med Træskaft, i Lavets Besiddelse, Aftryk i graat Lak (Tavle 3 m); D.L.S., Fig. 61.

ODENSE

Lignende Fremstilling, hvorunder Stadens Lilie¹⁾. Intet Skjold, ingen Krone.

☉ ODENSE BOGBINDERS LAUGSIGIL.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 3 n), anbragt paa udateret Bindudkast, Lavet (Landsarkivet for Fyen); D.L.S., Fig. 62.

¹⁾ D.S.S., Side 34.

BRYGGERE

KJØBENHAVN

I. En Lettebøtte og en Mæskeaare, begge opefter vendte, krydslagte over en Tønde med en Tragt i Spundshullet; herom 15||84. Skjold.

BRØGERNIS I KIØBENHAVN LAUGSSEGIL (!).

1584, 29. Juni, brunt V., Hyld. 45, 1; 1608, 2. Maj, brunt V., Hyld. 66 a, 1; 1610, 16. Jan., brunt V., Hyld. 81 a; 1648, 17. April, grønt V. i T., næsten udslidt, Hyld. 103 a, 17; s. A., 27. Juni, grønt V. i T., Hyld. 103 b, 17; 1650, 5. Juni, grønt V. i T. (Tavle 3 o), Hyld. 118 a, 1; D.L.S., Fig. 66.

II. To opefter vendte, krydslagte Aarer over Tønden; herom 16||55. Skjold.

BRØGERNIS LAUGSSIGIL
I KIØBENHAFN.

1655, 2. Aug., grønt V. i T. (Tavle 4 a), Hyld. 124 a, 1; D.L.S., Fig. 63.

III. Lignende Fremstilling som I¹⁾, men herom 17||36. Intet Skjold.

○ BRØGGERNIS LAUGSHUUS
SEGEL.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 4 b), R.A.S.; D.L.S., Fig. 65.

¹⁾ Aaren gaar dog nu over Lettebøtten.

IV. En venstrevendt, siddende Kvindeskikkelse med nøgen Overkrop, holdende Kornaks i højre sænkede Haand og en med Æggen indadrejet Segl i den udstrakte venstre; herom cirkulær Bladkrans.

○ BRØGERLAUGETS SEIGL
I KIØBENHAFN 1675.

Staal-Stampe med Træskaft, i Bryggeriforeningens Besiddelse, Aftryk i graat Lak (Tavle 4 c); D.L.S., Fig. 64.

V. Lignende Fremstilling, hvorunder 1675. Samme Omskrift (uden Aarstal).

Jern-Stampe, i Bryggeriforeningens Besiddelse, Aftryk i graat Lak (Tavle 4 d); D.L.S., Fig. 65.

BRÆNDEVINSBRÆNDERE

KJØBENHAVN¹⁾

En staaende, kronet (?) Kvindeskikkelse med nøgen Overkrop, holdende et Kornaks i højre Arm og med venstre Haand strækkende en Krans henover et ovalt Kartoucheskjold, hvori en staaende Kvinde, løftende et Hjerte med højre Haand og holdende et Overflødighedshorn paa venstre Arm.

○ BRÆNDEVIN[SBR]ENDERS LAUGS-

SEIGL — og forneden, i to Linier — AF KORN
DRYBER FÆDME.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 4 e), R.A.S.; D.L.S., Fig. 68.

¹⁾ Jvfr. D.L.S., Side 15. I en Overleveringsforretning, foretaget 1820, nævnes to Signeter, idet det bemærkes, at de i en tidligere Lavforsamling omtaltes som værende af Sølv, se P. Hansen: Kjøbenhavns Brændevinsbrænderlaug 1741—1891, Side 49. Foruden det her gengivne Segl indeholder R.A.S. Aftryk af et Stempel, som ikke kan have været et egentligt Signet.

BUNDTMAGERE

KJØBENHAVN

I. Et, under et, som en Halvbue stillet, flaaet Skind siddende Egern.

tette er buntmageris och snider insele hafn.

1525, 17. Febr., grønt V. i brunt, Privilegier Nr. 34 (Stadsarkivet, Kbhvn.); 1542, 24. Juli, grønt V. i brunt, Privilegier Nr. 45 (Ssts); 1584, 29. Juni, brunt V., Hyld. 45, 1; 1608, 2. Maj, brunt V., Hyld. 66 a, 1; 1610, 16. Jan., brunt V., Hyld. 81 a, 1; 1648, 17. April, grønt V. i T., Hyld. 103 a, 17; s. A., 27. Juni, grønt V. i T., næsten

udslidt, Hyld. 103 b, 17; 1650, 5. Juni, grønt V. i T., Hyld. 118 a, 1; 1655, 2. Aug., grønt V. i T. (Tavle 4 f), Hyld. 124 a, 1; D.L.S., Fig. 71.

II. Et, af to oprejste, indadseende Løver holdt, stykket Forværk, hvorfra nedhængende Haler og hvorover to Vinger om et Englehoved.

SIGEL DES LOBLIC HANTWERKES
DER BUNDTMACHER.

Bronze-Stampe med Træskaft, i Lavets Besiddelse, Aftryk i graat Lak (Tavle 4 g); D.L.S., Fig. 69.

III. Lignende Fremstilling, idet Forværket — uden Haler — er ophængt som et „Vaabentelt“, hvorover et siddende Egern; nederst i Feltet 1850.

~ BUNDTMAGERNES LAUGSSEGL
~ KIØBENHAVN.

Messing-Stampe med Træskaft, i Lavets Besiddelse, Aftryk i graat Lak (Tavle 4 h); D.L.S., Fig. 70.

IV. Forværket — med Haler — nu besat med en Due, bærende en Oliegren i sit Næb; Løverne svingende Sværd med henholdsvis venstre og højre Pote.

DER BUNTMACHERGESELLEN
PITSCHAF¹⁾ IN KOPENHAGEN.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 4 i), R.A.S.; D.L.S., Fig. 73.

¹⁾ Petschaft.

BØDKERE

AARHUS

I. Stadens ældre Vaabenmærke¹⁾; herfor til Venstre en nedadvendt, aaben Passer („Cirkelen“), en liggende, højrevendt Tengsel og en staaende Tønde, under hverandre.

AARHUS BØCKERS AMTSSEJEL.

Messing-Stampe, „Den gamle By“, Aarhus (Nr. 1678), Aftryk i graat Lak (Tavle 4 k); D.L.S., Fig. 74.

¹⁾ Jvfr. D. S. S., Side 20, Tavle 2.

II. En staaende Tønde, hvorover en liggende Retkniv (Krumkniv?) og ved hvis Sider en Tengsel og en Lugøkse med venstredrejet Æg, begge op efter vendte og udadhældende.

~ Bødkernes Brødrskab ~ i Aarhus.

Messing-Stampe med Træskaft, samme Mus. (Nr. 1680), Aftryk i graat Lak (Tavle 4 l); D.L.S., Fig. 75.

KJERTEMINDE

Stadens Vaabenmærke¹⁾, Skibet med tre Master og venstrevendt.

○ KIERTEMINDE BØCKERS
LAVSSEGEL.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 4 m), Kbhvns. Haandværkerforenings Samling af Segl; F.L.S., Fig. 39.

¹⁾ Jvfr. D. S. S., Side 26, Tavle 6.

KJØBENHAVN

I. En oprejst, med Bladet udadvendt Tengsel og en nedadvendt Passerbue¹⁾. Delt Skjold.

BØKEREMBEDE I KIØBENHAFN
1584.

1584, 29. Juni, brunt V., Hyld. 45, 1; 1608, 2. Maj, brunt V., Hyld. 66 a, 1; 1610, 16. Jan., brunt V., Hyld. 81 a, 1; 1648, 17. April, grønt V. i T., meget slidt, Hyld. 103 a, 17; s. A., 27. Juni, grønt V. i T., meget slidt, Hyld. 103 b, 17; 1650, 5. Juni, grønt V. i T., Hyld. 118 a, 1; 1655, 2. Aug., grønt V. i T. (Tavle 5 a), Hyld. 124 a, 1; D.L.S., Fig. 77.

¹⁾ Var forfærdiget af Træ, D.L.S., Side 16.

II. En staaende Tønde og et Kar, jævnsides, hvorover en liggende Krumkniv og derover atter en liggende Retkniv, lagt paa en nedadvendt, aaben Passer, krydset af en Tengsel og af en Lugøkse med udefter drejet Æg, begge op efter vendte. Rundt Kartoucheskjold med aaben Krone.

○ KIØBENHAVNS BØDKERAMBT
SEGL — og nederst, omvendt — 1725.

Sølv-Stampe med Træskaft, i Lavets Besiddelse, Aftryk i graat Lak (Tavle 5 b); D.L.S., Fig. 79.

III. Lignende Fremstilling.

○ KIØBENHAVNS BØDKERAMTS
SEGL — og nederst, omvendt — 1725.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 5 c), R.A.S.; D.L.S., Fig. 80.

IV. En nedadvendt, aaben Passer, hvorunder en liggende, med Bladet højrevendt og Æggen nedadrejet Kniv. Et af to oprejste, indadseende Gedebukke holdt Skjold med Hjelm, uden Hjelmtegn, og med nedhængende Vinranker, bærende Drueklaser, i Stedet for Hjelmklæde; herover Stadens fuldstændige Vaaben¹⁾.

FASBINDERNE UDI KIØBENHAFN
ALLERNADIGST (!) FORUNTE LAUGS
SEGL KONG CHRISTIAN DEN V.

Messing-Stampe (Tavle 36 f), Nat. Mus. III (Nr. D. 889), Aftryk i graat Lak (Tavle 5 d); D.L.S., Fig. 78.

1739, 23. April, rødt Lak i Benkapsel, hængende i lyserødt Silkebaand under et, med farvelagte Figur-fremstillinger smykket Svendebrev for Christen Andersen Nygaard, død i Viborg 1753, „Personalia“ (Landsarkivet for Nørrejylland).

¹⁾ Fastsat i Privilegier af 1661.

V. En kjoleklædt Svend med Hat, holdende en opadvendt Tengsel i den, hen over en staaende Tønde udstrakte, højre Haand og med den venstre i Siden.

~ BØDKERSVENNENES LADESEIGL.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 5 e), R.A.S.; D.L.S., Fig. 81.

ODENSE

I. Lignende Fremstilling som Kjøbenhavn II og III, Tønde og Kar dog ombyttede. Intet Skjold; øverst aaben Krone, hvorfra opbundne og nedhængende Guirlander.

ODENSE BØDKERAMTS SEIGL 1719.

Messing-Stampe med Træskaft, „Møntergaarden“, Odense (Nr. 185: 1945), Aftryk i graat Lak (Tavle 5 f); F.L.S., Fig. 23.

II. En staaende Tønde, hvorover en nedadvendt, aaben, med det ene Ben paa Tønden hvilende Passer og en opefter vendt, udadrejet, skraat indefter hældende Tengsel; øverst Stadens Lillie¹⁾, nederst 1719.

DETTE ER BØDKERNIS LAUGSSIGEL
UDI OTTHENSE.

Staal-Stampe, medtaget af Rust, med Messingskaft, samme Mus. (Nr. 184: 1945), Aftryk i graat Lak (Tavle 5 g); F.L.S., Fig. 22.

¹⁾ Jvfr. D.S.S., Side 34, Tavle 12.

III. En liggende Tønde.

~ BØDKERLAUGETS — i to Linier —
OLDGESEL I ~ ODENSE.

Messing-Stampe med Træskaft, samme Mus. (Nr. 186: 1945), Aftryk i graat Lak (Tavle 5 h).

SVENDBORG

En liggende Retkniv, hvorover to opefter vendte, krydslagte Tengseler med nedadrejede Ægge og hvorunder en nedadvendt, aaben Passer.

SVENDBØER BØGRLAVS(!) SEGL.

Messing-Stampe, Nat. Mus. III (Nr. D. 183), Aftryk i graat Lak (Tavle 5 i); D.L.S., Fig. 83.

1836, 9. Jan., rødt Lak, Fuldmagt, Lavet (Landsarkivet for Fyen).

BØRSTENBINDERE¹⁾

KJØBENHAVN

I. En som et Vinglas formet Bæger, hvori ?²⁾. Rokokoskjold.

DAS AMPTSIGEL DER BØRSTEN-
MACHER IN COPENHAGEN.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 5 k), R.A.S.; D.L.S., Fig. 84.

¹⁾ - ²⁾ Jvfr. D.L.S., Side 17.

II. En langskaftet Kost og en Fejekost, begge opefter vendte, krydslagte; herunder 1845.

SEGL FOR BØRSTENBINDER-
MESTERNE I KIØBENHAVN.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 5 l). Kbhvns Haandværkerforenings Samling af Segl; D.L.S., Fig. 85.

DREJERE

AALBORG

En Rok, hvorover to opefter vendte, krydslagte Drejerjern mellem en, om en Kugle gribende, nedadvendt Krumpasser og en „Laagpokal“.

○ TRÆDREIERNIS AMTSSEGEL
I AALBORG — og, omvendt — 1752.

Messing-Stampe med Træskaft, Aalborg hist. Mus. (Nr. 8120), Aftryk i graat Lak (Tavle 5 m).

AARHUS (Se Supplementet).

I. En, om en, med Straaler forziret og af en slyngget Snor (?) omgiven Kugle gribende, nedadvendt Krumpasser; herover 17||60 og herunder to opefter vendte, krydslagte Drejerjern.

○ AARHUUS DREIERLAUGS SEIGEL.

Messing-Stampe med Træskaft, forsynet med „Muffe“ af Bly, „Den gamle By“, Aarhus (Nr. 1676), Aftryk i graat Lak (Tavle 5 n); D.L.S., Fig. 86.

II. En, paa et, med, af Drejerarbejde udsmykket, Rækværk forsynet Postament staaende Rok, hvorom — paa højre Side — tre længere og kortere Tobakspiberør og en Stok over en stor og to smaa Kugler og — paa venstre — en halvlang Tobakspibe, to Piberør og en lukket Paraply over en Tailleblok.

○ DREIERLAUGETS SEGL
I AARHUUS.

Messing-Stampe med Træskaft, samme Mus. (Nr. 1677), Aftryk i graat Lak (Tavle 6 a); D.L.S., Fig. 87.

HORSENS

I. En, om en, paa to opefter vendte, krydslagte Drejerjern lagt Kugle gribende, nedadvendt Krumpasser, hvorover Holsten's „Nældeblad“¹⁾ og hvorom — øverst — 17||51 samt — paa Siderne — en staaende Skakbrik og en „durchbrochen“ Pille²⁾.

DRESLER AMPTSIEGEL IN HORSENS.

Messing-Stampe med Træskaft, Nat. Mus. III (Nr. D. 226), Aftryk i graat Lak (Tavle 6 b); D.L.S., Fig. 88.

¹⁾ Se P. B. Grandjean: Det danske Rigsvaaben, Kbhvn. 1926, 8vo, Side 115 ff. ²⁾ D.L.S., Side 18.

II. En Rok, hvorom en Kugle og en drejet Baluster.

HORSENS TRÆDRÆIERS LAVSSEGL.

Jern-Stampe, medtaget af Rust, Nat. Mus. III (Nr. D. 226 A), Aftryk i graat Lak (Tavle 6 c); D.L.S., Fig. 89.

KJØBENHAVN

En Rok, hvorover en Skakbrik; herfor til Højre en, om en Kugle gribende, nedadvendt Krumpasser, hvorunder et pælvis stillet Krudthorn, til Venstre en „Laagpokal“ i oval Ramme.

DRESLERS AMPTSIGEL
IN KOPENHAGEN 1653.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 6 d), K.M.S.; 1795, 13. Juni, rødt Lak, Aa 218—308 (Byarkivet, Aarhus); D.L.S., Fig. 90.

ODENSE

I. En Rok, hvorom til Højre en „durchbrochen“ Pille¹⁾ og til Venstre, øverst i Feltet, en, om en Kugle gribende, skraat ned- og udadvendt Krumpasser; fornedet 1685.

○ ODENSE TRÆDREIERS
LAUGSZEGEL.

Tegning af Rondahl (Tavle 6 e); F.L.S., Fig. 20.

¹⁾ Jvfr. Horsens I.

II. En staaende drejet Pille¹⁾, lagt paa to opefter vendte, krydslagte Drejerjern og øverst besat med en Kugle, hvorom en gribende, nedadvendt Krumpasser; ved Siderne 18||15.

ODENSE DREIERSVENDE LAUGSEIL.

Messing-Stampe med Træskaft, „Møntergaarden“, Odense (Nr. 41: 1915), Aftryk i graat Lak (Tavle 6 f).

¹⁾ Jvfr. I. Gravøren har aabenbart ikke magtet den „durchbrochne“.

DUGMAGERE se VÆVERE
FASSBINDERE se BØDKERE
FELLBEREDERE se GARVERE
FILTMAGERE se HATTEMAGERE

GARVERE

AALBORG

Stadens Vaabenmærke¹⁾. Skjold med Hjelm, hvorpaa et, af to krydslagte Skavejern krydset Haandstollejern²⁾, og hvorom Hjelmklæde.

Aalborgig Felbereder||laugs Segel.³⁾

Messing-Stampe med Træskaft, Aalborg hist. Mus. (Nr. 6493 a), Aftryk i graat Lak (Tavle 6 g).

¹⁾ Jvfr. D. S. S., Side 19 f, Tavle 1. ²⁾ Se nedenfor under Assens. ³⁾ Blanding af store og smaa Bogstaver.

ASSENS

Et Haandstollejern (Struve)¹⁾, lagt paa to krydslagte Skavejern; herom to staaende, indadseende Hjorte; forneden 1555.

⊙ DIE LANDSTEDER BEUTLER²⁾
LAUGS SIGILUM IN ASSENS.

Messing-Stampe, ridset og krummet, med Træskaft, Nat. Mus. III (Nr. 531: 1920), Aftryk i graat Lak (Tavle 6 h); D.L. S., Fig. 91.

¹⁾—²⁾ Se D. L. S., Side 20.

HORSENS

To mod et Træ¹⁾ opspringende Gedebukke, hvorom 16||86.

HORSENS FELBEREDERLAVS
ZEIGEL.

Messing-Stampe med Træskaft, Nat. Mus. III (Nr. 106: 1899), Aftryk i graat Lak (Tavle 6 i).

¹⁾ Et saadant forekommer som den ene Figur i Stadens Segl, jvfr. D. S. S., Side 25, Tavle 5.

KJØBENHAVN

I. Et, mellem to staaende, indadseende Hjorte stillet Stolleapparat, krydset af to krydslagte Skavejern; herover Stadens Vaabenmærke, hvorom Anno||1663 og hvorover to indadflyvende Engle, løftende en Krans.

DER WEISGERBERHANDTWERCKS
SIGIL IN COPENHAGEN.

Jern-Stampe, By Mus., Kbhvn (Nr. 1917: 111), Aftryk i graat Lak (Tavle 6 k); D.L. S., Fig. 92.

1755, 24. April, rødt Lak, stærkt skadet, Div. Dok. 1720—1825, Svendebreve, Randers Fellberedermestres Lav (Landsarkivet for Nørrejylland); 1789, 6. Juli, rødt Lak, Ssts. (Ssts.).

II. Lignende Fremstilling, men med 16||75 i Feltet og uden Englene.

DAS KLEINE HANDWERGS(!) SIEGEL
IN KOPENHAGEN.

Jern-Stampe, samme Mus. (Nr. 1917: 112), Aftryk i graat Lak (Tavle 6 l); D.L. S., Fig. 93.

III. En, paa en Grund liggende, fra et Træ fremvoksende Okse, holdende et oprejst Skavejern. Skjold med kronet Hjelm, hvorpaa Retfærdighedens Gudinde, med Sværd og Vægt, og hvorom Hjelmklæde; nederst i Feltet 17||31.

KIØBENHAVNS GARVERERS (!)
LOULIGE LAUGSSEIGL.

Messing-Stampe, Nat. Mus. III (Nr. 5: 1903), Aftryk i graat Lak (Tavle 6 m); D.L. S., Fig. 94.

IV. To, af to oprejste, indadseende Løverholdte, krydslagte Skavejern, hvorpaa lagt et Falsejern¹⁾, pælvis stillet under en aaben Krone²⁾.

Q GARVERSVENDELAUGET I KJØBENHAVN.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 7 a), R.A.S.; D.L.S., Fig. 95.

¹⁾ Dette var særlig karakteristisk for Logarverhaandværket. Velvillig Meddelelse fra Dr. phil. Helge Søgaard. ²⁾ Som et Eksempel paa international Figur-fremstilling indenfor hele dette Omraade henvises til en Stensulptur fra Alsace, anbragt over en Garvers Dør og stammende fra det 17. Aarhundrede (se Indledningen, Side 10). De samme Figurer er anbragte i et Kartoucheskjold; Løverne holder hver et Skavejern i den fri Pote. Se Anmeldelse af J. Jacques Waltz: L'art héraldique en Alsace, forfattet af RoCHAT-Cenise, Revue française d'Héraldique et de Sigillographie, Paris 1938, 4to, pag. 143 f.

ODENSE

Et over en Sletmaane¹⁾ stillet Haandstollejern²⁾, krydset af to Skavejern. Skjold med Hjelm, hvorpaa en ganske utydelig Figur (opvoksende Hjort?), og hvorom Hjelmklæde.

Udvidsket Omskrift.

1697, 12. Aug., P. o. V. (Tavle 34 i), Lavet (Landsarkivet for Fyen).

¹⁾ Redskabet velvilligst identificeret af Dr. phil. Helge Søgaard. ²⁾ Jvfr. Assens.

RANDERS

To krydslagte Skavejern over Stadens Vaaben-

mærke¹⁾; det midterste Taarn belagt med en gaaende, venstrevendt Hjort.

RANDERS FELBEREDERLAU SEYEL.

Messing-Stampe med Træskaft, Randers Mus. (u. Nr.), Aftryk i graat Lak (Tavle 7 b); D.L.S., Fig. 331.

¹⁾ Jvfr. D.S.S., Side 35, Tavle 14.

SVENDBORG

Et, af to opspringende, indadseende Hjorte løftet Træ, hvorunder to krydslagte Skavejern.

FELDBEREDERNIS LAUGSSEIGL I SVENDBORG.

Messing-Stampe, Svendborg Amts Museum (Nr. 17373), Aftryk i graat Lak (Tavle 7 c); F.L.S., Fig. 56.

VIBORG

En staaende, venstrevendt Gedebuk og et, paa en Slags Skammel siddende, modvendt Egern; herover en liggende, venstrevendt Handske og øverst, i den konvekse Bort — hvori seks Huller — et liggende Skavejern.

WIBORIG FELBEREDERLAUES SIGEL 1656.

Malm-Stampe, Skaftet afbrækket, Viborg Stiftsmus. (Nr. 1497), Aftryk i tonet Gibs (Tavle 7 d), udført af Konservator Peter Linde, Nat. Mus.

GLARMESTERE

KJØBENHAVN

I.¹⁾ Tre Smaaskjolde, 2, 1, sammenstillede med tre Ruder, 1, 2²⁾. Kartoucheskjold, hvorover 16 || 08.

DER MAHLER UND DER GLASER SIGEL.

1648, 17. April, grønt V. i T., slidt, Hyld. 103 a, 17; s. A., 27. Juni, grønt V. i T., stærkt slidt, Hyld. 103 b, 17; 1650, 5. Juni, grønt V. i T., Hyld. 118 a, 1; 1655, 2.

Aug., grønt V. i T. (Tavle 7 e), Hyld. 124 a, 1; D.L.S., Fig. 96.

¹⁾ Udgiveren er Dr. phil. Helge Søgaard Tak skyldig for Henviisning til Hist. Medd. fra Kjøbenhavn, 3 Rk., IV, Side 655, hvor det anføres, at Lavet i 1862 solgte to Signeter for 10 R pr. Stk. Formodentlig Stamperne til I og II. ²⁾ Se en lignende, heraldisk Figurordning i Bagersegel, Kjøbenhavn I og Kjøge.

II.¹⁾ Tre Smaaskjolde, 2, 1, og en, af en Grøsel

(Krøsel) og et Loddejern krydsvis gennemstukken Rude. Delt Skjold med Hjelm, hvorpaa en opvoksende Løve, holdende Loddejernet, og hvorom Hjelmklæde.

DER GLASER AMPTSIGEL
IN COPENHAGEN 1681.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 7 f), R.A.S.; D.L.S., Fig. 97.

¹⁾ Se Noten til I. Stampen til det som Fig. 98 i D.L.S. afbildede Segl ejes af Lavet. Den er — udført i Messing, med Træskaft — ganske utvivlsomt fra en Tid, som ligger efter Lavsvæsenets Ophævelse, hvorfor Seglet ikke medtages her. Aftryk i R. A. S.

ODENSE

I. Lignende Fremstilling som Kjøbenhavn I. Enklere Skjold.

DER GLASER AMBTSSIGEL
IN ODENSE.

Messing-Stampen med Træskaft, „Møntergaarden“, Odense (u. Nr.), Aftryk i graat Lak (Tavle 7 g); D.L.S., Fig. 99.

II. Lignende Fremstilling; Grene bag Skjoldet.

DER GLASER AMBTSIGEL
IN ODENSE.

Messing-Stampen, samme Mus. (u. Nr.), Aftryk i graat Lak (Tavle 7 h); D.L.S., Fig. 100.

GULDSMEDE

AALBORG

Stadens Mærke. Skjold med Hjelm, hvorpaa en Pokal.

SIGILLUM AURIFABRI || CIVITATIS
AALBURGENSIS.

1749, 13. Nov., rødt Lak (Tavle 34 k), Testimonium, Odense Guldsmedelav (Landsarkivet for Fyen).

HELSINGØR

En Laagpokal. Ovalt Kartoucheskjold, ved hvis Sider to Mandsskikkelser, den højre bærende en Blæsebælg, den venstre en lang Tang.

DETTE ER GULSSMIDLAVS (!) SEIL
I HELSINGØR 1610.

1610, 26. Febr., grønt V. i T. (Tavle 7 i), Hyld. 81 a, 2; D.L.S., Fig. 101.

KJØBENHAVN

Den staaende, bispeklædte St. Loye, med den udstrakte højre Haand løftende en Hammer og

med venstre holdende et staaende Skjold, hvori en Laagpokal, og bag hvilket en opragende, med Spiralen indadrejet Bispestav; forneden til Højre en Boraxbøsse (?)¹⁾.

SIGILLUM AURIFABRI || BÜRORUM
CIVITATIS²⁾ HAFNENSIS.

Sølv-Stampen med Træskaft, paasat i nyere Tid, i Lavets Besiddelse, Aftryk i graat Lak (Tavle 7 k); D.L.S., Fig. 102.

1584, 29. Juni, brunt V., Hyld. 45, 1; 1608, 2. Maj, brunt V., Hyld. 66 a, 1; 1610, 16. Jan., brunt V., Hyld. 81 a, 1; 1648, 17. April, grønt V. i T., meget slidt, Hyld. 103 a, 17; s. A., 27. Juni, grønt V. i T., meget slidt, Hyld. 103 b, 17; 1650, 5. Juni, grønt V. i T., Hyld. 118 a, 1; 1655, 2. Aug., grønt V. i T., Hyld. 124 a, 1.

¹⁾ D.L.S., Side 22. Jvfr. Smede, Kjøbenhavn. ²⁾ Det viste Z kan kun betragtes som Abbreviationstegn.

KJØGE

En Laagpokal.

K Ø G [E] (G U L D S) M E D E S S E C R E T .

1610, 23. Jan., brunt V. i T. (Tavle 7 l), Hyld. 81 b, 5; D.L.S., Fig. 103.

NÆSTVED

En i en gothisk Portal siddende Skikkelse, vel nok Sankt Loye.

○ s¹) — aurifabri —.

1556, 4. Nov., ad 26. Okt.—13. Dec., P. o. V. (Tavle 33 h), I. t. R. og h. S.

¹) Foran Bogstavet et Tegn, der vist tør opfattes som et Kors.

ODENSE

Den, ved en til Højre stillet Ambolt — paa hvis Fod ELOGIUS — siddende, bispeklædte St. Loye,

hamrende paa et Arbejde; paa et Bord bag Ambolten — ved Siden af hvilken en liggende Hammer og en lille, staaende Kande — forskelligt Værktøj; foroven andre Genstande, nederst — overskærende Omskriften — et Skjold, hvori en Laagpokal, og bag hvilket en hjælkevis lagt Bispestav med venstrevendt Spiral.

○ SIGILLUM AURIFABRORUM
CIVITATIS OTTONIENSIS.

Sølv-Stampe med Træskaft, „Møntergaarden“, Odense (u. Nr.), Aftryk i graat Lak (Tavle 8 a); D.L.S., Fig. 106.

1655, 7. Sept., P. o. V., Hyld. 122, 26; 1800, 1. Nov., rødt Lak, Bilag til Ordre om Kommissioner ang. Laugene, 8. Aug. 1800, Danske Kancellis 5. Dept., K. 7. b.

GØRTLERE

KJØBENHAVN

I. En, med en nedadvendt, aaben Passer og to nedefter vendte, udadhældende Gravstikker besat Ambolt, hvorunder en Drivhammer (Kuglehammer) og en Fil, opefter vendte, krydslagte paa Amboltens spidst nedløbende Fod. Ovalt Skjold, om hvilket Vaabentelt — hvorpaa nederst 1741 — under en aaben Krone.

DET KONGELIG GURTLERAMTS
SEIGL I KIØBENHAVN.

Jern-Stampe, i Lavets Besiddelse, Aftryk i graat Lak (Tavle 8 b); D.L.S., Fig. 107.

II. Lignende Figurfremstilling, i Oval med Kartouche.

○ DET LILE (!) GURTLERAMTS
SEIGL I KIØBENHAUN.

Jern-Stampe, i Lavets Besiddelse, Aftryk i graat Lak (Tavle 8 c); D.L.S., Fig. 108.

III. Lignende Fremstilling, frit i Feltet, Hammerens Fod dog lagt paa de to krydslagte Redskaber.

DE FORENEDE GJØRTLERSVENDES
SEGL I KIØBENHAVN.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 8 d), R.A.S.; D.L.S., Fig. 109.

HANDSKEMAGERE

AALBORG

Stadens med en opadvendt Handske belagte Vaabenmærke, hvorom 16 || 84.

○ AALBORG HANSKMAGERS
LAUGSSEIGEL.

Gengivelse af Afbildning i Flinch's Almanak for 1875 (Tavle 34 e).

AARHUS

Et venstrevendt siddende Egern og et modgaaende Lam; herover, paa højre Side, yderst, et med to Søm gennemboret Stollejern (Strujejern)¹) og, inderst, et Krakeljern²), paa venstre Side en opadvendt Handske, derover atter et lille Skjold med udslidt Indhold.

AARHUUS HANSKEMAGERS LAUGSSIGEL 1634.

1794, 5. Okt., rødt Lak, stærkt skadet (Tavle 35 c),
Lærebrev, Odense Handskemagerlav (Landsarkivet for
Fyen).

¹⁾-²⁾ Jvfr. Horsens II.

ASSENS

En opadvendt Handske.

○ ASSENS LAUGS SEGEL ANNO 1716.

Bronze-Stampe, „Møntergaarden“, Odense (Nr. 200:
1912), Aftryk i graat Lak (Tavle 8 e).

HELSINGØR

I. En fra oven set Pung (?)¹⁾ og en opadvendt
Handske, jævnsides.

HANSKEMAGERLAVS STEMPEL I HELSINGØR²⁾ 16(41).

Jern-Stampe, medtaget og slet graveret, Helsingør
Bymus. (u. Nr.), Aftryk i graat Lak (Tavle 8 f); tegnet
af Fr. Hansen, Lauritz Pedersen: Haandværks-
skik i Helsingør, Side 27.

¹⁾ Dr. phil. Helge Søgaard har overfor Udgiveren
fremsat Formodningen om, at det drejer sig om en saa-
dan, forsynet med Snørelidser, og henvist til Omtalen af
en „Ringepung“ i de københavnske Lavartikler for
Remsnidere, Pungemagere og Taskemagere, se D.G. &
L.S., II, Side 350. ²⁾ Blanding af store og smaa Bogsta-
ver.

II. Agnus Dei, med Sejersfanen, hvorunder en
liggende, højrevendt Handske og — nederst —
1743; alt omgivet af to Grene.

○ PELS OG HANSKEMAGERNES AMPTSEIGEL I HELSINGØR.

Jern-Stampe, samme Mus. (Nr. 12), Aftryk i graat
Lak (Tavle 8 g); Lauritz Pedersen: Haandværks-
skik (se I).

HORSENS

I. Stadens Vaabenmærke¹⁾ (Hesten dog venstre-
vendt), hvorover en opadvendt Handske og et ud-
spilet, ligeledes opadvendt Egernskind, jævnsides.

HORSENS BUNDTMAGER OC HANDSKMAGERLAUGS SEIGEL.

Messing-Stampe med Træskaft, Nat. Mus. II (Nr. D.
320), Aftryk i graat Lak (Tavle 8 h); D.L.S., Fig. 110.

¹⁾ D. S. S., Side 25, Tavle 5.

II. Stadens Vaabenmærke¹⁾ med et øverst i
Træet siddende, venstrevendt Egern, hvorom, paa
højre Side, yderst, et med to Søm gennemboret
Stollejern (Struvejern) og, inderst, et Krakeljern²⁾,
begge pælvis, jævnsides, paa venstre Side en opad-
vendt, forziret Handske.

HORSENS BUNDTMAGER [OG] HAND[SK]MAGERLA[UGS] SEIGEL.

Jern-Stampe, slidt, Nat. Mus. II (Nr. D. 320), Aftryk
i graat Lak (Tavle 8 i); D.L.S., Fig. 111.

¹⁾ Se I. ²⁾ D.L.S., Side 23, jvfr. Aarhus.

KJØBENHAVN

Lignende Fremstilling som Helsingør II, men
med Aarstallet 1670. Cirkulært „Skjold“ med Kar-
touche; ingen Grene.

DER PELTZER UND HANSCH- MACHER AMPTSSIGEL KOPENHAGEN

Messing-Stampe med Træskaft, Nord. Mus., Stock-
holm (Nr. 19—788); Aftryk i rødt Lak (Tavle 8 k),
K.M.S.; D.L.S., Fig. 112.

KJØGE

En opadvendt Handske.

○ SKINDERS LAVSSINGNET I KØGE.

1610, 23. Jan., brunt V. i T. (Tavle 8 l), Hyld. 81 b,
5; D.L.S., Fig. 113.

KOLDING

En opadvendt Handske, hvorom en Presseknevl, pælvis, og en opadvendt, aaben Saks.

S¹⁾ COLDING HANSKMAGERLAUGS.

Messing-Stampe, let ridset, Nat. Mus. III (Nr. D. 271), Aftryk i graat Lak (Tavle 8 m); D.L.S., Fig. 114.

¹⁾ Maa — efter Pladsen og Indledningstegnet at dømme — opfattes som begyndende Omskriften og som Forkortelse af Sigillum, se Indledningen, Side 13.

NYKJØBING PAA FALSTER

En af to oprejste, indadseende, dobbelthalede og kronede Løver holdt opadvendt Handske; derover en aaben Krone.

NYKIØBINGS HANSKEMAGERLAVS SEIL 1713.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 8 n). K.M.S.; Tegning af Rondahl (Tavle 8 o); D.L.S., Fig. 115.

NÆSTVED¹⁾

Et, af to nedadvendte Handsker flankeret, gaaende Lam, hvorover et siddende Egern mellem 16||38.

○ NESTVED PELTSNER²⁾ OG HANSEMAGER(!)LAUGS SEIGL³⁾.

Messing-Stampe, Næstved Museum (Nr. 338), Aftryk i graat Lak (Tavle 8 p).

¹⁾ C. N[yrop]: Et Handskemager-Segl, „Fra Arkiv og Museum“, IV, Side 173 f. ²⁾ R'et erstattet af et Tegn, lignende en opadvendt Pil. ³⁾ L og S groft graverede.

ODENSE

I. En Skindpels, hvorom et Skindskørt og en opadvendt Handske og hvorunder en lille, staaende Mand med Saks og Kniv i fremadstrakte Hænder.

○ OTTENSE PELSSER OCK HANDTSCHOMAGERS LAGSSIGEL.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 9 a), K.M.S.; D.L.S., Fig. 116.

II En opadvendt Handske.

○ ODENSE HANDSKEMAGERS LAUGSSEGEL.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 9 b), R.A.S.; D.L.S., Fig. 117.

RANDERS

I. En opadvendt Handske mellem to siddende, indadseende Egern, over hvilke 16||84; øverst Stadens Vaabenmærke¹⁾.

HANSKEMAGERENS LAGSSEGEL RANDERS.

Messing-Stampe, Randers Mus. (u. Nr.), Aftryk i graat Lak (Tavle 9 c); D.L.S., Fig. 118.

¹⁾ Jvfr. D.S.S., Side 35, Tavle 14.

II. Lignende Fremstilling, med 17||77; blot en aaben Krone foroven.

Samme Omskrift.

Jern-Stampe, samme Mus. (u. Nr.), Aftryk i graat Lak (Tavle 9 d); D.L.S., Fig. 119.

SAXKJØBING

En opadvendt Handske.

HANDSKEMAGERNES LAUGSHUUS — og derefter, koncentrisk indenfor, med omvendt staaende Bogstaver ○ — SEIGL I SAXKIØBING.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 9 e), K.M.S.; D.L.S., Fig. 120.

HATTEMAGERE

AALBORG

I. Stadens Vaabenmærke¹⁾, hvorover en Hat.

DER FILTMACHER VON ALBURCH
IHR AMTSIEGEL.

1726, 27. Maj, rødt Lak, Indk. Breve, Viborg Hattemagermestres Lav (Landsarkivet for Nørrejylland); 1753, 19. Juli, rødt Lak (**Tavle 9 f**), Ssts. (Ssts.); 1791, 25. Maj, rødt Lak, stærkt skadet, Indk. Breve, Viborg Hattemagersvendes Lav (Ssts.).

¹⁾ Jvfr. D. S. S., Side 19, Tavle 1.

II. En Hat, hvorunder to krydslagte Filtjern („Fakholter“).

SEMTLIC GESELLEN IR(!) PIBSSKAT¹⁾
— og i Feltet — VON ALBORG.

Messing-Stampe, Aalborg hist. Mus. (Nr. 5356 d), Aftryk i graat Lak (**Tavle 9 g**); D. L. S., Fig. 122.

1726, 27. Maj, rødt Lak, Indk. Breve, Viborg Hattemagermestres Lav (Landsarkivet for Nørrejylland); 1777, 28. Juli, rødt Lak, Ssts. (Ssts.).

¹⁾ Petschaft.

AARHUS

I. Et nu ukendt Signet anskaffedes i 1702 af Lavets Mestre for en Pris af 2 Rdlr.¹⁾

¹⁾ Se Helge Søgaard: Haandværkerlavene i Aarhus, Kbhvn 1940, Side 127

II. Stadens ældre Vaabenmærke¹⁾, herunder tre Hatte, 2, 1.

AARHUUS — |MAGER|LAUGS
SEGNETTE 1737.

1761, 13. Maj, rødt Lak, Brudstykke, Indk. Breve, Aalborg Hattemagermestres Lav (Landsarkivet for Nørrejylland); 1764, 23. April, rødt Lak, skadet, Indk. Breve, Viborg Hattemagermestres Lav (Ssts.); 1773, 12. Marts, rødt Lak (**Tavle 34 a**), Ssts. (Ssts.); 1776, 15. Okt. (?), rødt Lak, stærkt skadet, Indk. Breve, Aalborg Hattemagermestres Lav (Ssts.).

¹⁾ Jvfr. D. S. S., Side 20, Tavle 2.

III. Stadens ældre, af Planteværk omgivne Vaabenmærke¹⁾, hvorunder en Hat mellem 17||37 og over to krydslagte Filtjern („Fakholter“).

SAMTLIG FILTMAGERGESELES
PETSCHAFT²⁾ IN AARHUUS.

Messing-Stampe, „Den gamle By“, Aarhus (Nr. 198: 1935), Aftryk i graat Lak (**Tavle 9 h**).

1755, 17. Juli, rødt Lak, meget slidt, Indk. Breve, Viborg Hattemagersvendes Lav (Landsarkivet for Nørrejylland); 1776, 15. Okt., rødt Lak, meget slidt, Indk. Breve, Aalborg Hattemagermestres Lav (Ssts.).

¹⁾ Jvfr. D. S. S., Side 20, Tavle 2. ²⁾ se Aalborg II.

HORSENS

I. Stadens Vaabenmærke¹⁾, hvorom to Hatte²⁾.

Q *Horsens Hattemageris Laugsseil*
1686³⁾.

Messing-Stampe med Træskaft, Horsens Mus. (u. Nr.), Aftryk i graat Lak (**Tavle 9 i**).

1731, 16. Maj, rødt Lak, næsten udslidt, Indk. Breve, Aalborg Hattemagermestres Lav (Landsarkivet for Nørrejylland).

¹⁾ Jvfr. D. S. S., Side 25, Tavle 5. ²⁾ Feltet kan maaske betragtes som tværdelt? ³⁾ To store G'er mellem de smaa Bogstaver.

II. Fremstilling som i Segl II, Aalborg.

Q SAMTLIG DI FILTMAG(ER)
GES(EL)EN I(N) — og i Feltet
— HORSENS IR [P]IDSKAF¹⁾.

1731, 16. Maj, rødt Lak, to Aftryk, slidte (**Tavle 34 b og c**), Indk. Breve, Aalborg Hattemagermestres Lav (Landsarkivet for Nørrejylland).

¹⁾ Se Aalborg II.

KJØBENHAVN

I. Stadens fuldstændige Vaaben¹⁾, forøget med en, over det midterste Taarn anbragt Hat.

Q DER FILDTMACHER AMPTSIGIL IN KOPENHAGEN.

1705, 25. Aug., rødt Lak, stærkt skadet, Indk. Breve, Aalborg Hattemagermestres Lav (Landsarkivet for Nørrejylland); 1733, 1. Dec., rødt Lak, Forskellige Sager 1724—1889, Odense Hattemagerlav (Landsarkivet for Fyen); Aftryk i rødt Lak (Tavle 9 k), R. A. S.; D. L. S., Fig. 123.

¹⁾ Fastsat i Privilegier af 1661.

II. Lignende Fremstilling som Aalborg II.

Q DIE(!) FILDTMACHERGESELLEN AMPI(!)SIGEL¹⁾.

1733, 1. Dec., rødt Lak, Forskellige Sager 1724—1889, Odense Hattemagerlav (Landsarkivet for Fyen); Aftryk i rødt Lak (Tavle 9 l), R. A. S.; D. L. S., Fig. 124.

¹⁾ Nyrop opløser AMPTIS; der er dog vist snarere Tale om, at Stregen, som tilsyneladende danner I, ikke er fuldført som T.

III. Lignende Fremstilling.

SEMTLIG GESELLEN IR PIDSSKAFT¹⁾ — og i Feltet C — VON COPENHAEN(!).

1705, 25. Aug., rødt Lak, to Aftryk, stærkt skadede, Indk. Breve, Aalborg Hattemagermestres Lav (Landsarkivet for Nørrejylland); 1741, 1. Aug., rødt Lak (Tavle 34 d), Ssts. (Ssts.), her tre Aftryk.

¹⁾ Petschaft.

NYBORG

I. Et stærkt skadet Segl, visende Stadens Mærke, idet Omskriften er fuldstændig ødelagt, har som Aftryk i rødt Lak lukket Brev af 4. Sept. 1725. Forskellige Sager 1724—1889, Odense Hattemagerlav (Landsarkivet for Fyen).

II. Et Taarn med spidst Spir, hvorpaa en op-
hængt Hat; herom en firuddet Stjerne og en afta-
gende Maane samt derunder 16||81.

C FILDTMAGERSVENNES ZEGEL NYBORG.

1725, 18. Juli, rødt Lak (Tavle 35 b), Forskellige Sager 1724—1889, Odense Hattemagerlav (Landsarkivet for Fyen).

ODENSE

I. St. Knud i Harnisk og med Trallehjul, stræk-
kende højre Haand, hvori Rigsæblet, henover en,
med to Fjer prydet Hat, under hvilken Stadens
Lillie, og holdende den venstre om en Fanes Stang,
ved hvis Side en Stængel med Blade og Blomst¹⁾.

Q DER FILTMACHER AMTSIGEL IN OTTENSE MEISTERS 16||80.

Bronze-Stampe, „Møntergaarden“, Odense (Nr. 45:
1889), Aftryk i graat Lak (Tavle 9 m); D. L. S., Fig. 126.

1838, 3. Sept., rødt Lak, Lærebrev, Forskellige Sager
1724—1889, Lavet (Landsarkivet for Fyen).

¹⁾ Jvfr. D. S. S., Side 34, Tavle 12 og 13.

II. En Hat.

DEB(!)¹⁾ EILTMACHERMEISTER²⁾ UNDT GESELLEN 91E³⁾ — og Fortsættel- sen koncentrisk, indenfor C — SI||GEL IN ODENSE ANNO 1662.

Bronze-Stampe, samme Mus. (Nr. 46: 1889), Aftryk
i graat Lak (Tavle 9 n); D. L. S., Fig. 127.

1841, 15. April, rødt Lak, stærkt skadet, Div. Dok.
1715—1859, Viborg Hattemagermestres Lav (Landsar-
kivet for Nørrejylland).

¹⁾ Fejlgravering for DER. Paa Tegningen i D. L. S.
(Fig. 127) læses, helt fejlagtigt, DIE. ²⁾ Første Bogstav
fejlagtigt for F. ³⁾ De to Tal og et utydeligt E giver ingen
Mening. Kan der være Tale om en dekorativ Udfyldning?,
en lodret Streg mellem to indadvendte Figurer, af hvilke
den ene er buet, medens den anden ligner et E, med svag
Streg i Midten.

RANDERS

I. To Hatte, jævnsides, hvorover Stadens Vaa-
benmærke¹⁾ og hvorunder et liggende Filtjern
(„Fakholt“).

HATMAGERLAVS SEGEL I RANDERS.

1718, 4. April, rødt Lak, stærkt skadet, Indk. Breve, Viborg Hattemagermestres Lav (Landsarkivet for Nørrejylland); Aftryk i rødt Lak (Tavle 9 o), R. A. S.; D. L. S., Fig. 128.

¹⁾ Jvfr. D. S. S., Side 35, Tavle 14.

II. Lignende Fremstilling, men med to kryds-lagte Filtjern og dekorative Indramninger.

Samme Omskrift.

1847, 19. April, rødt Lak, Indk. Breve, Viborg Hattemagermestres Lav (Landsarkivet for Nørrejylland); Aftryk i rødt Lak (Tavle 9 p), R. A. S.; D. L. S., Fig. 129.

III. Lignende Fremstilling som Aalborg II.

○ SAMTLIG DI(!) FILTMAGERGESELEN
IN — og fortsat i Feltet ◡ — RANDERS IR(!)
PIDSKAF¹⁾.

1721, 29. Marts, rødt Lak, stærkt skadet, Indk. Breve, Aalborg Hattemagersvendes Lav (Landsarkivet for

Nørrejylland); Aftryk i rødt Lak (Tavle 9 q), R. A. S.; D. L. S., Fig. 130.

¹⁾ Petschaft. Nyrop har læst PIDSKÆ; der er dog utvivlsomt Tale om A og F i Ligatur.

VIBORG

Et, med en lille Hat besat Hjerte, hvorpaa Adam og Eva, staaende ved Siderne af det, af Slangen omslyngede Træ.

○ DER FILDTMACHERAMTS SIGEL
IN WIBURG.

Messing-Stampe med Træskaft, Viborg Stiftsmus. (Nr. 6317), Aftryk i graat Lak¹⁾ (Tavle 9 r).

1852, 23. Okt., rødt Lak, stærk skadet, Div. Dok. 1715—1859, Viborg Hattemagermestres Lav (Landsarkivet for Nørrejylland).

¹⁾ Trods talrige Forsøg lykkedes det ikke at tage et tilfredsstillende Aftryk, idet den usædvanlig tynde Metalplade ikke vilde slippe Lakket.

HJUL- OG KARETMAGERE

KJØBENHAVN

I. Et Hjul mellem hvis Eger A||N||N||O 1||6||6||2.

HIEULMÆNDENS(!) SIGNETE
I KIØBENHAFN.

Jern-Stampe med Træskaft, By Mus., Kbhvn (Nr. 1933: 114), Aftryk i graat Lak (Tavle 10 a); D. L. S., Fig. 131.

1666, 25. Febr., P. o. V., Indk. Sager, Lavet (Stadsarkivet, Kbhvn).

II. Et Karosseri, omgivet af Blomster.

WOGNMAGERLAUGET I KIØBEN-
HAVN.

Messing-Stampe med Træskaft, i Lavets Besiddelse, Aftryk i graat Lak (Tavle 10 b); D. L. S., Fig. 133.

III. Lignende Fremstilling, uden Blomster.

HIUL OG KARETMAGERLAUGET
I KIØBENHAVN.

Messing-Stampe med Træskaft, By Mus., Kbhvn (Nr. 1933: 115), Aftryk i graat Lak (Tavle 10 c); D. L. S., Fig. 132.

IV. Lignende Fremstilling, hvorover 1821; nederst til Venstre i Feltet HERLIN FECIT¹⁾.

IUL(!) OG KARETMAGERSVENDENES
AMTSEGL I KIØBENHAVN.

Messing-Stampe, samme Mus. (Nr. 1938: 430), Aftryk i graat Lak (Tavle 10 d).

¹⁾ I Kjøbenhavns Vejviser for dette Aar nævnes kun en Urmagermester S. Herlin, boende Gl. Mynt 150.

HVIDGARVERE se GARVERE

KAMMAGERE

KJØBENHAVN

En, af to, paa en Grund med opvoksende Blomster staaende, oprejste, indadseende Løver løftet Kam, hvorover en Bøjlekrone.

∩ VI SAMTLIGE KAMMAGERSVENDE
— i Linie for sig — I — og forneden, omvendt
∪ — KIØBENHAVN.

Messing-Stampe med Træskaft, Nat. Mus. III (Nr. 822: 1930), Aftryk i graat Lak (Tavle 10 e).

KLOKKE- OG KANDESTØBERE

KJØBENHAVN

I. Tokrydslagte, opeftervendte, med Kong Christian IV.s kronede Navnetræk prydede Kanoner, hvorom en Klokke paa højre, en Lysestage paa venstre Side, to krydslagte Haner foroven og en Mørser forneden; i Feltet A || N || NO 1 || 6 || 3 || 5.

S DER MEISTER UND GESELEN IN
KOPPENHAGEN IHR AMPST
BISTZIER¹⁾.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 10 f), K.M.S.; D.L.S., Fig. 134.

¹⁾ Petschier. S'et først i Omskriften kan kun betragtes som almindelig Forkortelse for Sigillum, saaledes at en Pleonasme forefindes.

II. En Klokke, hvorom en Laagvase og en Kande samt hvorunder en lille, liggende, venstrevendt Kannon. En Slags Rocailleskjold.

KANDSTØBERS AMTSEGL I
KIØBENHAVN 1753.

Malm-Stampe, ridset, By Mus., Kbhvn (Nr. 802), Aftryk i graat Lak (Tavle 10 g); D.L.S., Fig. 135.

KNAPMAGERE

KJØBENHAVN

I. En Række, paa en Snor ophængte Kvaster, hvorimellem 1 || 6 || 7 || 4; foroven en snoet Snor, forneden to saadanne paa Siderne af en Knop¹⁾; øverst i Feltet tre Knapper, en saadan mellem de yderste Kvaster og én paa hver Side nederst.

KNOPFMACHER AMPTZSIGEL
ZU COPENHAGEN.

Messing-Stampe med Træskaft, Nat. Mus. II (Nr. D 780), Aftryk i graat Lak (Tavle 10 h); D.L.S., Fig. 136.
1794, . Sept., rødt Lak, Dok. t. Forhandlingsprot.

1794—98, Kommissionen ang. Lavene i Kbhvn, 11. Aug. 1794, Danske Kanc., F. 84 b.

¹⁾ Dr. phil. Helge Søgaard har overfor Udgiveren fremsat Formodningen om, at denne Knop var overspunden og anvendt som Afslutning paa Snoreværk o. l. eller som Haandtag.

II. To Kvaster med krydsvis slyngede Snorer.

KNOPMACHER ZU KOPENHAGEN.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 10 i), R.A.S.; D.L.S., Fig. 137.

KOBBERSMEDER

KJØBENHAVN

I. En Kedel. Skjold med Hjelm, hvorpaa en opvoksende Mand, med en Hammer i højre Haand og med den venstre i Siden, og hvorom Hjelmklæde; øverst i Feltet 16||38.

S¹) DER LIEBLICHEN HANBERCK (!) DES KOPERSCHMIDT IN KOPPEN- HAGEN.

Messing-Stampe med Bronzeskaft, i Lavets Besiddelse, Aftryk i graat Lak (Tavle 10 k); D.L.S., Fig. 138. 1826, 15. Nov., rødt Lak, Mesterbrev, Lavet (Landsarkivet for Sjælland).

¹) Siegel eller Sigillum.

II. Lignende Fremstilling. Skjoldet holdt af to oprejste, indadvendte og tilbageseende Griffes; øverst i Feltet 17||38.¹)

DER LØBLIGEN KUPFERSCHMIEDE AMPTSIEGEL IN COPENHAGEN.

Jern-Stampe, i Lavets Besiddelse, Aftryk i graat Lak (Tavle 10 l); D.L.S., Fig. 139.

1816, 4. Okt., rødt Lak, Mesterbrev, Lavet (Landsarkivet for Sjælland).

¹) Jvfr. D.L.S., Side 27.

III. En Kedel, holdt af to oprejste, indadvendte og tilbageseende Løver, hver løftende en Hammer med den fri Pote.

Q SIEGEL DER KUPFERSCHMID- GESELLEN — og forneden, omvendt ~ — ZU KOPPENHAGEN.

Messing-Stampe med Træskaft, Nat. Mus. III (Nr. 138: 1891), Aftryk i graat Lak (Tavle 10 m); D.L.S., Fig. 140.

MALERE

AALBORG

Tre Smaaskjolde, 2, 1, i Skjold, hældende mod en kanneleret, af en Guirlande omslynget Søjle, hvorpaa en Vase; til Venstre skraatstillet Stafeli og Malerstok samt Palet, nederst 1775.

Q MALERLAVS SEGEL I AALBORG.

Messing-Stampe med Træskaft, Aalborg hist. Mus. (Nr. 5388 c), Aftryk i graat Lak (Tavle 10 n); D.L.S., Fig. 141.

KJØBENHAVN

I. Tre Smaaskjolde, 2, 1. Skjold, hvorom 1||6||2||2.

MALERLAVS SIGNET I KIØBENHAFN.

1648, 17. April, grønt V. i T., meget slidt, Hyld. 103 a, 17; s. A., 27. Juni, grønt V. i T., meget slidt, Hyld. 103 b, 17; 1650, 5. Juni, grønt V. i T., Hyld. 118 a, 1;

1655, 2. Aug., grønt V. i T. (Tavle 11 a), Hyld. 124 a, 1; D.L.S., Fig. 143.

II. Lignende Fremstilling som Aalborg; nederst i Feltet 1622.

Q MALERLAVS SIGNET I KIØBENHAVN.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 11 b), R.A.S.; D.L.S., Fig. 144.

ODENSE

Tre Smaaskjolde, 2, 1. Ovalt Skjold med Hjelm, hvorpaa en, mellem to Hjortehorn opvoksende, for Øjnene med et Klæde bunden, armløs Kvindeskikkelse, og hvorom Hjelmklæde.

Q DETTE ER MALERNIS LAVSSEIL I OTTENSE.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 11 c), K.M.S.; D.L.S., Fig. 145.

MURERE

AALBORG¹⁾

En nedadvendt, aaben Passer, krydset af en Murske og af en Hammer, begge opefter vendte, og derunder af en med nedadrejet Spids stillet Vinkel; øverst Stadens Vaabenmærke²⁾, mellem hvis Taarne 1||7||2||8.

AALBORG MUURSVENDES SEGL.

Messing med Træskaft, Aalborg hist. Mus. (Nr. 8553), Aftryk i graat Lak (Tavle 11 d); D.L.S., Fig. 332.

¹⁾ Se nedenfor under Ikke bestemte Steder. ²⁾ Jvfr. D.S.S., Side 19 f, Tavle 1.

AARHUS

I. Et Vaterpas, besat med en nedadvendt, aaben Passer og krydset af et fra Højre skraatstillet Lodbrædt, af en med nedadrejet Spids stillet Vinkel, hvorunder en liggende, højrevendt Murske, samt — nu dog nærmest korset — af en Maalestok og et Hængelod; til Højre for Passeren en oprejst Hammer.

WER GOT VERTRUT(!) HAT WOL GEBAUT ANNO 1716.

Messing-Stampe, „Den gamle By“, Aarhus (Nr. 1019 E), Aftryk i graat Lak (Tavle 11 e).

II. Lignende Fremstilling, men med Murskeen indenfor Vinkelens Arme.

Q MUUR OG STEENHUGERLAUGETS SEGL I AARHUUS — og omvendt — 1831.

Messing-Stampe, samme Mus. (Nr. 1019 F), Aftryk i graat Lak (Tavle 11 f).

KJØBENHAVN

I. Lignende Fremstilling som Aarhus I.

WER GOT VERTRUT(!) HAT WOL GEBAUT ANNO 1623.

Sølv-Stampe, med nyere Benskaft, i Lavets Besiddelse, Aftryk i graat Lak (Tavle 11 g); Stampen stadig benyttet; D.L.S., Fig. 148.

1648, 17. April, grønt V. i T., stærkt slidt, Hyld. 103 a, 17; s. A., 27. Juni, grønt V. i T., stærkt slidt, Hyld. 103 b, 17; 1650, 5. Juni, grønt V. i T., Hyld. 118 a, 1; 1655, 2. Aug., grønt V. i T., Hyld. 124 a, 1; 1793, 12. Dec., sort Lak i T., slidt, Lære og lignende Breve.

II. Lignende Fremstilling.

WER GOT VERTRUT(!) HAT WOL GEBUAT(!) 1623.

Bronze-Stampe med Træskaft, i Lavets Besiddelse, Aftryk i graat Lak (Tavle 11 h); Stampen stadig benyttet; D.L.S., Fig. 149.

III. Lignende Fremstilling.

MUUR OG STEENHUGERLAUGET I KJØBENHAVN.

Tegning af Rondahl (Tavle 11 i), D.L.S., Fig. 150.

IV. En, af en Murske og af en Hammer, med ud efter drejet Bane, begge opefter vendte, krydset nedadvendt, aaben Passer, staaende paa et Vagebrædt, krydset af en med nedadrejet Spids stillet Vinkel og af et triangulært Vaterpas, begge selv krydsede. Skjold, holdt af to oprejste, indadseende Løver; herunder 1642.

Q OLGESELLERNE FOR KIØBEN- HAVNS MUURLAUG.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 11 k), R.A.S.; D.L.S., Fig. 152.

NYBORG

En, af en Hammer og af en Murske, begge opefter vendte, krydset aaben Passer, staaende paa Armene af en Vinkel — hvorom 18||23 — med nedadrejet Spids, hvilende paa et muret Fundament, yderst bærende to, med Guirlander omvundne Søjler, forenede med en rundbuet, bladsmykket Hvælving.

WER GOTT VERTRAUT HAT WOHL GEBAUT.

Messing-Stampe med Træskaft, Mus. f. Nyborg og Omegn (Nr. 3: 1943), Aftryk i graat Lak (Tavle 11 l); D.L.S., Fig. 151¹).

¹) Her vist som muligvis gældende Lavet i København.

NYKJØBING PAA FALSTER

Et Vaterpas, hvorpaa lagt en, med nedadrejet Spids stillet Vinkel, nederst krydset af en Bredbil, med indefter drejet Æg, og af en Murske, begge nedeften vendte¹), øverst af en nedadvendt aaben Passer, selv krydset af en Hammer og af en Bindøkse, med udeften drejet Æg, begge opefter vendte.

TØMMER OG MUURMESTERES LAUGSSEGEL I NYEKIØBING I FALSTER.

Messing-Stampe med Træskaft, Nat. Mus. III (Nr. D. 484 b), Aftryk i graat Lak (Tavle 11 m).

¹) Det vil ses, at Bredbilen ligger bag Vinkelen og Murskeen over den; lignende Forhold for Hammers og Bindøkses Vedkommende.

ODENSE

I. Et Hængelod, hvorom en Murske og en Hammer, begge opefter vendte og skraat indadhældende; herover en, med opadrejet Spids stillet Vinkel¹) og herunder Stadens Lillie²).

○ DETTE ER MUREMESTERENIS
RETE LAESSEGENET(!) UDI — og, fortsat i Feltets nederste Halvdel, i to Linier —
OTE||NSSE 1632.

Messing-Stampe, „Møntergaarden“, Odense (u. Nr.), Aftryk i graat Lak (Tavle 11 n); D.L.S., Fig. 153.

1648, 24. Maj, P. o. V., slidt, Hyld. 100 b, 1; s.A., 12. Nov., P. o. V., slidt, I. t. R. & h. S.; 1655, 7. Sept., P. o. V., Hyld. 122, 26; 1764, 2. April, grønt V. i T., Lærebrev (Landsarkivet for Fyen).

¹) De to vandrette, smalle Figurer er ikke identificerede. ²) Jvfr. D.S.S., Side 34, Tavle 12.

II. En, med nedadrejet Spids stillet Vinkel, hvorover en nedadvendt, aaben Passer, krydset af en Hammer og af en Murske, begge opefter vendte; øverst Stadens Lillie.

WER GOTT VERTRAUT HAT WOHL GEBAUET 1762.

Messing-Stampe med Træskaft, samme Mus. (u. Nr.), Aftryk i graat Lak (Tavle 12 a); D.L.S., Fig. 154.

III. Lignende Fremstilling og samme Omskrift.

Messing-Stampe med Træskaft, samme Mus. (u. Nr.), Aftryk i graat Lak (Tavle 12 b); D.L.S., Fig. 155.

RANDERS

Et Vaterpas, krydset af en Murske og af en Hammer, begge opefter vendte og selv krydsede af en nedadvendt, aaben Passer; herom en Vinkel, stillet med en Arm pælvis og med udadrejet Spids, og et Hængelod; øverst i det tværdelte Felt Stadens Vaabenmærke¹).

○ RANDERS MURMESTERS LAUGS-
SEIGL — og nederst, omvendt — 1739.

Messing-Stampe, „Den gamle By“, Aarhus (u. Nr.), Aftryk i graat Lak (Tavle 12 c).

¹) Jvfr. D.S.S., Side 35, Tavle 14.

Ikke bestemte Stæder:

I. AALBORG?

Lignende Fremstilling som Aarhus I, men forneden baade Murske og Skelske, begge opefter vendte og udadhældende.

WER GOT VERTRUET(!) HAT VOL
GEBAUT A° 1746.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 12 d), R.A.S.; D.L.S., Fig. 146.

II. AALBORG?

Formindsket Gengivelse.

Samme Omskrift.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 12 e), R.A.S.

MØLLERE

KJØBENHAVN

Stadens Vaabenmærke til Højre for en Vindmølle; herunder 17||53 over en, med nedad drejet Spids stillet Vinkel, krydset af en nedadvendt aaben Passer.

○ MØLLERLAUGETS SEIGL J KIØBENHAVN.

Messing-Stampe, ridset, med Træskaft, Nat. Mus. III (Nr. D. 487), Aftryk i graat Lak (**Tavle 12 f**); D.L.S., Fig. 156.

NAALEMAGERE

KJØBENHAVN

Et Drillbor, krydset af to Naale og af to krydslagte Fiskekroge, herom en Malle og en Hægte. Et af to oprejste, tilbageseende Løver holdt ovalt Skjold med Rococokartouche og med aaben Krone.

○ NADTLERAMTS SIEGEL IN COPENHAGEN — og nederst, omvendt — 17||55.

Messing-Stampe med Træskaft, Københavns Skomagerlavs Samling, Aftryk i graat Lak (**Tavle 12 g**) D.L.S., Fig. 157.

PARYKMAGERE

KJØBENHAVN

En Paryk, nedhængende fra et, paa et Fundament (tæppebelagt Bord?) staaende Stativ.

○ PERUQUEMAGERNIS LAUGSSEIGL I KIØBENHAVN.

Jern-Stampe, By Mus., Kbhvn (Nr. 1916: 38), Aftryk i graat Lak (**Tavle 12 h**); D.L.S., Fig. 158.

POSSEMENTMAGERE

KJØBENHAVN

I. Et Tandhjul, holdt af to Vildmænd, med anden Haand opløftende en pyramideformet Baldakin, hvorfra hængende Snorer, samlede i en Skytte forneden.

POSAMENTMAGERS LAGSSEYL I KØBENHAFN.

1641, 16. April, P. o. V., Lavsartikler m. m., Lavet (Stadsarkivet, Kbhvn); 1648, 17. April, grønt V. i T., stærkt slidt, Hyld. 103 a, 17; s. A., 27. Juni, grønt V. i T., stærkt slidt, Hyld. 103 b, 17; 1650, 5. Juni, grønt V. i T., Hyld. 118 a, 1; 1655, 2. Aug., grønt V. i T. (**Tavle 12 i**), Hyld. 124 a, 1; D.L.S., Fig. 160.

II. Lignende Fremstilling; i Feltets nederste Halvdel 1||6||6||3.

Samme Omskrift.

1748, 11. Marts, rødt Lak, Johan Vigstrøm's Mesterstykke¹⁾, Kunstindustrimuseet (Nr. B 35 - 1916); 1847, 8. Nov., rødt Lak (**Tavle 12 k**), F. B. Fischer's Mesterstykke, Ssts. (Nr. B 45 - 1916); D.L.S., Fig. 159.

¹⁾ For begge Ender af dette og andre Stykker af samme Art er fastgjort Sedler med Angivelse af Oldermændens Navn og Navnet paa den, som har forfærdiget Arbejdet; Lavets Segl er yderligere paatrykt. Det viser sig, at Segl II og III er benyttede i Flæng.

III. Lignende Fremstilling; uden Aarstal.

Samme Omskrift.¹⁾

1812, 13. April, rødt Lak, Wilhelm Diechman Jørgensen's Mesterstykke²⁾, Kunstindustrimuseet (Nr. B 47 - 1916); 1855, 7. April, rødt Lak (**Tavle 35 i**), F. L. Egense's Mesterstykke, Ssts. (Nr. B 53 - 1916).

¹⁾ Gravøren har i Stednavnet fejlagtigt stukket et E i Stedet for F'et. ²⁾ Se II.

POTTEMAGERE

ODENSE

I. En Drejeskive. „Skjold“, hvorover Stadens Lillie.

POTTEMAGERNES LAUGSSEIGL I ODENSE.

Messing-Stampe med Træskaft, „Møntergaarden“, Odense (u. Nr.), Aftryk i graat Lak (Tavle 12 l). Stampen er vistnok identisk med den, som for en Sum af 1 Rdlr. 1 ⊕ fremstilledes af Niels Ferring i Anledning af Lavets Oprettelse 1742¹⁾; D.L.S., Fig. 162.

1786, 17. Juli, rødt Lak, Erklæring om Omløben, Lavet (Landsarkivet for Fyen).

¹⁾ Helge Søgaard: Vestdansk Pottemageri, „Folk-liv“ XI (1947), Side 55.

II. Lignende Figur, hvorunder Lillien. Intet Skjold.

⊙ ODENSE POTTEMAGERLAUG.

Messing-Stampe med Træskaft, samme Mus. (u. Nr.), Aftryk i graat Lak (Tavle 12 m); D.L.S., Fig. 163.

REBSLAGERE

AARHUS

I. Tre over hverandre liggende Kroge¹⁾, den mellemste venstrevendt; herunder 1748.

AARHUS REBSLAGERES LAUGSSEIGL.

Messing-Stampe med Træskaft, „Den gamle By“, Aarhus (Nr. 197 F: 1931), Aftryk i graat Lak (Tavle 13 a).

¹⁾ Se D.L.S., Side 32, og Helge Søgaard: Nyfundne Laugssegl, „Den gamle By“s Aarvog 1935, Side 62 f.

II.¹⁾ Tre, gennem to opstaaende Brædder stukne Kroge. Et af to Vildmænd holdt ovalt Skjold, hvorpaa en Bøjlekroner.

⊙ RE[BS]LAGERLAUGETS SEGL I AARHUUS.

1844, . Jan., rødt Lak (Tavle 13 b), trykt som Autorisation i Svendebroderskabets Protokol („Den gamle By“, Aarhus).

¹⁾ Dr. phil. Helge Søgaard har velvilligst gjort opmærksom paa, at der i Lavets Arkiv findes en Regning, dateret 11. Aug. 1836, fra H. Kandelsdorff angaaende et Signet til en Pris af 3 Rdlr.; sikkert det her benyttede.

III. Lignende Fremstilling som I, men med Aarstallet 1855.

AARHUUS REBSLAGERES LAUGSSEGL.

Løst Aftryk i rødt Lak (Tavle 13 c), „Den gamle By“, Aarhus.

KJØBENHAVN

I. Tre nedadvendte Kroge¹⁾, jævnsides, hvorover 1639. Ovalt Kartoucheskjold.

DED ER REBSCHLAGERENS LAUGSSIGNET I KIØBENHAFN.

Messing-Stampe med Træskaft, By Mus., Kbhvn (Nr. 1889), Aftryk i graat Lak (Tavle 13 d); D.L.S., Fig. 165.

¹⁾ Se Aarhus I.

II. Tre, over hverandre liggende, venstrevendte Kroge indenfor en, af to Vildmænd holdt, oval Bladkrans; herunder 1669.

⊙ REBSLAGERSVENDE-BRODESKA- BET I KJØBENHAVN.

Messing-Stampe med Træskaft, samme Mus. (Nr. 1939: 53), Aftryk i graat Lak (Tavle 13 e).

ODENSE

I. Tre mod Højre baglæns gaaende Mænd, fattende om Tove, holdt oppe af „Mikker“ og spundne paa de paa „Kronen“ over Hjulet anbragte „Spind-

ler¹⁾; til Højre for Hjulet tre, gennem et fra Jorden opstaaende Brædt stukne Kroge, til Venstre en Hjulet drejende, staaende Mand og øverst i Feltet Stadens Lillie mellem to sammenbundne Palmegrene, hvorom 17||45.

ODENSE REBSLAGERLAAS(!) SEIGL.

Messing-Stampe, „Møntergaarden“, Odense (Nr. 28: 1901), Aftryk i graat Lak (**Tavle 13 f**); F.L.S., Fig. 63.

¹⁾ De tre Fagudtryk velvilligst oplyste af Dr. Helge Søgaard, som iøvrigt henviser til Fr. L. Grundtvig (J. Olrik ed.): Livet i Klokkergaarden, Kbhvn 1909, Side 275.

II. Tre, over hverandre liggende Kroge¹⁾. Et af en Laurbærkrans omgivet, ovalt Skjold, ved hvis

Sider to Vildmænd, løftende Stadens Lillie²⁾ over Skjoldet; nederst i Feltet 1857.

~ ODENSE REBSLAGERLAUGS SEGL.

Messing-Stampe med Træskaft, samme Mus. (Nr. 29: 1901), Aftryk i graat Lak (**Tavle 13 g**); F.L.S., Fig. 72.

¹⁾ Se Aarhus I. ²⁾ Jvfr. D.S.S., Side 34, Tavle 12.

III. ~ REEBSLAGER — paa Linie — SVENDENES — herunder — tre pælvis stillede, nedadvendte Kroge, jævnsides — og ~ — OLDGESELL.

Messing-Stampe med Træskaft, samme Mus. (u. Nr.), Aftryk i graat Lak (**Tavle 13 h**); F.L.S., Fig. 73.

REMSNIDERE OG SADELMAGERE

FAABORG

En Sadel med Stigbøjle.

~ *Saddelmagersvendenes Fremmedtegn
i Faaborg.*

Messing-Stampe med Træskaft, „Den gamle Gaard“, Faaborg (Nr. 281), Aftryk i graat Lak (**Tavle 13 i**).

KJØBENHAVN

I. En liggende, højrevendt Hammer, med opad-drejet Bane, og en aaben, opadvendt Saks, korslagte, foroven til Venstre en ubestemmelig Genstand¹⁾.

tette inselc her [till] rimsnider boumager²⁾ i haffn .

1525, 17. Febr., grønt V. i brunt, Privilegier Nr. 34 (Stadsarkivet, Kbhvn); 1542, 24. Juli, grønt V. i brunt (**Tavle 13 k**), Privilegier Nr. 45 (Ssts.); D.L.S., Fig. 167.

¹⁾ Jvfr. D.L.S., Side 35. ²⁾ Bundtmager.

II. En, yderst til Venstre med tre smaa Ringe belagt¹⁾ Ambolt, krydset af en nedadvendt, aaben

Passer, selv øverst korset af et Skavejern²⁾, hvorover 15||84.

REMES|N|IDE|R|N|I|S I KIØ|BENHAFN
|LAUGSSE|IGL.

1584, 29. Juni, brunt V. (**Tavle 13 l**), Hyld. 45, 1; 1608, 2. Maj, brunt V., Hyld. 66 a, 1; 1610, 16. Jan., brunt V., Hyld. 81 a, 1; D.L.S., Fig. 168.

¹⁾ Opfattede som „Fordybninger, over hvilke Remhuller er indslaaede“, se Henry Petersen: De ældste københavnske Lavssegl, Tidsskrift for Kunstindustri, 1885. ²⁾ Se Garvere.

III. En Sadel, hvorover en, med Hornet venstrevendt Ambolt, krydset af en nedadvendt, aaben Passer; herunder to krydslagte, indadvendte Handsker og herom, inderst, to nedadvendte, udadhældende Hylstre og, yderst, to Skavejern i samme Stilling.

DER REMER SADLER SEMSBEREDER
PUNGMAGER SIGIL IN KOPENHAGEN.

Sølv-Stampe, med senere tilføjet Træskaft, i Lavets Besiddelse, Aftryk i graat Lak (**Tavle 13 m**); Stampen benyttes stadig; D.L.S., Fig. 169.

1611, 13. Okt., P. o. V., Div. Dok., Personlige Papirer, Lavet (Landsarkivet for Sjælland).

IV. En Sadel.

○ SADELMAGERLAUGETS SEGL I KIØBENHAVN 12 APRIL 1797.

Messing-Stampe med Træskaft, i Lavets Besiddelse, Aftryk i graat Lak (**Tavle 14 a**); D.L.S., Fig. 170.

1821, 21. Juli, rødt Lak, Div. Dok., Personlige Papirer, Lavet (Landsarkivet for Sjælland); 1840, 9. Maj, sort Lak, Lærebrev, Ssts. (Ssts.).

V. En Sadel med Remme.

SADELMAGERBRØDERSKAB (!) I KIØBENHAVN 1844.

Aftryk i rødt Lak (**Tavle 14 b**), R.A.S.; D.L.S., Fig. 171.

KJØGE

En opadvendt, aaben Passer og en oprejst, med Æggen venstrevendt Kniv, jævnsides.

REMSNIDER — SEIEL I KØGE.

1610, 23. Jan., brunt V. i T. (**Tavle 14 c**), Hyld. 81 b, 5; D.L.S., Fig. 172.

KOLDING

En Sadel, hvorover en Stjerne og hvorunder 1716.

Sadelma[g]erl[a]ugs Signet i Coldi[n]g.

1838, 26. Marts, rødt Lak (**Tavle 35 e**), Indk. Breve, Kjøbenhavns Sadelmagerlav (Landsarkivet for Sjælland).

ODENSE

I. En Buk¹⁾. Skjold.

○ SKYNNERE I O — — — .²⁾

1648, 24. Maj, P. o. V. (**Tavle 14 d**), Hyld. 100 b, 1; D.L.S., Fig. 173.

¹⁾ Benyttedes til at lægge Skind paa, jvfr. D.L.S., Side 35. ²⁾ Bogstaverne urigtigt stukne.

II. Et Stolleapparat¹⁾ med en Sadel stillet paa Fodpladen og med en paa Stampen ophængt ikke identificeret Genstand²⁾. Ovalt Kartoucheskjold.

DER SATLERS IN ODENSE HANDWÆRKER (!).

Aftryk i rødt Lak (**Tavle 14 e**), R.A.S.; D.L.S., Fig. 174.

¹⁾ Jvfr. Garvere, Kjøbenhavn. ²⁾ Skind?, Dækken?

SEJL-, FLAG OG KOMPASMAGERE

KJØBENHAVN

I. En Mast med Bramsejl, Mærsejl og Splitvimpel; herom — til Højre — et Dannebrogssplitflag, hængende ned fra en, fra Siden vandret fremragende Stang, hvorover et Pejleapparat (Variationskompas¹⁾), beskinnet af en, foroven stillet Sol, og — til Venstre — fire staaende Timeglas, jævnsides, hvorover et Kompas og en lille Kompasrose.

SEIGL (!) FLAG OG COMPASS||MAGER-
NES LAUGSSEGL ||UDI|| KIØBENHAVN
(i fire Linier).

Staal-Stampe, Nat. Mus. II (Nr. 20207), Aftryk i graat Lak (**Tavle 14 f**); D.L.S., Fig. 176.

¹⁾ Se Peder Horrebow: Danske Skattekammer, bestaaende udi Grundene til Geometrien og Navigationen, Kbhvn 1745, 4to, Side 277 ff. og Carl V. Sølver: Longitude, Aarb. f. Handels- og Søfartsmus. p. Kronborg 1945, Side 141 f.

II. Lignende Fremstilling.

SEIGL (!) FLAG OG || COMPASSMAGER-
NES || LAUGSSEIGL UDI || KIØBEN-
HAVN (i fire Linier).

Staal-Stampe, samme Mus. (s. Nr.), Aftryk i graat Lak (**Tavle 14 g**); D.L.S., Fig. 177.

SKINDERE se BUNDTMAGERE

SKOMAGERE

AALBORG

I. En oprejst, med Æggen højrevendt Kniv¹⁾. Skjold, hvorover 67 (c: 1567).

S: I²⁾ SKOMAGERLAW I AALBORG.

Bronze-Stampe med Træskaft, Aalborg hist. Mus. (Nr. 5674), Aftryk i graat Lak (Tavle 14 h); D.L.S., Fig. 178.

1586, 1. Nov., grønt V., Aalborg Skomagersvendes Lav (Landsarkivet for Nørrejylland).

¹⁾ Det vil være ugørligt at præcisere de forskellige Knivformer, se herom Helge Søgaard: Haandværkerlavene i Aarhus under Enevælden, Kbhvn 1940, Side 15 ff. Opmærksomheden henledes navnlig paa den der afbildede „Bielmesser“. I nærværende Udgave tales om en Kniv, selv om Trædelen mangler; i saa Fald kan Stilling — ellers regnet efter Skaftet — ikke altid angives. ²⁾ Maa vel nærmest opfattes som Forkortelse af Sigillum.

II. En Støve. Skjold.

C SCHOMAGERLAUGETS SEIL
AALBORG.

Messing-Stampe med Træskaft, samme Mus. (Nr. 5940), Aftryk i graat Lak (Tavle 14 i); D.L.S., Fig. 179.

III. Den dobbelthovede Kejsærørn¹⁾.

SKOMAGERSVENDES LAUGSSEGL
AALBORG.

Messing-Stampe med Træskaft, samme Mus. (Nr. 6744 c), Aftryk i graat Lak (Tavle 14 k); Tidsskr. for Industri, 1901.

¹⁾ Se D.L.S., Side 7 og 36.

AARHUS

I. En Støve hvorom paa hver Side en Kniv med nedadvendt Æg over en Sko. Skjold¹⁾.

SCHOMACH|E|RENS |I|NDSEGGEL Y
AARS.

1830, 3. Maj, rødt Lak, Lærebrev („Den gamle By“, Aarhus); 1837, . Juni, rødt Lak, Lærebrev (Ssts.); Aftryk i rødt Lak (Tavle 14 l), R. A. S.

¹⁾ D. Søgaard paaviser, at der sikkert her forefindes Aftryk af Lavets Stampe, før ny Fremstilling blev indgraveret, se følgende Segl. Jvfr. iøvrigt Søgaards ovennævnte Bog (Side 126) med Tegning af P. B. Terman- sen.

II.¹⁾ Den staaende, énbenede Hans fra Sagan²⁾, med højre Haand svingende et Sværd over sit Hoved; til Venstre Kejsærørnen³⁾.

SKOMAGERLAUGETS SEGL I
AARHUUS.

Messing-Stampe, paa hvis Skaft indgraveret 1669 1838, „Den gamle By“, Aarhus (Nr. 1679), Aftryk i graat Lak (Tavle 14 m); D.L.S., Fig. 180.

¹⁾ Se I, Noten. ²⁾ og ³⁾ Jvfr. D.L.S., Side 7 og 36.

ASSENS

En Kniv, med nedadvendt Æg. Skjold.

ASSENS SKOMAGERLAF 1608.

Messing-Stampe med Træskaft, Nat. Mus. III (Nr. D. 573), Aftryk i graat Lak (Tavle 14 n); D.L.S., Fig. 181.

1608, 1. Marts, brunt V., Hyld. 64 a, 4; 1610, 13. April, grønt V. i brunt, Hyld. 78 a, 4.

BOGENSE

Kejsærørnen¹⁾, holdende en ikke identificeret Genstand og en Kniv; herover en aaben Krone.

BOGENSE SKOMAGERES LAUGS-
SEGL 1823.

Bronze-Stampe med Træskaft, Nordfyns Mus., Bogen- se (Nr. A 134), Aftryk i graat Lak (Tavle 14 o); F.L.S., Fig. 36.

¹⁾ Jvfr. D.L.S., Side 7 og 36.

FAABORG

Kejsærørnen¹⁾ over en venstrevendt Støve, hvorom 17||08.

FAABORG SKOEMAGER AMTSEGL.

Messing-Stampe med Træskaft, „Den gamle Gaard“, Faaborg (Nr. 282), Aftryk i graat Lak (Tavle 15 a); F.L.S., Fig. 37.

¹⁾ Jvfr. D.L.S., Side 7 og 36.

FREDERICIA

I. En venstrevendt Støvle, hvorom en oprejst Syl og en Kniv med opadvendt Æg.

SCHOMAGERNIS LAUGSSEGEL I FRIDERICIA.

Jern-Stampe, medtaget af Rust, Fredericia Mus. (Nr. 95), Aftryk i graat Lak (Tavle 15 b); D.L.S., Fig. 183.

II. Kejserørnen¹⁾.

SKOMAGERNES LAUGSSEGL I FREDERICIA.

Messing-Stampe, samme Mus. (Nr. 96), Aftryk i graat Lak (Tavle 15 c); D.L.S., Fig. 182.

¹⁾ Jvfr. D.L.S., Side 7 og 36.

HELSINGØR

I. En liggende Kniv med nedadvendt Æg.

SKOMAGERLAVS I HELSINGØR S — og, i Feltet — IL¹⁾.

1608, 18. Maj, grønt V. i brunt, Hyld. 66 a, 6; 1610, 26. Febr., grønt V. i T. (Tavle 15 d), Hyld. 81 a, 2; D.L.S., Fig. 185.

¹⁾ Formodentlig Forkortelse for Sigillum.

II.¹⁾ Lignende Fremstilling, Seglet paatrykt saaledes, at Knivens Æg er højrevendt.

Ulæselig Majuskelomskrift.

1641, 28. Sept., I, P. o. V., meget slidt (Tavle 34 f), I. t. R. & h. S.

¹⁾ Naar henses til de næsten usynlige Bogstavresters Stilling i Forhold til Figuren, tør man regne med, at dette Segl er Aftryk af en Kopi af Stampen til I.

III. En Kniv med nedadvendt Æg, herover 1690.

SKOMAGERLAVS SIGNET I HEL- SINGØR.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 15 e), R.A.S.; D.L.S., Fig. 186.

HILLERØD

Kong Christian V.s kronede Navnetræk, hvorom, paa højre Side, en opefter vendt, indadhældende Kniv, med udadrejet Æg, over en uddadhældende Kniv med nedefter vendt Æg, og, paa venstre Side, en Støvle samt hvorunder en venstrevendt Sko over 16||80.

HILLERØDS SKOMAGERLAUGS SEIGL.

1827, 5. April, rødt Lak, Div. Dok., Helsingør Skomagerlav (Landsarkivet for Sjælland); Aftryk i rødt Lak (Tavle 15 f), R.A.S.; D.L.S., Fig. 187.

HOBRO

Den stærkt stiliserede, paa Brystet med Rigsæblet belagte Kejserørn¹⁾, hvorover en aaben Krone; forneden til Højre en indadvendt Støvle.

○ SKOEMAGERENS LAVSSEIGEL I HOBROE 1751.

Messing-Stampe med Malmskaft (Tavle 36 h), Nat. Mus. III (Nr. D. 575), Aftryk i graat Lak (Tavle 15 g); D.L.S., Fig. 189.

¹⁾ Jvfr. D.L.S., Side 7 og 36.

HOLBÆK

I.¹⁾ En fra Venstre skraatstillet Kniv med nedefter vendt Æg.

DETE ER SKOMAGERNIS LAVS INSEL I HOLBÆK.

Kobber-Stampe med Træskaft (Tavle 36 e), Nat. Mus. III (Nr. D. 577), Aftryk i graat Lak (Tavle 15 h); D.L.S., Fig. 188.

¹⁾ I D.L.S. (Nr. 188) fejlagtigt henført til Hobro; se Otto Smith: Bidrag til Holbæk Skomagerlaugs Hist., Fra Holbæk Amt XIV, 1920.

II. Kejserørne¹⁾, hvorunder en Støvle.

○ SKOMAGERSVENDENES LAUGS-
SEGL — og omvendt — 1853 — samt nederst i Feltet — HOLBÆK²⁾.

Messing-Stampe med Træskaft, Holbæk Mus. (Nr. B/70), Aftryk i graat Lak (Tavle 15 i); D.L.S., Fig. 190.

¹⁾ Jvfr. D.L.S., Side 7 og 36. ²⁾ Flere Bogstaver graverede omvendt. De to tilsyneladende „X'er“ skal naturligvis forestille K'er.

HORSENS

En Støvle, hvorom en oprejst Kniv, med korsprydet Blad og udadventt Æg, og en oprejst, i en Bøjlekrone indstukken Syl. Skjold, hvorover 16||31.

○ SIGILLUM PUBLICUM HOTTHERS-
NENSIIUM SUTORUM.

Tegning af R o n d a h l (Tavle 15 k); D.L.S., Fig. 191.

KALUNDBORG

I. En Kniv med nedadventt Æg.

KALLUNDBORIG SKOMAGERS
— og, inde i Feltet, i to Linier —
LAVS||SEGEL.

Messing-Stampe (Tavle 36 i), Nat. Mus. III (Nr. D. 623), Aftryk i graat Lak (Tavle 15 l); D.L.S., Fig. 193.

II. En oprejst, med Æggen venstrevendt¹⁾ Kniv.

○ SKOMAGERNIS LAVSSEGL — og
indenfor, koncentrisk — Y²⁾ KALUND-
BORG 87 (o: 1587).

Messing-Stampe med Træskaft, Nat. Mus. III (Nr. D. 622), Aftryk i graat Lak (Tavle 15 m); D.L.S., Fig. 194.

¹⁾ I D.L.S. (Nr. 194) vises Seglet saaledes, at Knivens Æg er nedadventt; den her viste Drejning er dog sandsynligst. ²⁾ Dette Bogstav ubehjælpomt anbragt.

KJØBENHAVN

I. De indadventt staaende, gloriesmykkede Helgener St. Crispinus og St. Crispianus, hver løftende en Kniv; mellem de to Personer en halvlang Støvle.

tette inſeile hør till te(!) ſchomager y haffn¹⁾.

1525, 17. Febr., grønt V. i brunt, Privilegier Nr. 34 (Stadsarkivet, Kbhvn); 1542, 24. Juli, grønt V. i brunt (Tavle 15 n), Privilegier, Nr. 45 (Ssts.); 1584, 29. Juni, brunt V., Hyld. 45, 1; 1608, 2. Maj, brunt V., Hyld. 66 a, 1; 1610, 16. Jan., brunt V., Hyld. 81 a, 1; D.L.S., Fig. 195.

¹⁾ En Streg over det sidste Bogstav kan baade opfattes som angivende en Fordobling og en Suspension af *ia*.

II. Lignende Fremstilling, den venstre Helgen med Ringglorie, den højre bærende tredelt Hue, begge i rig Dragt; foroven Stadens Vaabenmærke¹⁾ i Kartoucheskjold, forneden venstrevendt Støvle, hvorunder — med meget smaa Tal — 1483²⁾.

SIGILLUM SUTORUM CIVITATIS
HAFNIENSIS.

Medailleformet Sølv-Stampe, i Randen staar: IOHANNES REX DACIÆ ET CETERA HOC SIGILLUM COLLEGIO SUTORUM DESTINAVIT ANNO 1483³⁾ — og paa Bagsiden — WILHELM KLINCKHAMMER SCHUMACHER ALTER[MAN] DER ZEI — — — (indenfor, koncentrisk) [ZUM GEDECHTNIS]; Æske af Sølv med Aarstallet 1780, Nat. Mus. III (Nr. D. 562), Aftryk i graat Lak (Tavle 15 o); D.L.S., Fig. 196.

1648, 17. April, grønt V. i T., meget slidt, Hyld. 103 a, 17; s. A., 27. Juni, grønt V. i T., meget slidt, Hyld. 103 b, 17; 1650, 5. Juni, grønt V. i T., slidt Hyld. 118 a, 1; 1655, 2. Aug., grønt V. i T. (Tavle 16 a), Hyld. 124 a, 1.

¹⁾ Jvfr. D.S.S., Side 27 f, Tavle 8. ²⁾ Først indsat i Stemplet 1883, se D.L.S., Side 8. ³⁾ Denne Angivelse maa i Virkeligheden tænkes at hentyde til I.

KJØGE

En oprejst, med Æggen højrevendt Kniv. Skjold, hvorover 62 (o: 1562).

S¹⁾ SKOMAGERENES LAUGSSEIGL
I KØGE.

1610, 23. Jan., brunt V. i T. (Tavle 16 b), Hyld. 81 b, 5; D.L.S., Fig. 197.

¹⁾ Kan kun opfattes som vanlig Forkortelse for Sigillum, hvorved en Pleonasm forefindes.

KOLDING

I. To oprejste Knive med fra hinanden vendte Ægge, jævnsides, hvert Knivsblad belagt med en lille Kugle. Skjold.

ſigillum convivii ſutorum in coldinge.

Bronze-Stampe, Mus. f. Koldinghus Len (Nr. 2160), Aftryk i graat Lak (Tavle 16 c).

II. En Støvle. Skjold, hvorover Kejserørnen¹⁾ under en aaben Krone; paa Siderne af Fuglen 17||61.

SKOEMAGERAMTS SEIGL I COLDING.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 16 d), Kbhvns Haandværkerforenings Samling af Segl; Tidsskr. f. Industri, 1901.

¹⁾ Jvfr. D.L.S., Side 7 og 36.

MARIBO

En, med en venstrevendt Sko belagt Kniv med nedadvendt Æg.

MARRIEBOE SKOEMAGERLAUGS SEGEL 1656.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 16 e), K.M.S.; D.L.S., Fig. 202.

MIDDELFART

Kejserørnen¹⁾, under en aaben Krone, holdende en Kniv og en ikke identificeret Genstand²⁾.

MEDELFART SKOMAGERES LAUG- SEIGL ANNO 1726.

Messing-Stampe, „Møntergaarden“, Odense (Nr. 22: 1890), Aftryk i graat Lak (Tavle 16 f); F.L.S. Fig. 42.

¹⁾ Jvfr. D.L.S., Side 7 og 36. ²⁾ Se Bogense.

NYBORG¹⁾

En oprejst, med Æggen højrevendt Kniv. Skjold.

NEOBURGENSIS 1610.

1610, 19. Marts, grønt V. i T. (Tavle 16 g), Hyld. 78 a, 2; D.L.S., Fig. 209.

¹⁾ Se Ikke bestemt Sted, Side 52.

NYKJØBING PAA FALSTER

En oprejst, kronet Løve, holdende en Kniv i venstre Pote.

DAS IS(!) DER SCHUMACHER AMPTSIEGEL IN NIEKOPING.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 16 h), Kbhvns Haandværkerforenings Samling af Segl; Tidsskr. f. Industri, 1901.

NYKJØBING PAA MORS

Den stærkt stiliserede, paa Brystet med Rigsæblet belagte Kejserørn¹⁾, hvorover en aaben Krone og hvorom — forneden — en Støvle og en Sko, begge venstrevendte; nederst i Feltet 17||51, derunder atter en liggende, venstrevendt Tang.

Q SKOEMAGERENS LAVSSEIGEL I NYEKIØBING PAA MORSØE.

Messing-Stampe, ridset, Morslands hist. Mus. (Nr. 269 p), Aftryk i graat Lak (Tavle 16 i).

¹⁾ Jvfr. D.L.S., Side 7 og 36, se Hobro.

NÆSTVED

Tre oprejste Knive, jævnsides, de yderste med udadvendte Ægge, den midterste med venstredrejet.

§ *sutorum in neswedis*(!).

1556, 4. Nov., ad 26. Okt.—13. Dec., P. o. V. (Tavle 16 k), I. t. R. & h. S.

ODENSE

En, med nedadvendt, venstredrejet Kam pælvis stillet Nøgle¹⁾, hvorom en venstrevendt Støvle og en Kniv med nedadvendt Æg samt — nederst — 16||68

DETTE ER SKOMAGERNIS LAUGS- SIGEL I OTTHENSE.

Jern-Stampe, „Møntergaarden“, Odense (u. Nr.), Aftryk i graat Lak (Tavle 17 a); D.L.S., Fig. 205.

¹⁾ St. Peters Helgensymbol, allerede vist — som eneste Figur — i det Segl, der førtes af det til denne Helgen, der i Byen viede Gilde (se D. Gi. S., Side 35, Tavle 10 b), som gik overtil at blive et Skomagergilde. Seglet benyttedes af Lavet her; se saaledes f. Eks. Brev af 12. Nov. 1648, P. o. V., I. t. R. & h. S., og flere Hyldinger, sidst 7. Sept. 1655, P. o. V., Hyld. 122, 26.

PRÆSTØ

En Støvle, hvorom en Sko og en, i en aaben Krone stukket, oprejst Syl.

PRÆSTØE SKOEMAGERS LAUGS- SELGL(!) 1775.

Aftryk i rødt Lak (**Tavle 17 b**), R.A.S.; D.L.S., Fig. 206.

RANDERS

En Støvle, hvorom en, i en Bøjlekroner stukket, oprejst Syl og en, fra Venstre skraatstillet, opefter vendt Kniv med udadrejet Æg, i Feltet to Roser.

DETTE ER SKOMAGERS LAUGS-
SEGENET I RANDERS 1653.

Messing-Stampe med Træskaft, Randers Mus. (Nr. 1196), Aftryk i graat Lak (**Tavle 17 c**); D.L.S., Fig. 207.

RIBE

I. En venstrevendt Støvle, hvorom paa højre Side en Kniv med nedadrejet Æg og — derunder — en opefter vendt Syl, paa venstre en oprejst Kniv med venstredrejet Æg.

SKOMAGERENS LAUGSSIGEL I RIBE.

Sølv med Træskaft, Den antikvariske Samling, Ribe (Nr. 463), Aftryk i graat Lak (**Tavle 17 d**); D.L.S., Fig. 208.

II. Den med en venstrevendt Støvle belagte Kejserørn¹⁾, hvorover en lille, staaende Mandsskikkelse med udbredte Arme, holdende en Fane i højre Haand.

RIBE SKOMAGERLAUGS SEGL.

Messing-Stampe med Træskaft, Københavns Skomagerlavs Museum (Nr. 167), Aftryk i graat Lak (**Tavle 35 k**).

¹⁾ Se D.L.S., Side 7 og 36.

RINGSTED

En Støvle, hvorom — forneden — to smaa Sko.

RINGSTED SKOMAGERIS LAGSSEGL.

Jern-Stampe (**Tavle 36 g**), Nat. Mus. III (Nr. D. 580), Aftryk i graat Lak (**Tavle 17 e**); D.L.S., Fig. 209.

ROSKILDE

Kejserørnen¹⁾, hvorom en opefter vendt Syl og en Kniv med opefter vendt Æg, begge udadhældende, og hvorunder en venstrevendt Sko.

DETTE ER SKOMAGERNIS LAVS-
ZIGNET — og indenfor, koncentrisk — UDI
RAASKYLD ANNO 1629.

Bronze med Træskaft, Roskilde Mus. (Nr. 184—31), Aftryk i graat Lak (**Tavle 17 f**); D.L.S., Fig. 210.

¹⁾ Jvfr. D.L.S., Side 7 og 36.

RUDKJØBING

En under en aaben Krone, hvorfra to udgaaende, bugtede Baand, stillet Støvle, hvorom to Sko, hver under en seksoddede Stjerne; to saadanne paa Kronens Sider. Skjold med Hjelm, hvorpaa to Blomster (?), og hvorom Hjelmklæde.

○ RUDKIØBINGS SKOMAGERS
LAVSSEIGEL.

Jern-Stampe, medtaget af Rust, Langelands Museum, Rudkjøbing (Nr. D. 569), Aftryk i graat Lak (**Tavle 17 g**); D.L.S., Fig. 211.

RØDBY

En venstrevendt Støvle, hvorover en aaben Krone og hvorom en Syl og en Kniv, med indadrejet Æg, begge opefter vendte og udadhældende.

RØDBY SKOMAGERIS LAVSSEGL.

Aftryk i rødt Lak (**Tavle 17 h**), R.A.S.; D.L.S., Fig. 212.

SAXKJØBING

Kejserørnen¹⁾, paa Brystet belagt med en venstrevendt Støvle.

○ SAXKIØBING SKOMAGERES
AMTSEGL.

Aftryk i rødt Lak (**Tavle 17 i**), K.M.S.; D.L.S., Fig. 213.

¹⁾ Jvfr. D.L.S., Side 7 og 36.

SKANDERBORG

Kejserørnen¹⁾, hvorover en aaben Krone og hvorom — inderst — 17||51 og — yderst — en Støvle med Sporer og en Sko, begge venstrevendte.

SKOMAGERLAVS SIEL(!) I SCKANDERBORG.

Jern-Stampe, ridset, Skanderborg Mus. (u. Nr.), Aftryk i graat Lak (**Tavle 17 k**); D.L.S., Fig. 214.

¹⁾ Jvfr. D.L.S., Side 7 og 36.

SKJELSKØR

En oprejst Løve, holdende en Kniv.

○ SKIELSKØR SKOMAGERLAUG.

Messing-Stampe med Træskaft (**Tavle 36 a**), Nat. Mus. III (Nr. D. 581), Aftryk i graat Lak (**Tavle 17 l**); D.L.S., Fig. 216.

1824, 1. Marts, rødt Lak, Div. Dok., Lavets Arkiv (Landsarkivet for Sjælland).

SLANGERUP

En, med Æggen venstredrejet, oprejst Kniv. Skjold.

SLANGGEROP SKUMAGERE(S?).

1608, 7. Marts, grønt V. i brunt (**Tavle 17 m**), Hyld. 66 b, 11; D.L.S., Fig. 215.

SVENDBORG

En nedadvendt Ibsskal mellem to Roser.

¹⁾ *convivii sutorum in swineborg.*

1608, 21. Marts, grønt V. i T. (**Tavle 17 n**), Hyld. 64 a, 6; D.L.S., Fig. 217.

¹⁾ Øjensynligt fejlgraveret.

VEJLE

Kejserørnen¹⁾ over en Støvle, hvorunder WEILE.

SKOMAGERBRODERSKABS OLDGESEL — og, omvendt — 1845.

Messing-Stampe med Træskaft, hvorpaa indridset N.M.K., Vejle Mus. (Nr. 82), Aftryk i graat Lak (**Tavle 18 a**).

¹⁾ Jvfr. D.L.S., Side 7 og 36.

VIBORG

I. En Kniv med nedadvendt Æg og en Støvle, jævnsides.

○ WIBORIG SKOMAGERLAUGS SEGEL 1665.

Messing-Stampe med Jernskaft, Viborg Stiftsmus. (Nr. 6480), Aftryk i graat Lak (**Tavle 18 b**).

II. En Bikube.

○ WIBORG SKOMAGERLAUGS SEGL.

Jern-Stampe, medtaget af Rust, med Træskaft, samme Mus. (Nr. 6481), Aftryk i graat Lak (**Tavle 18 c**).

Ikke bestemt Sted.

NYBORG?

Kejserørnen¹⁾, hvorover en Bøjlekrone.

~ SKOMAGER ~ LAUGETS AMTSSEGL.

Bronze-Stampe med Træskaft, Mus. f. Nyborg og Omegn (Nr. 276), Aftryk i graat Lak (**Tavle 18 d**).

¹⁾ Jvfr. D.L.S., Side 7 og 36.

SKORSTENSFEJERE¹⁾

KJØBENHAVN

I. En, af to oprejste, indadseende, dobbelthalede, kronede Løver holdt, fra en Underbygning opstaaende, med en aaben Krone besat Skorsten.

☉ RAUCHFANGKEHRER HAUPTMITTEL IN COPENHAGEN DÄNNEMARCK.

Bronze-Stampe, i Lavets Besiddelse, Aftryk i graat Lak (**Tavle 18 e**); D.L.S., Fig. 218.

¹⁾ Jvfr. D.L.S., Side 40 f.

II. En, af to oprejste, tilbageende Løver holdt Skorsten, hvoraf en opstigende Skorstensfejer, holdende Økse og Kost i de udstrakte Hænder.

DER FEUERMAUERKEHRERGESELEN IN COPENHAGEN.

Aftryk i rødt Lak (**Tavle 18 f**), R.A.S.; D.L.S., Fig. 219.

SKRÆDERE

AALBORG

I. En opadvendt, aaben Saks, hvorom 17||24 og hvorunder tre over hverandre stillede Aal¹⁾.

SKRÆDERNES LAUGSEGEL UDI AALBORG.

Bronze-Stampe, Aalborg hist. Mus. (u. Nr.), Aftryk i graat Lak (**Tavle 18 g**); D.L.S., Fig. 220.

¹⁾ Se Indledningen, Side 11.

II. Under en, gennem Skyer nedstraalende Sol — i tre Linier — AALBORG SKRÆDERLAUGS SEGL, hvorom to, som en Krans stillede Egegrene.

Messing-Stampe med Træskaft, samme Mus. (Nr. 5938 d), Aftryk i graat Lak (**Tavle 18 h**).

AARHUS

I. En, af to fra Skyer fremstrakte Arme holdt, opadvendt aaben Saks, hvorunder tre bjælkevis stillede Aarer¹⁾, den mellemste venstrevendt. Skjold.

☉ AARHUUS SKRÆDERES LAUGSIGEL 1650.

Møntformet Bronze-Dobbeltstampe, i Lavets Besiddelse, Aftryk i graat Lak (**Tavle 18 i**); Tegning i Festskriftet „Aarhus Skræderlaug“, 1934, Side 12.

¹⁾ Se Indledningen, Side 11.

II. Lignende Fremstilling. Intet Skjold.

☉ AARHUUS SKRÆDERES PASSEIEL 1709.

Se I, Aftryk i graat Lak (**Tavle 18 k**).

ASSENS

En bjælkevis stillet, venstrevendt, lukket Saks, korsvis lagt paa en opadvendt, lukket Overskærersaks.

TETH ER SCREDERLAUF I ASSENS.

1608, 1. Marts, brunt V., Seglet hængt paa Hovedet (her gengivet i rigtig Stilling, **Tavle 18 l**), Hyld. 64 a, 4; 1610, 13. April, grønt V. i brunt, Seglet hængt saaledes, at de to Sakse er krydslagte¹⁾, Hyld. 78 a, 4; D.L.S., Fig. 221.

¹⁾ Se D.L.S., Nr. 221.

FREDERICIA

En, om en nedadvendt Pren gabende, opadvendt, aaben Saks. Et af to oprejste, indadseende Løver holdt Skjold, hvorpaa en aaben Krone, nederst 1667.

☉ FRIDERICIA SKRÆDERLAUD(!) SEIGEL.

Aftryk i rødt Lak (**Tavle 18 m**), R.A.S.; D.L.S., Fig. 222.

HELSINGØR

I. En nedadvendt, lukket Overskærersaks og en opadvendt, lukket Saks, jævnsides; herimellem, i pælvis Række, to smaa seksoddede Stjerner og en Rose.

SREDERLAG (!) I HELSINGØR.

1608, 18. Maj, grønt V. i brunt, Hyld. 66 a, 6; 1610, 26. Febr., grønt V. i T. (Tavle 18 n), Hyld. 81 a, 2; D.L.S., Fig. 223.

II. En opadvendt, aaben Saks, gabende om en seksoddet Stjerne og med en saadan paa hver Side; herover to, med Spidserne mod hinanden vendte Halvmaaner og herunder 1634. Skjold.

DETTE [ER SKREDER]NIS LAUGSSEGEL Y HELSINGØR.

1641, 28. Sept., I, P. o. V. (Tavle 18 o), I. t. R. & h. S.; Afbildet i Lauritz Pedersen: Haandværksskik i Helsingør, Side 150, tegnet af Fr. Hansen.

HILLERØD

En opadvendt, aaben Saks, hvorunder 1735.

HILLERØD SKRÆDERLAUGS ZEIEL.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 18 p), R.A.S.; D.L.S., Fig. 224.

HOLBÆK

En opadvendt, aaben Saks, hvorom tre syvoddede Stjerner, stillede saaledes: * *, og en tiltagende Maane.

SKREDER LAWSEGEL I HOLBEK 1639.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 18 q), R.A.S.; D.L.S., Fig. 225.

HORSENS

I. En, af to oprejste, indadseende, kronede Løver holdt, opadvendt, aaben Saks.

○ HORSENS SKRÆDERLAUGES SEIGL — og, omvendt — 1766.

Messing-Stampe, Horsens Mus. (u. Nr.), Aftryk i graat Lak (Tavle 19 a).

II. En af to Vildmænd holdt, opadvendt, aaben Saks; forneden AAR 1822.

○ HORSENS SKRÆDERLAUGS SEIGL.

Messing-Stampe med Træskaft, samme Mus. (u. Nr.), Aftryk i graat Lak (Tavle 19 b).

KALUNDBORG

En opadvendt, aaben Saks, hvorover — i selve Omskriftsborten — en aaben Krone og hvorom — i to Linier — AN||NO 17||09.

CALLUNBORIG SKREDERS — — SEGEL.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 19 c), R.A.S.; D.L.S., Fig. 226.

KJERTEMINDE

En opadvendt Saks og en højrevendt Overskærersaks, begge aabne, korslagte.

○ SKREDERNIS LAVSSIGEL I KERTEMINDE.

Tegning af Rondahl (Tavle 19 d), F.L.S., Fig. 41.

KJØBENHAVN

I. En opadvendt, aaben Saks, hvorom to seksoddede Stjerner i kuglestrøet Felt.

S' SARTORUM IN KOPMANHA|F|N.

1525, 17. Febr., grønt V. i brunt, Privilegier Nr. 34 (Stadsarkivet, Kbhvn); 1542, 24. Juli, grønt V. i brunt, Privilegier Nr. 45 (Ssts.); 1584, 29. Juni, brunt V., slidt, Hyld. 45, 1; 1608, 2. Maj, brunt V., Seglet hængt paa Hovedet, Hyld. 66 a, 1; 1610, 16. Jan., brunt V., slidt, Hyld. 81 a, 1; 1648, 17. April, grønt V. i T., Hyld. 103 a, 17; s. A., 27. Juni, grønt V. i T., slidt, Hyld. 103 b, 17; 1650, 5. Juni, grønt V. i T., slidt, Hyld. 118 a, 1; 1655, 2. Aug., grønt V. i T. (Tavle 19 e), Hyld. 124 a, 1; D.L.S., Fig. 228.

II. En over Stadens Vaabenmærke af to oprejste, til Siden seende Løver løftet, opadvendt, aaben Saks, forneden lagt paa og krydset af to udadhældende Faner og øverst gabende om et oprejst Sværd.

SCHRÆDERNIS LAVESSEGELL I
KIØBENHAFFØEN 16||61.

1662, 23. April, P. o. V., Dok. 1662—1858, Lavet (Stadsarkivet, Kbhvn); 1674, 11. Juni, P. o. V. (Tavle 35 g), Ssts.

III. En opadvendt, aaben Saks, hvorover en aaben Krone, hvorom 16||97 og hvorunder — i to Linier — KIØBEN||HAFFEN.

Q SCHREDERLAUGS SEIGEL.

Jern-Stampe, i Lavets Besiddelse, Aftryk i graat Lak (Tavle 19 f); D.L.S., Fig. 229.

IV. Fremstilling som II, men med 17||48 om Midtartaarnet og de to Bogstaver I og S¹) under Løverne, et paa hver Side.

Omskrift som II.

Jern-Stampe, i Lavets Besiddelse, Aftryk i graat Lak (Tavle 19 g); D.L.S., Fig. 230.

¹) Gravørens eller Giverens Initialer?

KJØGE

En opadvendt, aaben Saks. Skjold.

SKREDERE INSCEIL(!) I KIØGE.

1610, 23. Jan., brunt V. i T. (Tavle 19 h), Hyld. 81 b, 5; D.L.S., Fig. 231.

MARIBO

En opadvendt, aaben Saks, hvorover og -under AN||NO og hvorom 16||31.

DETTE ER MAREBOE(!) SKREDERS
LAVSZIGNET.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 19 i), K.M.S.; D.L.S., Fig. 235.

MIDDELFART

En, af to oprejste, indadseende Løver holdt, opadvendt, aaben Saks, gabende om en nedadvendt Pren; foroven en aaben Krone.

Q MIDDELFARTH SKRÆDERS
LAUGSSIEGEL 1750.

Messing-Stampe, ridset, med Træskaft, Middelfart Folkemus. (u. Nr.), Aftryk i graat Lak (Tavle 19 k); F.L.S., Fig. 43.

NYBORG

I. En fortegnet, opadvendt, aaben Saks. Skjold¹).

NEOBURGENSIS.

1610, 19. Marts, grønt V. i T. (Tavle 20 a), Hyld. 78 a, 2; D.L.S., Fig. 236.

¹) Figuren rager udover Skjoldets Overrand.

II. En opadvendt, aaben Saks, omkring hvilken — i tre Linier — Nyborg Skræder Laugs Seigl.

Messing-Stampe med Træskaft, „Møntergaarden“, Odense (Nr. 47: 1906), Aftryk i graat Lak (Tavle 20 b); D.L.S., Fig. 237.

NÆSTVED

En, paa skrævende, af en opadvendt aaben Saks krydsede Ben staaende, vinget og gloriesmykket Skikkelse i kort Kjortel, løftende Hænderne opefter, herom NE||ST og -under VED.

SKREDRE||LAV N¹).

1556, 4. Nov., ad 26. Okt.—13. Dec., P. o. V. (Tavle 20 e²), I. t. R. & h. S.; Aftryk i rødt Lak (Tavle 20 d), R.A.S.; D.L.S., Fig. 238.

¹) Uden Tvivl betegnende Bynavnet. ²) Her kan Bogstaverne i Feltet ikke skimtes. Da de neppe er forsvundne i Aftrykket, maa man have Grund til at tro, at de er tilsatte senere. Begge de nævnte Eksemplarer er sikkert Aftryk af samme Stampe.

ODENSE

I. En opadvendt, aaben Saks, hvorfra tre udgaaende Lilliestængler, to ud- og én nedefter.

— — — odense.

Usigneret Tegning (Tavle 20 e), D.L.S., Fig. 239.

II. Lignende Fremstilling.

SKREDERNIS INTSILGEL¹⁾ I ODENSE.

1584, 15. Juni, brunt V., Hyld. 42, 6; 1608, 11. Marts, grønt V. i T. (Tavle 20 f), Hyld. 64 a, 1; 1610, 12. Marts, grønt V. i T., Hyld. 78 a, 1; 1648, 24. Maj, P. o. V., Hyld. 100 b, 1; s. A., 12. Nov., P. o. V., slidt, I. t. R. & h. S.; 1655, 7. Sept., P. o. V., Hyld. 122, 26; D.L.S., Fig. 240.

¹⁾ o: Indsegl.

III. Lignende Fremstilling, hvorom forneden 17||13.

Samme Omskrift.

1742, 25. Okt., rødt Lak (Tavle 35 a), Faaborg Skræderlav (Landsarkivet for Fyen).

IV. Lignende Fremstilling, hvorom forneden 17||86.

SKRÆDERNES INDSEGL I ODENSE.

Bronze-Stampe med Træskaft, øverst forsynet med en Messingknop, hvori en indgraveret Rose, „Møntergaarden“, Odense (u. Nr.), Aftryk i graat Lak (Tavle 20 g); D.L.S., Fig. 241.

RANDERS

En, af to oprejste, indadseende Løver løftet, opadvendt, aaben Saks, hvorunder en femoddet Stjerne.

SKREDERLAFES SEGNET I RANDERS.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 20 h), R.A.S.; D.L.S., Fig. 242.

RIBE

En opadvendt, aaben Saks, hvorover Stadens Vaabenmærke¹⁾. Skjold.

SCHREDEREMBETS PUSIER²⁾ UDI RIBE.

Messing-Stampe med Træskaft, Den antikvariske Samling, Ribe (Nr. 689), Aftryk i graat Lak (Tavle 20 i); D.L.S., Fig. 243.

¹⁾ Jvfr. D.S.S., Side 36, Tavle 14 og 15. De fra Taarnet fremspringende Løver er slet fremstillede af Stempelskæreren og ukendelige i Aftrykket. ²⁾ o: Petschier.

ROSKILDE

En, mellem en Overskærersaks og en Saks, begge nedadvendte, staaende, kjortelklædt Mandsskikkelse (Sankt Paulus), holdende et opadvendt Sværd i højre, en Bog med venstre Haand; øverst to ubestemmelige, runde Smaafigurer.

sigillum convivii sartorum roskildis

Aftryk i rødt Lak (Tavle 20 k), R.A.S.

RUDKJØBING

En, om en nedadvendt Pren gabende, opadvendt aaben Saks, hvorom fem seksoddede Stjerner, to foroven, to paa Siderne og en forneden. Skjold med næsten ukendelig Hjelm, hvorpaa en staaende Fortunaskikkelse, og hvorom Hjelmklæde¹⁾.

○ RUDKIØBINS(!) SKRÆDERS LAVSSEIGL.

Jern-Stampe, noget medtaget af Rust, Langelands Mus., Rudkjøbing (Nr. D. 793), Aftryk i graat Lak (Tavle 20 l).

¹⁾ Se Skomagere, ssts.

RØDBY

En opadvendt, aaben Saks. Et af to oprejste, indadseende Løver holdt Skjold, hvorpaa en aaben Krone.

○ RØDBYE SKRÆDERE LAUGSSIGNET

Aftryk i rødt Lak (Tavle 20 m), K.M.S.; D.L.S., Fig. 244.

SAXKJØBING

En opadvendt, aaben Saks, gabende om en otte-oddet Stjerne og med en saadan paa hver Side.

SAXKIØBINGS SKREDERIS LAUGSSEIGL.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 20 n), K.M.S.; D.L.S., Fig. 245.

SKANDERBORG

En opadvendt, aaben Saks. Skjold, med aaben Krone; herom 17||51. Det holstenske „Nældeblad“¹⁾ stillet foroven i Omskriftsborten.

SKREDERNES AMPTSSEIGL I SCKANDERBORG.

Messing-Stampe med Træskaft, Skanderborg Mus. (u. Nr.), Aftryk i graat Lak (Tavle 20 o).

¹⁾ Jvfr. Drejere, Horsens I.

SLAGELSE

En opadvendt, aaben Saks, hvorom 17||18 og hvorunder to krydsede og sammenslyngede, omvendte S'er¹⁾. Skjold.

⊙ SLAGELSE SKRÆDERLAUGS ZEIGEL.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 20 p), Københavns Haandværkerforenings Saml. af Lavssegl; Tidsskr. for Industri 1901.

¹⁾ Vel nok betydende Slagelse Skrædere, eller omvendt.

SLANGERUP

En Saks og en Overskærersaks, begge opadvendte og aabne, jævnsides¹⁾.

SLANGGERUP²⁾ 1557³⁾.

1608, 7. Marts, grønt V. i brunt (Tavle 21 a), Hyld. 66 b, 11; D.L.S., Fig. 246.

¹⁾ En diminutiv Kugle i Centrum tør betragtes som Mærke af Gravørens Passer. ²⁾ W for U. ³⁾ Foran 7-Tallet og efter første Bogstav i Stednavnet skimtes en ottetalslignende Dekoration.

SVENDBORG

I. En opadvendt, aaben Saks. Skjold, hvorover — paa et ombøjet Baand:

SKREDER||LAFEN¹⁾.

1608, 21. Marts, grønt V. i T. (Tavle 21 b), Hyld. 64 a, 6.

¹⁾ Baade det utydelige L, hvis vertikale Streg gaar paa Randen af Baandet og det unciale A staar med Baserne udad. F'et kan let opfattes som R.

II. En opadvendt, lukket Saks, hvorom 17||48 og hvorfra to udgaaende Pile¹⁾.

SVENDBORGS SKRÆDERS LAVSSEIGL.

Bronze-Stampe med Træskaft, Svendborg Amts Mus. (Nr. 7785), Aftryk i graat Lak (Tavle 21 c).

¹⁾ Jvfr. Lilliestængerne i Seglene fra Odense, Tavle 20 e og f og 35 a., maaske Forbilleder for Seglet her.

III. En opadvendt, aaben Saks, hvilende paa Vingerne af en venstrevendt, liggende Drage; i Feltet tre ganske smaa femoddede Stjerner, en paa hver Side af og én under Saksen.

⊙ SCHREDERNES LAUGSSEIL — og neders paa Linie, omvendt — SVENDBORG.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 21 d), R.A.S.; D.L.S., Fig. 247.

VIBORG

En opadvendt, aaben Saks. Rundt Kartouche-skjold.

⊙ SCHRØDER||LAG[S S]EGEL — og omvendt — 16||33.

Udat., ad 1653, 18. Aug., P. o. V. (Tavle 21 e), K. & I. t. Jyske R., Nr. 118.

SLAGTERE

FREDERICIA

Stadens Vaabenmærke.¹⁾

FRIDERICIA SLAGTERLAUGS SEIGL.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 21 f), R.A.S.; D.L.S.,
Fig. 249.

¹⁾ Jvfr. D.S.S., Side 23, Tavle 3.

HELSINGØR

I. En venstrevendt, staaende Slagter, med For-
klæde og korte Bukser, svingende en Økse til Slag
mod en af en anden, modvendt Person holdt Okse.
Skjold, hvorom 16||02.

HELLSINGØRS SLACHTERS LAVSSEIL.

1608, 18. Maj, grønt V. i brunt, meget slidt, Hyld.
66 a, 6; 1610, 26. Febr., grønt V. i T. (Tavle 21 g),
Hyld. 81 a, 2; Tegning af Rondahl (Tavle 21 h), D.
L.S., Fig. 250.

II. En venstrevendt Slagter, holdende en Økse,
med baguddrejet Æg, og gaaende hen mod en,
noget højere i Feltet staaende Okse, vendende
Hovedet til Siden.

HELSINGØE||RS SLAGTERS SEIL 1767¹⁾.

Tegning af Fr. Hansen (Tavle 21 i), Laurits Pe-
dersen: Haandværksskik i Helsingørske Lav, Hel-
singør 1918, Side 27.

¹⁾ I Stedet for det første Tal er først graveret et L.

KJØBENHAVN

I. En staaende Okse, hvorover — til venstre —
en skraatstillet Økse med nedefter drejet Æg.

|tette infelle hør| til kødmanghere haffn

1525, 17. Febr., grønt V. i brunt, Privilegier Nr. 34
(Stadsarkivet, Kbhvn); 1542, 24. Juli, grønt V. i brunt,
Privilegier Nr. 45 (Ssts.); 1584, 29. Juni, brunt V., Hyld.
45, 1; 1608, 2. Maj, brunt V., Hyld. 66 a, 1; 1610, 16.
Jan., brunt V., Hyld. 81 a, 1; 1648, 17. April, grønt V.
i T., slidt, Hyld. 103 a, 17; s. A., 27. Juni, grønt V. i T.,
stærkt slidt, Hyld. 103 b, 17; 1650, 5. Juni, grønt V. i
T., Hyld. 118 a, 1; 1655, 2. Aug., grønt V. i T. (Tavle
21 k), Hyld. 124 a, 1; D.L.S., Fig. 251.

II. Lignende Fremstilling, Dyret løfter ven-
stre Forben.

○ SLAGTERLAUGETS SEIGL.

Bronze-Stampe, i Lavets Besiddelse, Aftryk i graat
Lak (Tavle 21 l); D.L.S., Fig. 252.

1831, 20. Dec., rødt Lak, Dok. og Skraaer for forsk.
Lav 1570—1852, Holbæk (Landsarkivet for Sjælland);

ODENSE

Lignende Fremstilling som Kjøbenhavn II,
Øksen dog liggende, med nedadvendt Æg.

○ SLAGTERLAUGS SEIGL I ODENSE.

Bronze-Stampe, noget skadet, med Træskaft, i La-
vets Besiddelse, Aftryk i graat Lak (Tavle 21 m);
D.L.S., Fig. 254.

SMEDE

AALBORG

I. En opadvendt Hestesko krydset af to kryds-
lagte Nøgler med opefter vendte, nedadtrejede
Kamme; i Feltet Guirlande og Blomsterornamen-
ter.

AALBORG SMEDELAUGS SEGL.

Messing-Stampe, Aalborg hist. Mus. (Nr. 9202), Af-
tryk i graat Lak (Tavle 22 a).

II. En opadvendt Hestesko, lagt paa Stokken
af et nedadvendt Anker, med Kæde, følgende Om-
skriften og sidst slyngtet om Stokken, korset af en

— bagved denne — liggende Nøgle med højrevendt, nedadrejet Kam.

AALBORG SMEDILAUGS(!) SEGL
1682.

Aftryk i rødt Lak (**Tavle 22 b**), Københavns Haandværkerforenings Samling af Lavssegl.

AARHUS

En liggende Nøgle, med venstrevendt, nedadrejet Kam, lagt paa to nedadvendte, krydslagte, lange Nagler og en oprejst Hammer med venstrevendt Bane; herover Stadens tre, over hverandre liggende Aarer¹⁾, den midterste højrevendt. Et af en Hestesko kronet Skjold, hvorom en aaben Tang og et Virkejern²⁾, begge opadvendte.³⁾

Q DETTE ER SMIDELAUGS SEGEL
UDI AARHUUS.

Bronze-Stampe⁴⁾, i Lavets Besiddelse, Aftryk i graat Lak (**Tavle 22 c**).

Aftryk i rødt Lak, Lavets Ligfærds Protokol, paabegyndt 17. Sept. 1689.

¹⁾ Jvfr. D.S.S., Side 20, Tavle 2. ²⁾ Benyttedes til Beskæring af Hestehoven, se Laurits Pedersen: Haandværksskik i Helsingørske Lav, Helsingør 1918, Side 21 (med Afbildning); Dr. Søgaard har godhedsfuldt meddelt, at et tilsvarende Eksempel findes i „Den gamle By“. ³⁾ Seglet aftegnet af J. Ølsgaard, se Francis Beckett m. fl.: Aarhus, Byens Hist. og Udvikling gennem 1000 Aar, Kbhvn. 1905, Side 210. ⁴⁾ Fremsendt ved Dr. Søgaard's velvillige Foranstaltning.

ASSENS

En oprejst Hammer med venstrevendt Bane, krydset af en venstrevendt, aaben Tang. Skjold.

ASSENS SMIDELAF ANNO 1608.

1608, 1. Marts, brunt V. (**Tavle 22 d**), Hyld. 64 a, 4; 1610, 13. April, grønt V. i brunt, Hyld. 78 a, 4; D.L.S., Fig. 255.

FREDERICIA

En opadvendt, aaben Tang, lagt paa Skaftet af en oprejst, med Banen venstrevendt Hammer, ved hvis venstre Side en pælvis stillet Afskraer¹⁾; herover en opadvendt Hestesko, under en aaben

Krone, og herom syv runde „Skjolde“, følgende Omskriften og visende: to opefter vendte, krydslagte Bøsser, en nedadvendt, gennem en Ring stukken Kaarde(?), en nedadvendt Spore, en Hængelaas, et opefter vendt, krydslagt Forskærersæt, en Nøgle med opadvendt, venstredrejet Kam og tre, i en med opadrede Spidser liggende Halvmaane nedstukne Sværd²⁾, et pælvis krydset af to krydslagte.

FRIDERITIA SMITAMT ÆGEL.

Jern-Stampe, medtagen af Rust, Fredericia Mus. (Nr. 116), Aftryk i graat Lak (**Tavle 22 e**); D.L.S., Fig. 257.

¹⁾ Nyrop's Formodning herom er bekræftet af Smedemester Amundin, Senior. ²⁾ Se Helsingør I.

HELSINGØR

I. En opadvendt Hestesko, tre opadvendte Nagler (Søm) eller Knive (?¹⁾, én pælvis lagt paa to krydslagte, en Hængelaas, hvorover to krydslagte Nøgler, med opefter vendte, fra hinanden drejede Kamme, og hvorunder et Tandhjul²⁾, endvidere en opadvendt Spore og en Bidselstang (?), sammensatte, tre, i en med opadrede Spidser liggende Halvmaane nedstukne Sværd, de to yderste skraat udadhældende, samt endelig en ildsprudende Drage; Figurene staaende henholdsvis i øverste og nederste Del af et to Gange delt Skjolds første tværdelte Felt, i andet Felt, i øverste og nederste Del af tredje, tværdelte Felt samt i Skjoldfod. Ved Skjoldets højre Side St. Loye, med højre Haand løftende en Hammer over en Ambolt og med Bispestav i venstre, ved venstre Skjolds Side Døden, skrævende over et Timeglas; over Skjoldet et vinget Englehoved.

Q SIGILLUM FABRI HELSINGORENSIS IN DANIA ANNO 1603 — og, med mindre Bogstaver, omvendt — S L 8³⁾.

1608, 18. Maj, grønt V. i brunt, meget slidt, Hyld. 66 a, 6; 1610, 26. Febr., grønt V. i T. (**Tavle 22 f**), Hyld. 81 a, 2; 1641, 28. Sept., I., P. o. V., næsten udslidt, I. t. R. & h. S.; D.L.S., Fig. 260.

¹⁾ Se D.L.S. Side 46. Laurits Pedersen nævner Knive, Se Aarhus, det i Note 2 nævnte Skrift. ²⁾ Mærkeligt nok taler baade Nyrop og Laurits Pedersen i dette Felt om to Nøgler og to Laase, ikke om en saadan og et Tandhjul. ³⁾ Maaske: Sølv Lod 8. Meget tyder paa, at Stampen har været forfærdiget i dette Metal.

II. En opadvendt Hestesko, omfattende en opadvendt Pistol (?), lagt paa to krydslagte Nøgler med opefter vendte, fra hinanden drejede Kamme; herunder en nedadvendt Spore.¹⁾

HELSINGIØRS SMEDELAUGS
SEIGEL.

Jern-Stampe, medtaget af Rust, Helsingør Bymus. (Nr. 11), Aftryk i graat Lak (Tavle 22 g).

¹⁾ Afbildes med Hesteskoen nedadvendt i Laurits Pedersen's Haandværksskik i Helsingør, Side 77.

III. En, paa to krydslagte Nøgler, med nedefter vendte, fra hinanden drejede Kamme, lagt opadvendt Hestesko, hvorunder en liggende, mod Højre pegende Bøsse.

~ SMEDESVENDENES SEGL — i
Feltet — I — og ~ — HELSINGØR.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 22 h), R.A.S.; D.L.S., Fig. 261.

HOLBÆK

I. En opadvendt Hestesko, omfattende en opadvendt, aaben Tang, lagt paa Skaftet af en oprejst, med Banen venstredrejet Hammer, begge korsede af en liggende Nøgle med venstrevendt, nedadtrejet Kam.

Q HOLBECKS SMEDERS LAVSEIGL
1626

Jern-Stampe, Nat. Mus. III (Nr. D. 650), Aftryk i graat Lak (Tavle 22 i); D.L.S., Fig. 262.

II. Lignende Fremstilling.

Q HOLBEKS SMEDES LAVSEGL
1831.

Messing-Stampe, Nat. Mus. III (Nr. D. 651), Aftryk i graat Lak (Tavle 22 k); D.L.S., Fig. 263.

HORSENS

I. Den siddende St. Peter med Tiara paa Hovedet, løftende højre Haand til Velsignelse og

med venstre holdende en Nøgle med opefter vendt, venstredrejet Kam.

S' CONVIVII SANCTI PCTRI(!)
FABRORUM HORS¹⁾.

Bronze-Stampe, Nat. Mus. II (Nr. 21308), Aftryk i graat Lak (Tavle 22 l); D.L.S., Fig. 264.

¹⁾ Efter S'et nogle vanskeligt definerbare Slyngninger, vel nærmest at betragte som ENS i en Slags Ligatur.

II. Stadens Vaabenmærke¹⁾ i et Hjerteskjold, paa hvis Overrand en opadvendt staaende Hestesko, lagt paa en Hammer med nedefter drejet Bane og en aaben Tang, begge opefter vendte, krydslagte, og hvorunder en oprejst Hammer, krydset af to krydslagte Nøgler med opefter vendte, indadtrejede Kamme. Skjold, hvorover aaben Krone med opheftede og atter nedhængende Guirlander.

Q HORSENS SMEDELAUGS SEGL.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 22 m), Kbhvns Haandværkerforenings Samling af Segl; Tegning af Rondahl (Tavle 22 n), Tidsskr. f. Industri, 1901.

¹⁾ Jvfr. D.S.S., Side 25.

KJØBENHAVN

I. Den staaende, bispeklædte St. Loye, med den udstrakte højre Haand løftende en Hammer, med udadvendt Bane, over en Ambolt, og med venstre holdende et staaende Skjold, hvori en skraatstillet Hammer, med nedefter drejet Bane, og en nedadvendt, aaben Tang, krydsvis, og bag hvilket en opragende, med Spiralen indadtrejet Bispestav.

SIGILLUM FABROR||U||M || A CIVITATE
HAF||NIENSE.

Sølv-Stampe med senere paasat Træskaft, i Lavets Besiddelse, Aftryk i graat Lak (Tavle 22 o); D.L.S., Fig. 265.

1584, 29. Juni, brunt V., slidt, Hyld. 45, 1; 1608, 2. Maj, brunt V., meget slidt, Hyld. 66 a, 1; 1610, 16. Jan., brunt V., meget slidt, Hyld. 81 a, 1; 1648, 17. April, grønt V. i T., kun delvis slidt, Hyld. 103 a, 17; s. A., 27. Juni, grønt V. i T., meget slidt, Hyld. 103 b, 17; 1650, 5. Juni, grønt V. i T., Hyld. 118 a, 1; 1655, 2. Aug., grønt V. i T., Hyld. 124 a, 1; 1673, 23. Aug.,

grønt V. i T., Lære- og lignende Breve; D.L.S., Fig. 265.

II. Et Hjerte, gennemstukket af tre opadvendte Pile, de yderste krydsvis.

☉ NAGELSMEDDELAUGETS SEIGL
KEB¹⁾.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 22 p), Kbhvns Haandværkerforenings Samling af Segl; D.L.S., Fig. 266.

¹⁾ ☉: Kjøbenhavn.

III. En opadvendt Hestesko, hvorom 18||51.

~ OLDGESELLENS LAUGSSEGL
~ KIØBENHAVN.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 22 q), R.A.S.

KJØGE

En, om en lille, ikke identificeret Genstand knibende Tang, forneden sammenholdt af en S-formet Bøjle, og en Hammer med nedefter drejet Bane, begge opefter vendte, krydslagte. Skjold.

SMEDELAVS INSIGLE I KØGE.

Kobber-Stampe med Jernskaft (Tavle 36 e), Nat. Mus. III (Nr. D. 667), Aftryk i graat Lak (Tavle 23 a); D.L.S., Fig. 267.

1610, 23. Jan., brunt V. i T., Hyld. 81 b, 5.

KOLDING

En opadvendt, aaben Tang, lagt paa Skaftet af en oprejst Hammer med venstredrejet Bane, herom to mindre Hamre i samme Stilling; i Feltet to mindre og to større Roser og — nederst — et lille Hjerte.

DETTE ER SMEDELAVS INSEGEL
UDI KOLDING.

Messing-Stampe med Træskaft, Mus. f. Koldinghus Len (Nr. 125), Aftryk i graat Lak (Tavle 23 b); D.L.S., Fig. 269.

1661, 25. Febr., grønt V. i T., Lære- og lignende Breve.

MARIBO

En Nøgle med opadvendt, højredrejet Kam, og et opadvendt Virkejern¹⁾, krydsvis lagt paa en liggende, højrevendt, spydformet Genstand med Tværhaandtag, herover et Sneppertjern²⁾ og øverst en Bøjlekrone.

☉ — med udadvendte Baser — M.B.S.D.L.S.G.³⁾
1716.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 23 c), K.M.S.; D.L.S., Fig. 271.

¹⁾ Se Aarhus, Note 2. ²⁾ Jvfr. Barberere, Helsingør.
³⁾ ☉: Mariboe Smede Deres Laugs Segel.

NAKSKOV

To krydslagte Nøgler med opadvendte, venstredrejede Kamme, hvorover et opefter vendt, krydslagt Forskærersæt og hvorunder en opadvendt Hestesko, indenfor hvilken en diminutiv Kugle. Skjold med — ganske fortegnet — Hjelm, hvorpaa en Rose, og hvorom Hjelmklæde.

☉ DE EEKSMIDERNIS PTIER¹⁾ I
NACSCHOV.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 23 d), K.M.S.; D.L.S., Fig. 273.

¹⁾ Petschier.

NYBORG

I. I Artikler for Smedelavet, udstedte af Magistraten 22. Jan. 1679 og læste 10. Marts s. A. paa Bytinget, hedder det — Teksten gengivet med moderne Retskrivning — under Stykke 45: „Lauget maa ogsaa have et Indsegl udi deres Haandværk, og i „Inspectorens“ Nærværelse lovligen at bruge, med tvende Taarne der en Mur imellem med en Dør for, hvorover et gammelt Mandehoved imellem Taarnene stander. Underneden samme tvende Taarne en Hestesko med en oplukt Tang og Hammer lige op igennem, derunderneden to „Degner“ overkors. Paa den højre Side paa Taarnet to Bøsser overkors og derunder en Spore og under Sporen en Forsnidergaffel. Paa den venstre Side af Taarnet to Nøgler overkors og en Hammer lige op midt igennem og derunderneden

et Hjul til et Urværk og under Hjulet en Le. Med disse Ord: „Nyborig Smedeampts Seigel 1679“¹⁾.

¹⁾ Artiklerne findes i Nyborg Museum, hvor man ikke kan oplyse noget om denne og den under IV nævnte Stampes videre Skæbne.

II. Stadens Vaabenmærke¹⁾, hvorom, til højre, en opadvendt Hestesko, omfattende en oprejst, med Banen venstrevendt Hammer, krydset af (lagt paa?) en opadvendt, aaben Tang, til Venstre en Hammer i nævnte Stilling, krydset af (lagt paa?) to krydslagte Nøgler med opefter vendte, fra hinanden drejede Kamme.

NYBORG SMEDES AMTSSEGL 1829.

Afstøbning i Gibs af Aftryk i rødt Lak (Tavle 23 e), velvilligst tilstillet Udgiveren af Hr. Gunnar Chr. Hjernøe, Højbjerg, Aarhus; F.L.S., Fig. 48.

¹⁾ Jvfr. D.S.S., Side 32, Tavle 11.

III.¹⁾ I de ovennævnte Lavsartikler hedder det endvidere: „Svendene i deres Segl bevilges to Taarne, en Ambolt og to Hammere med disse Ord: „Nyborg Ambs (!) Smedesvendeseigl““.

¹⁾ Se I.

IV. En nedadvendt Hestesko, omfattende en Nøgle med nedadvendt, højredrejet Kam, herom en Hammer med venstredrejet Bane og en aaben Tang, begge opefter vendte og skraat indadhældende.

OLD-GESELL.

Afstøbning i Gibs af Aftryk i rødt Lak (Tavle 23 f), se II; F.L.S., Fig. 49.

NYSTED

En Nøgle med opefter vendt, højredrejet Kam og en opefter vendt Hammer med venstredrejet Bane, krydslagte og atter krydsede af en opadvendt, stærkt aaben Tang; herunder en opadvendt Hestesko, hvorom 17||28.

NYESTEDS SMEDEAMTS SEIGL.

Messing-Stampe, ridset (Tavle 36 d), Nat. Mus. III (Nr. D. 768), Aftryk i graat Lak (Tavle 23 g); D.L.S., Fig. 274.

NÆSTVED

En oprejst Hammer, med højredrejet Bane, hvorom to opadvendte, aabne Tænger og, yderst, to Roser.

S' FABRORUM CONVIVII NESTVEDIENSIS.

1556, 4. Nov., ad 26. Okt.—13. Dec., P. o. V. (Tavle 23 h), I. t. R. & h. S.

ODENSE

I. En aaben Tang og en Hammer med højredrejet Bane, begge opefter vendte, krydslagte.

MENIGE LAV.

1584, 15. Juni, brunt V., Hyld. 42, 6; 1608, 11. Marts, grønt V. i T. (Tavle 23 i), Hyld. 64 a, 1; 1610, 12. Marts, grønt V. i T., Hyld. 78 a, 1; 1648, 24. Maj, P. o. V., Hyld. 100 b, 1; s. A., 12. Nov., P. o. V., I. t. R. & h. S.; 1655, 7. Sept., P. o. V., Hyld. 122, 26; D.L.S., Fig. 275.

II. En Nøgle med nedadvendt, højredrejet Kam, krydset af (lagt paa?) en Hammer med opefter drejet Bane og en Tang, begge nedefter vendte, krydslagte.

OTENSE SMEDELAUG SEGEL 1446.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 23 k), K.M.S.; D.L.S., Fig. 276.

RIBE

To krydslagte Nøgler med nedefter vendte, fra hinanden drejede Kamme; herunder to nedefter vendte, krydslagte Nagler (Søm) og atter derunder en opadvendt Hestesko; paa højre Side en oprejst Hammer med højrevendt Bane, paa venstre en opadvendt Tang.

○ *Smede Laugets Amts Segl i Ribe 1685*¹⁾.

Messing-Stampe, ridset, Den antikvariske Samling, Ribe (u. Nr.), Aftryk i graat Lak (**Tavle 23 1**); D.L.S., Fig. 277.

¹⁾ Bogstavernes Baser staar udefter.

ROSKILDE

To krydslagte Nøgler med opefter vendte, fra hinanden drejede Kamme, lagte paa en oprejst, med Banen venstredrejet Hammer, herfor til Venstre en opadvendt Hestesko.

ROSKILD SMEDIELAUGS SIGNETE.

Aftryk i rødt Lak (**Tavle 23 m**), R.A.S.; D.L.S., Fig. 278 (stillet paa Hovedet).

SAXKJØBING

En opadvendt Hestesko, lagt paa en oprejst Hammer med venstredrejet Bane, Skaftet samtidigt korset af en liggende Nøgle, med højrevendt, nedadrejet Kam, og derunder — ligesom selve Hesteskoen — af et liggende, venstrevendt Virkejern¹⁾; forneden to krydsede Palmegrene.

○ SAXKJØBINGS SMEDAMTS SEGL.

Aftryk i rødt Lak (**Tavle 24 a**), K.M.S.; D.L.S., Fig. 279.

¹⁾ Se Aarhus, Note 2.

SKJELSKØR

En oprejst Hammer med venstredrejet Bane, lagt paa to krydslagte Nøgler med opefter vendte, fra hinanden drejede Kamme, herfor til Venstre en opadvendt Hestesko, omfattende en oprejst, med Æggen venstredrejet Økse.

○ SCHIELSKER — og, forneden i Feltet — 1734.

Messing-Stampe, ridset, Nat. Mus. III (Nr. D. 733 a), Aftryk i graat Lak (**Tavle 24 b**); D.L.S., Fig. 280.

SLAGELSE

En, under en aaben Krone stillet, opadvendt Hestesko, lagt paa to krydslagte Nøgler med ned-efter vendte, mod hinanden drejede Kamme, herunder en Hammer med indadrejet Bane og et Virkejern¹⁾, begge opefter vendte, krydslagte.

○ SLAGELSE KLEIN OG GROV-SMEDEAMTS SEGL.

Aftryk i rødt Lak (**Tavle 24 c**), R.A.S.; D.L.S., Fig. 281.

¹⁾ Se Aarhus, Note 2.

SLANGERUP

En opadvendt, aaben Tang og en oprejst Hammer med højredrejet Bane, jævnsides. Skjold.

DETE ER SLANGERUP SMEDERS LAVS INGSIEL.

1608, 7. Marts, grønt V. i brunt (**Tavle 24 d**), Hyld. 66 b, 11.

SVENDBORG

En opadvendt Hestesko, omfattende en Hammer med indadrejet Bane og en aaben Tang, begge opefter vendte, krydslagte; herunder 81 (o: 1581).

ALLERMAND OC ALLE LAVSBRØDRE.

1608, 21. Marts, grønt V. i T. (**Tavle 24 e**), Hyld. 64 a, 6; D.L.S., Fig. 282.

SNEDKERE

AALBORG

En Høvl, besat med en, paa nedadrejet Spids staaende, af en nedadvendt, aaben Passer krydset Vinkel¹⁾; herom 1||7||0||5. Skjold.

AALBORG SNEDKERLAUGETS SIGEL.

Messing-Stampe, ridset, paa Træsokkel, Aalborg hist. Mus. (Nr. 5937 d), Aftryk i graat Lak (**Tavle 24 f**); D.L.S., Fig. 286.

¹⁾ I dette og flere af de følgende Segl er Vinklen faktisk ikke korrekt tegnet.

AARHUS

I. Lignende Fremstilling som Aalborg, dog uden Skjold og indenfor en Bladkrands¹⁾.

AARHUS SNEDKERLAUGS SEIGEL 1682.

Jern-Stampe, „Den gamle By“, Aarhus (Nr. 12: 1946), Aftryk i graat Lak (**Tavle 24 g**).

¹⁾ Se Kolding.

II. En, med en, af en, med Vinklen opadvendt Smig og med en Vinkel, med nedadrejet Spids, krydset, nedadvendt, aaben Passer besat Høvl; herom Bladkrans.

○ SNEDKERLAUGETS SEGL I AARHUUS — og omvendt — 1840.

Messing-Stampe med Træskaft i Lavets Besiddelse, Aftryk i graat Lak (**Tavle 24 h**).

III. En Høvl, lagt paa en nedadvendt, aaben Passer og paa Armene af en, Passeren krydsende, med Spidsen nedadrejet Vinkel¹⁾.

○ SNEDKERSVENDENES LAUGS- SEGL I AARHUUS.

Messing-Stampe med Træskaft, „Den gamle By“, Aarhus (Nr. 79: 1936), Aftryk i graat Lak (**Tavle 24 i**).

¹⁾ Se Randers.

ASSENS

I. En Smig, med venstredrejet Vinkel og med Armen lagt paa en fra Venstre skraatstillet, nedefter vendt, aaben Passer¹⁾. Skjold.

○ ASSENS SNEDKERS LAUFS- SEGEL.

Messing-Stampe med Kobberskaft, bagpaa Pladen ANNO 1611, Nat. Mus. III (Nr. D. 830), Aftryk i graat Lak (**Tavle 24 k**); D.L.S., Fig. 287.

¹⁾ En indvendig, fra oven nedgaaende lille Figur indenfor Passeren kan maaske opfattes som et Søm (?).

II. Et pælvis stillet Stregmaal, krydset af en nedadvendt, aaben Passer, af et nedefter vendt Stemmejern og en opefter vendt „Snitser“, krydslagte, og derunder af en Vinkel med nedadrejet Spids, de tre sidste Genstande selv krydsende Passeren¹⁾.

○ ASSENS SNEDKERS LAUFSSEGEL.

Messing-Stampe med Træskaft, Nat. Mus. III (Nr. 530: 1920), Aftryk i graat Lak (**Tavle 24 l**).

¹⁾ De forskellige Genstande gaar snart under, snart over hverandre.

FAABORG

Lignende Fremstilling som Aalborg, men her med et fra Vinkelen opstaaende Stregmaal; om Figurene to Grene.

○ FAABORG SNEDKERLAUGS SEIGL — og, omvendt — 1819.

Tegning af Rondahl (**Tavle 24 m**); F.L.S., Fig. 38.

FREDERICIA

Foruden det i Faaborg-Seglet — se Aalborg — fra Vinkelen opstaaende Stregmaal, her gaaende helt ned bag og under Høvlen, nu yderligere, ved Passerens Sider, et nedefter vendt Stemmejern og en opefter vendt Træhammer, begge indadhældende, samt, til Højre, et ikke identificeret

Redskab og, til Venstre, en Klinge til en Gratsav (?)¹⁾.

SNEDKERNES AMTZSEIGL IN FRIDERICIA 1770.

Messing-Stampe, Fredericia Mus. (Nr. D 2), Aftryk i graat Lak (**Tavle 24 n**); D.L.S., Fig. 288.

¹⁾ Dr. phil. Helge Søgaard har overfor Udgi-
veren „med nogen Tvivl“ fremsat Formodningen om, at det drejer sig om en saadan Klinge.

HELSINGØR

En, med venstredrejet Spids stillet Vinkel, sammensat med en halv Lillie¹⁾, gennem Vink-
lens vandrette Arm et nedadvendt stukket Stem-
mejern.

Ω SNEKERLAV I HELSENNØR AMTZEL(!).

1604, 26. Marts, P. o. V., Lære- og Anbefalingsbreve,
Div. Sager vedr. Lavet (Landsarkivet for Sjælland);
1608, 18. Maj, grønt V. i brunt, meget slidt, Hyld. 66 a,
6; 1610, 26. Febr., grønt V. i T. (**Tavle 24 o**), Hyld.
81 a, 2; 1641, 28. Sept., I, P. o. V., slidt, I. t. R. & h.
S.; 1702, 29. Maj, P. o. V., Lære- og Anbefalingsbreve,
Lavet (Landsarkivet for Sjælland); 1848, 9. Okt., rødt
Lak, Ssts. (Ssts.); D.L.S., Fig. 289, her stillet paa Ho-
vedet.

¹⁾ Der kan næppe være nogensomhelst Tvivl om den-
nes Identitet, se D.L.S., Side 51; Seglet der (Nr. 289)
er gengivet paa Hovedet.

HOLBÆK

I. En Økse, hvorunder et lille Kors, hver Arm
afsluttet af en Kugle, og — nederst — 1650.

— — [K]JERNES LAFSZIGNET [H] —¹⁾.

1670, 28. Juni, P. o. V. (**Tavle 35 f**), Lære- og Anbe-
falingsskrivelser, Div. Sager 1604—1862, Helsingør
Snedkerlav (Landsarkivet for Sjælland).

¹⁾ Stednavnet maa, efter Pladsforholdene at dømme,
være forkortet, f. Eks. HB; jvfr. Skomagere I ssts.

II. Noget lignende Fremstilling som Aalborg.

HOLBECHS SNEDKERS LAVSSEGEL.

Staal-Stampe, stærke Ridser efter Omskriftens sidste
Ord, paa ottekantet Træsokkel (**Tavle 36 b**), Nat. Mus.
III (Nr. D. 829), Aftryk i graat Lak (**Tavle 25 a**);
D.L.S. Fig. 290.

HORSENS

En Høvl, hvorover en nedadvendt, aaben Pas-
ser og hvorunder en med Spidsen nedadrejet
Vinkel.

HORSENS SNEDKERLAUGS SEGL.

Messing-Stampe med Træskaft, hvorpaa øverst El-
fenbensknub, Horsens Mus. (Nr. 1101), Aftryk i graat
Lak (**Tavle 25 b**).

KJØBENHAVN

I. En nedadvendt, aaben Passer, krydsende en
med Spidsen nedadrejet Vinkel. Skjold.

Ω SNECKERNS INSEGGEL I KØBBENHAFN.

1584, 29. Juni, brunt V., Hyld. 45, 1; 1608, 2. Maj,
brunt V., Hyld. 66 a, 1; 1610, 16. Jan., brunt V., Hyld.
81 a, 1; 1648, 17. April, grønt V. i T., stærkt slidt, Hyld.
103 a, 17; s. A., 27. Juni, grønt V. i T., slidt, Hyld.
103 b, 17; 1650, 5. Juni, grønt V. i T., slidt, Hyld. 118 a,
1; 1655, 2. Aug., grønt V. i T. (**Tavle 25 c**), Hyld. 124 a,
1; 1662, 23. Febr., P. o. V., Div. Dok. 1635—81, Hel-
singør Snedkerlav (Landsarkivet for Sjælland); 1700,
20. April, sort Lak, Div. Sager vedr. samme Lav 1604
—1862, Ssts. (Ssts.); D.L.S., Fig. 291.

II. Lignende Fremstilling som Faaborg.

SNECKERNES INSEGGEL I KØBBENHAFN.

Messing-Stampe med Træskaft, i Lavets Besiddelse,
Aftryk i graat Lak (**Tavle 25 d**); D.L.S., Fig. 293.

III. En Høvl.

Ω SNEDKERLAUGET — I — Ω KIØBENHAVN.

1846, 2. Febr., rødt Lak, Indk. Breve, Diverse Sager vedr. Helsingør Snedkerlav (Landsarkivet for Sjælland); Aftryk i rødt Lak (**Tavle 25 e**), R.A.S.; D.L.S., Fig. 292.

KJØGE

Et liggende, højrevendt Stemmejern, krydset af et saadant, skraatstillet fra Højre og opadvendt, henholdsvis korset og krydset af en Vinkel med venstredrejet Spids.

○ SNECKERNIS LAVSSINGNE|T I KØ]GE.

1610, 23. Jan., brunt V. i T. (**Tavle 25 f**), Hyld. 81 b, 5; D.L.S., Fig. 294.

KOLDING

Lignende Fremstilling som Aarhus I.

COLDING SNEDKERLAUGS SEIGEL 1683.

Bronze-Stampe, Mus. f. Koldinghus Len (Nr. 188), Aftryk i graat Lak (**Tavle 25 g**); D.L.S., Fig. 295.

MARIBO

En nedadvendt, aaben Passer, krydsvist lagt paa en, med Spidsen nedadrejet Vinkel¹⁾, til Venstre en opadvendt, let udadhældende Træhammer, herover en Bøjlekrone og herunder 1722.

MARRIBO SCHNIDKERLAV SEIL.

Aftryk i rødt Lak (**Tavle 25 h**), K.M.S.; D.L.S., Fig. 297.

¹⁾ Jvfr. Kjøbenhavn I og Malmø.

NAKSKOV

Det fra Stadens Vaaben hentede Træ¹⁾, stillet som Baggrund for²⁾ en Sav, hvorpaa lagt en nedadvendt, aaben Passer og paa denne atter, krydsvist, en med Spidsen nedadrejet Vinkel. Skjold

med Hjelm, hvorpaa en, paa to opefter vendte, krydslagte Stemmejern lagt oprejst Hammer, og hvorom Hjelmklæde.

○ DETE ER SNIDKERNIS PIDZER³⁾ I NAGSCHOV.

Aftryk i rødt Lak (**Tavle 25 i**), K.M.S.; D.L.S., Fig. 298.

¹⁾ Jvfr. D.S.S., Side 31 f. ²⁾ Den heraldiske Terminologi er her tilsidesat. ³⁾ Petschier.

NYBORG

En med Spidsen nedadrejet Vinkel, krydsvist lagt paa en nedadvendt Passer, mellem hvis Ben et nedadvendt Stemmejern.

SNEDKERLAUGS OG AMTS SEGL NYBORG.

Tegning af Rondahl (**Tavle 25 k**); F.L.S., Fig. 50.

NÆSTVED

Lignende Fremstilling som Kjøbenhavn I.

SNEDEKERNIS SEGENET I NE|ST]VED.

1692, 29. Febr., rødt Lak (**Tavle 35 d**), Div. Dok. 1622—1885, Kjøge Snedkerlav (Landsarkivet for Sjælland).

ODENSE

I. En, indenfor en triangulær Ramme stillet, nedadvendt aaben Passer, gabende om en med Spidsen nedadrejet Vinkel, herom to Blomster.

○ SEGL DE(S AMP)T DER DBISCHER¹⁾(I) IN ODENSE.

1648, 24. Maj, P. o. V., slidt (**Tavle 26 a**), Hyld. 100 b, 1; s. A. 12. Nov., P. o. V., slidt (**Tavle 26 b**), I. t. R. & h. S.; F.L.S., Fig. 10.

¹⁾ Utvivlsomt B, Fejlgravering for R.

II. Lignende Fremstilling som Assens II.

DER TISCHLERAMDS (!) SEGEL IN OTENSE.

Messing-Stampe med Træskaft, „Møntergaarden“, Odense (u. Nr.), Aftryk i graat Lak (**Tavle 26 e**); D. L. S., Fig. 299.

1655, 7. Sept., P. o. V., Hyld. 122, 26; 1800, 10. Sept., rødt Lak, Bilag til Ordre om Kommissioner ang. Laugene, 1800, 8. Aug., Danske Kancellis 5. Dept., K. 7. b.

RANDERS

En Høvl, lagt paa en med Spidsen nedadrejet Vinkel, derover en nedadvendt, aaben Passer¹⁾.

○ SNEDKERSVENDENES LAUGS- SEGL I RANDERS.

Messing-Stampe, Fladen bøjet, med Træskaft, Randers Mus. (Nr. 8118), Aftryk i graat Lak (**Tavle 26 d**); D. L. S., Fig. 300.

¹⁾ Jvfr. Aarhus III.

VEJLE

Lignende Fremstilling som Kjøbenhavn I. Intet Skjold.

○ *Snedkersvendenes Segl i Weile* — og nederst, omvendt — 1822.

Messing-Stampe med Træskaft, Vejle Mus. (Nr. 372), Aftryk i graat Lak (**Tavle 26 e**).

VIBORG

I. Et liggende Stregmaal, krydset af en med Spidsen nedadrejet Vinkel, af en nedadvendt, aaben Passer og af et fra Venstre skraatstillet, nedefter vendt Stemmejern, alle tre selv krydsende hverandre¹⁾.

SNEDICKERLAVS SEGIL I WIBORIG.

Messing-Stampe, Viborg Stiftsmus. (Nr. 6630), Aftryk i graat Lak (**Tavle 26 f**).

¹⁾ Fremstillingen — og da med Omskrift ○ — skal neppe opfattes saaledes, at Stregmaalet staar pælvis, med nedadvendte Ben; jvfr. Assens II og Odense II.

II. En Høvl, krydset af en, med Spidsen nedadrejet Vinkel og af en nedadvendt, aaben Passer, selv krydset af et nedefter vendt Stemmejern og af et Stregmaal, det sidste ogsaa krydsende Høvlen.

SNEDCHERNES LAUGSSEIGL I WIBORG.

Bronze-Stampe med Træskaft, samme Mus. (Nr. 6631), Aftryk i graat Lak (**Tavle 26 g**); D. L. S., Fig. 301.

STOLEMAGERE

KJØBENHAVN

En ottebenet Rokoko-Kanapé med Armlæner og Rygstykke.

LAUVSSEIGL (!) FOR STOLEMAGERE I KJØBENHAVN.

Bronze-Stampe, i Lavets Besiddelse, Aftryk i graat Lak (**Tavle 26 h**); D. L. S., Fig. 302.

SUKKERBAGERE

KJØBENHAVN¹⁾

I. Den, et opadvendt Sværd i den udadrakte højre Haand og en Vægt i den ligeledes udrukke venstre holdende, kronede Fru Justitia, staaende bag en, med ornamenteret Forstykke udstyret Disk, hvorpaa en liggende Merkurstav.

○ URTE ISENKREMERNE OG SUCKERBAGERNIS COMPAGNIES SEIGL.

Tegning af R o n d a h l (**Tavle 26 i**); D. L. S., Fig. 303.

¹⁾ Se D. L. S., Side 52.

II. Lignende Fremstilling; paa Diskens Forstykke nu Merkurstav og Neptunfork, krydslagte, paa dens Plade Papirer og Pen og ved dens venstre Ende Vareballier og Tønde, med Havet, hvorpaa to Skibe, som Baggrund. Fru Justitia uden Krone.

URTEKRÆMMERLAUGET OG
SUKKERBAGERCOMPAGNIES SEGL.

Tegning af R o n d a h l (Tavle 26 k); D. L. S., Fig. 304.

SVÆRDFEGERE

KJØBENHAVN

Tre, i en, med opadtrejede Spidser liggende Halvmaane stukne Sværd, de yderste udadhældende, hvorover en aaben Krone. Et af to oprejste, til Siden seende Løver holdt Skjold med Hjelm, hvorpaa en opvoksende Løve, svingende

et Sværd, og hvorom Hjelmlæde; paa et Baand forneden: ANNO 1674.

Q SCHWERTFEGERS AMTSIGEL
IN COPENHAGEN.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 26 l), R. A. S.; D. L. S., Fig. 305.

TOBAKSSPINDERE

KJØBENHAVN

I. Stadens Vaabenmærke i ovalt, af Rokoko-kartouche omgivet Skjold med en let udadtrejet, indefter seende, skørteklædt Neger, holdende en lang Pibe med højre Haand, paa højre Side og med en forneden liggende Tønde samt en højere oppe indstukken Merkurstav ved den venstre.

Q KIOBENHAVNS TOBAKSPINDER-
LAUGS SEIGL — og, omvendt, med ganske
smaa Tal — 1750.

Jern-Stampe, noget medtaget af Rust, Nat. Mus. III (Nr. 168: 1894), Aftryk i graat Lak (Tavle 26 m); D. L. S., Fig. 306.

II. Formindsket Fremstilling.

Samme Omskrift, her dog Ö (og ikke O) i Stednavnet.

Jern-Stampe, Nat. Mus. III (Nr. 169: 1894), Aftryk i graat Lak (Tavle 26 n); D. L. S., Fig. 307.

TØMRERE

KJØBENHAVN

I. En nedadventt, aaben Passer, krydset af en, med Spidsen nedadtrejet Vinkel, begge atter krydsede af to opefter vendte, krydslagte Økser — Bindøkse og Bredbil — med nedeftre drejede Ægge, herover og -imellem tre Roser, 2, 1, og herunder 1632. Skjold, yderligere visende regelmæssigt ordnede, smaa Kugler.

SIGEL DES WIRTDENS DER
HAUSZIMERMAN IN KOPPENHAGEN.

1648, 17. April, grønt V. i T., Hyld. 103 a, 17; s. A.,

27. Juni, grønt V. i T., meget slidt, Hyld. 103 b, 17; 1650, 5. Juni, grønt V. i T., Hyld. 118 a, 1; 1655, 2. Aug., grønt V. i T., Hyld. 124 a, 1; Aftryk i rødt Lak (Tavle 26 o), R. A. S.; D. L. S., Fig. 308.

II. Lignende Fremstilling. Nederst i Skjoldet 1731.

KIØBENHAUNS TØMMERMESTERES
LOULIGE LAUGSSEGL.

1754, 11. Juli, grønt V. i T. (Tavle 35 h), Lærebrev paa Pergament (Landsarkivet for Sjælland); 1797, 12. Okt., rødt Lak, Lærebrev, Lavet, Ssts. (Ssts.).

III. Lignende Fremstilling. Ovalt, af en Egekrans omgivet Skjold.

Q TØMMERLAUGET I KIØBENHAVN.

Messing-Stampe med Træskaft, i Lavets Besiddelse, Aftryk i graat Lak (Tavle 26 p); D.L.S., Fig. 309.

ODENSE

Noget lignende Fremstilling som Kjøbenhavn

I—III. De to, her ombyttede Økser krydsvis lagte paa Passeren alene og denne selv opstaaende fra Vinkelens Arme¹⁾, ingen Roser. Rokokoskjold.

OTTENSE TØMMERMESTERES
LAUGSSEGL 1752.

Messing-Stampe med Træskaft, „Møntergaarden“, Odense (u. Nr.), Aftryk i graat Lak (Tavle 26 q); D.L.S., Fig. 310.

¹⁾ Disse kan ogsaa opfattes som skjulende de nederste Spidser af de tre Figurer.

URMAGERE

KJØBENHAVN

Et hængende Sejerværk, hvorom to, i Chate-lain'er hængende smaa Ure.

UHRMAGERLAUGS SEGL I
KIØBENHAVN 1755.

Staal-Stampe med Træskaft, i Lavets Besiddelse, Aftryk i graat Lak (Tavle 27 a); D.L.S., Fig. 311.

VOGNMAGERE se HJUL- og KARETMAGERE

VÆVERE

FREDERICIA

Tre, som en nedadpegende Triangel, under en aaben Krone stillede Væverskytter, indenfor hvilke en oprejst, blomstrende Hørstængel; herom to sammenbundne Palmegrene.

Q FRIDERICIA WÆEUERNES(!)
LAVSEIL.

Sølv-Stampe med Træskaft; paa Bagsiden af Pladen staar, med Skriveskrift: Johan Jost Oppenhagen 1739 P.J.O., Fredericia Mus. (Nr. 539), Aftryk i graat Lak (Tavle 27 b); D.L.S., Fig. 312.

HELSINGØR

En liggende, med venstre Spids afskaaren Væverskytte, besat med en, med Sejl forsynet Mast¹⁾, til Venstre for hvilken en nedadvendt Uldsaks, under Skytten en Ring²⁾.

Q DETTE SINGNET HØR TIL
VEFVERENS LAUESHUS.

1608, 18. Maj, grønt V. i brunt, meget slidt, Hyld. 66 a, 6; 1610, 26. Febr., grønt V. i T. (Tavle 27 c), Hyld. 81 a, 2; D.L.S., Fig. 313.

¹⁾ Er det Meningen, at man her har villet efterligne Skibet i Stadens ældste Segl?, jvfr. D.S.S., Side 23, Tavle 3. ²⁾ Begyndelsen af Ankerkæden?

KJØBENHAVN

I. En liggende Væverskytte, hvorover en seksoddede Stjerne og en tiltagende Maane, jævnsides Skjold.

KOPPEN||HAGEN.

1584, 29. Juni, brunt V., Hyld. 45, 1; udat., P. o. V. (Tavle 27 d), R.A.S.; D.L.S., Fig. 315.

II. Kopi af foregaaende Segl.

1608, 2. Maj, brunt V., Hyld. 66 a, 1; 1610, 16. Jan., brunt V. (Tavle 27 e), Hyld. 81 a, 1.

III. Lignende Fremstilling, Stjernen dog afløst

af en Sol; Stadens tre Taarne, stillede mellem de to Himmeltegn¹⁾). Ovalt Kartoucheskjold, hvorpaa en Bøjlekrone.

○ SOLI DEO GLORIA KOPENHAGEN 1648.

1648, 17. April, grønt V. i T., meget slidt, Hyld. 103 a, 17; s. A., 27. Juni, grønt V. i T., meget slidt, Hyld. 103 b, 17; 1650, 5. Juni, grønt V. i T., Hyld. 118 a, 1; 1655, 2. Aug., grønt V. i T., Hyld. 124 a, 1; s. A. og D., grønt V. i T. (**Tavle 27 f**), Privilegier Nr. 121 (Stadsarkivet, Kbhvn); D.L.S., Fig. 316.

¹⁾ Taarnene er saa utydelige i Seglet under Hyld. 124 a, 1, at Rondahl, som sikkert har benyttet dette Eksemplar som Forlæg, ganske udelader dem; de kan der meget vel opfattes som Ujævnheder i Vokset.

IV. Tre, som en liggende Triangel stillede Væverskytter, hvorover en, af to Vildmænd løftet aaben Krone og hvorunder 1682.

LINETWÆVERLAUGS SEIGL I KIØBENHAVN.

Messing-Stampe med Træskaft, By Mus., Kbhvn (Nr. 1918: 198), Aftryk i graat Lak (**Tavle 27 g**); D. L.S., Fig. 317.

1794, 22. Sept., rødt Lak, Dok. t. Forhandlingsprot. 1794—98, Kommissionen ang. Lavene i Kbhvn, 11. Aug. 1794, Danske Kanc., F. 84 b.

V. En opadvendt, under en aaben Krone stillet aaben Overskærersaks, paa hvis Blade henholdsvis UNTER PROTECTION — og — DER CRON DENEMARK, herom, inderst, to skraat udadhældende, smalle Væverskytter, længere nede to opadvendte, udadhældende Karter paa Skaft(?)¹⁾ og, yderst, to indadvendte, halvmaaneformede Hager²⁾; nederst 17||41.

○ DER TUCHMACHER IN COPPENHAGEN LADENSIGEL.

1747, 1. Febr., rødt Lak, Sager vedrørende Lav og Haandværkere, I, Nr. 630, Kommercekollegiet; Aftryk i sort Lak (**Tavle 27 h**), R.A.S.; D.L.S., Fig. 318.

¹⁾ D. L.S., Side 55. ²⁾ Ssts, hvor Hagerne angives som bestemte til at spile Klædet ud med paa Overskærerdisen.

VI. DUGMAGERLAUGETS SEIGL, i tre Linier, hvorunder en Slange, bidende sig selv i Halen.

1821, 23. Juli, rødt Lak, Indk. Sager, Dugmagerlavet (Stadsarkivet, Kbhvn); Aftryk i rødt Lak (**Tavle 27 i**), R.A.S.; D.L.S., Fig. 319.

VII. Tre, af to oprejste, indadseende Løver holdte, under en aaben Krone, som en liggende Triangel stillede Væverskytter, den nederste besat med et venstrevendt staaende Lam.

ZEUG K. U. P.¹⁾ MACHER IN COPENHAGEN.

Jern-Stampe, By Mus., Kbhvn (Nr. 803), Aftryk i graat Lak (**Tavle 27 k**); D.L.S., Fig. 320.

1831, 11. Okt., rødt Lak, Lærebrev, Div. Dok., Tøjmagelavet (Stadsarkivet, Kbhvn).

¹⁾ Kannifas und Parken, se D.L.S., Side 55.

VIII. Stadens Vaabenmærke, hvorunder 1821.

TØY OG BOMULDSVÆVERAMTS SEGL KIØBENHAVN.

Aftryk i rødt Lak (**Tavle 27 l**), R.A.S.; D.L.S., Fig. 321.

IX. Lignende Fremstilling, hvorunder 1736.

SILEKEVÆVERLAUGS STEMPEL I KIØBENHAFN.

Aftryk i rødt Lak (**Tavle 27 m**), R.A.S.; D.L.S., Fig. 322.

X. To krydslagte, opadvendte og udadrejede „Platiner“¹⁾, hvorom 17||54. Skjold med aaben Krone.

AMTSSIGEL DER STRUMPTWIRKER IN COPENHAGEN.

Jern-Stampe, Nat. Mus. III (Nr. 43: 1894), Aftryk i graat Lak (**Tavle 28 a**); D.L.S., Fig. 323.

¹⁾ Redskab, som i Strikkevæven skildte Masketraadene ad, D.L.S., Side 56.

KJØGE

En liggende Væverskytte, hvorunder opstaaende Hørblade(?).

WEFVERNIS SINGNET I KØGE 1610.

1610, 23. Jan., brunt V. i T. (Tavle 28 b), Hyld. 81 b, 5; D.L.S., Fig. 324.

MARIBO

En Væverskytte og en nedadvendt Uldsaks, krydslagte, hvorom 17||15. Rundt Skjold med Bøjlekroner og „Hjelmklæde“(1).

MARIÆBOE WÆVERS LAUGSSEGL.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 28 c), K.M.S., D.L.S., Fig. 326.

NAKSKOV

Stadens Vaabenmærke¹⁾, hvorunder 1682; Fel-tet tværdelt.

NAKSKOV VÆVERLAUGS SEIGL.

Tegning af Rondahl (Tavle 28 d); D.L.S., Fig. 327.

¹⁾ Jvfr. D.S.S., Side 31 f, Tavle 10.

ODENSE

I.¹⁾ Tre, som en nedadpegende Triangel stillede Væverskytter, mellem de nederste en Karte²⁾.

C OTHENSE WEFVERLAVS SINGNETE 1623.

1648, 24. Maj, P. o. V. (Tavle 28 e), Hyld. 100 b, 1; s. A., 12. Nov., P. o. V., paatrykt paa Hovedet (her gengivet i rigtig Stilling Tavle 28 f), I.t.R. & h.S.; D.L.S., Fig. 328.

¹⁾ Signetet bortkommet i Jan. 1666, Lavsbogen 1623—98, Side 69 r (Landsarkivet for Fyen), velvilligst meddelt af Dr. phil. Helge Søgaard. ²⁾ Se II.

II.¹⁾ Lignende Fremstilling.

WEWERNES LAWSSEIEL I OTTENSE.

Messing-Stampe med Træskaft, „Møntergaarden“, Odense (u. Nr.), Aftryk i graat Lak (Tavle 28 g); D.L.S., Fig. 329.

¹⁾ Forfærdiget 1666, se I.

SLANGERUP

En af en Slange med højrevendt Hoved omslynget, pælvis stillet Væverskytte. Kartouche-skjold.

SIGNUM VERITATIS TEXTORUM SLANGERUPIENSIUM 1608.

1608, 7. Marts, grønt V. i brunt (Tavle 28 h), Hyld. 66 b, 11; D.L.S., Fig. 330.

IKKE IDENTIFICEREDE

NÆSTVED¹⁾

I. Den staaende hellige Anna (?), Gudsmoder og Barnet; til Højre ? .

Ulæselig Omskrift med Minuskler.

1556, 4. Nov., ad 26. Okt.—13. Dec., P. o. V. (Tavle 33 i), I.t.R. & h.S.

¹⁾ Dette og følgende Segl er paatrykt sammen med Smedelavets, Skomagerlavets, Skræderlavets og Guld-

smedelavets Segl. I Teksten tales om Byens Signet „mett alle Embitz Indsegle“.

II. Ikke identificeret Redskab.

Ulæselig Omskrift med Minuskler.

1556, 4. Nov., ad 26. Okt.—13. Dec., P. o. V. (sik-kert trykt paa Hovedet, her gengivet i rigtig Stilling, Tavle 33 k), I.t.R. & h.S.

ØST FOR SUNDET

BAGERE

LANDSKRONE

Tre Strutter, 2, 1.

○ BAGERENS LAUDS(!) SEGEL 1608.

1608, 7. Marts, brunt V., slidt, Hyld. 68, 14; 1610, 13. April, brunt V. i T. (Tavle 28 i), Hyld. 84 c, 18; D.L.S., Fig. 45.

MALMØ

En liggende Vegge mellem tre Skonrogger, 2, 1, de øverste udadhældende. Skjold.

sigillum pistorum malmøge¹⁾.

1536, 5. Juni, brunt V., Hyld. 23; 1584, 10. Juli, brunt V., Hyld. 49, 2; 1608, 17. Maj, grønt V. i Sølvkapsel (Tavle 28 k og l), Hyld. 68, 2; 1610, 3. April, grønt V. i Sølvkapsel, Hyld. 84 b; 1624, 28. Sept., P. o. V., Ink. handl. till Magistraten, B 490 (Stadsarkivet, Malmö); Langebek, 29 II, Nr. 26: 1516 (Tavle 29 a); D.L.S., Fig. 46.

¹⁾ I Sv.S.S. forudsættes Suspensionen *ensium*, ikke sandsynlig, naar henses til det forekommende ø, der fejlagtigt anføres som o.

BARBERERE

MALMØ

En skægget Mandsperson med Hat og i Trøje, holdende en Kniv i den opadrakte højre Haand og med den nedadstrakte venstre et, foran Benene stillet Skjold, hvori en Plastertang (?) og en Saks, jævnsides, begge opadvendte og aabne; herom 15||45.

○ DAS BALBIRHANDWERCK ZU ELBOGENN.

Aftryk i rødt Lak (Tavle 29 b), B. R[isberg]'s Kungl. och publika sigill (Kungl. Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien's Arkiv, Stockholm)¹⁾.

¹⁾ Se Nils Ludvig Rasmusson: Svenska Skråsigill, Recension i „Fornvännen“, 1946, Side 298.

BRYGGERE

MALMØ

En Spand over to opefter vendte, krydslagte Lettebøtter. Skjold.

BRØGERLAUG I MALMØ 1584.

1584, 10. Juli, brunt V., Hyld. 49, 2; 1608, 17. Maj, grønt V. i Sølvkapsel, Hyld. 68, 2; 1610, 3. April, grønt V. i Sølvkapsel (Tavle 29 c), Hyld. 84 b; D.L.S., Fig. 67.

BUNDTMAGERE

MALMØ

Et venstrevendt, tilbageende Lam.

sigillum pellificum malms.

Bronze-Stampe, Statens hist. Mus., Stockholm (Nr. 2549: IV: 78), Aftryk i graat Lak (Tavle 29 d)¹⁾; Langebek 29 II, Nr. 29: 1516; D.L.S., Fig. 72.

1608, 17. Maj, grønt V. i Sølvkapsel, Hyld. 68, 2; 1610, 3. April, grønt V. i Sølvkapsel, Hyld. 84 b; 1624, 28. Sept., P. o. V., meget slidt, Ink. handl. till Magistraten, B 490 (Stadsarkivet, Malmö); 1707, 27. Jan., rødt Lak, Dokumenter 1623—1797, Københavns Bundtmagerlav (Stadsarkivet, Kbhvn).

¹⁾ Se Carl R. af Ugglas: Skånska sigillstampar från medeltiden i S.H.M., Meddelanden från Lunds Universitets hist. mus., Lund 1936, Side 288.

BØDKERE

LANDSKRONE

En liggende Retkniv, lagt paa en oprejst, venstredrejet Tengsels Skaft, herunder en nedadvendt Passerbue.

BØCKIERELAUF I LA[ND]SKRON.

1608, 7. Marts, brunt V., stærkt slidt, Hyld. 68, 14; 1610, 13. April, brunt V. i T. (Tavle 29 e), Hyld. 84 c, 18; D.L.S., Fig. 82.

MALMØ

En staaende Tønde, hvorom 16||2(4?).

DETE ER BØKERNIS SINGENET
UDI MALMØ.

1624, 28. Sept., P. o. V. (Tavle 29 f), Ink. handl. till Magistraten, B. 490 (Stadsarkivet, Malmö).

FISKEBLØDERE

MALMØ¹⁾

Et paa Bølger svømmende Søuhyre med opadvendt Hale.?

Q F — — ERNES LAVSSEGEL
AN[O 1]597.

1624, 28. Sept., P. o. V. (Tavle 33 g), Indk. handl. till Magistraten, B 490 (Stadsarkivet, Malmö).

¹⁾ Da tre Segl mangler under Brevet, kan Lavet ikke identificeres med fuld Sikkerhed. Stadsarkivar Ljungberg, Malmö, har velvilligst oplyst, at en Skraa for Fiskebløderne udfærdigedes 26. Jan. 1540 af Magistraten i Malmø, og at der i Stadens Dombog 3. Dec. 1633 tales om dette Lav. Omskriften begynder tydeligt med et F.

GARVERE

MALMØ

Et af to Skavejern krydset Haandstollejern¹⁾.

MALMØ WEISGERBER AMBTSIGL(!)

Afstøbning i tonet Gibs af Aftryk i rødt Lak (Tavle 29 g), Avtryk av Hantwerkerlagens i Malmö sigillstampar (Stadsarkivet, Malmö)²⁾.

¹⁾ Ubehjælpssom Graving, jvfr. Assens. ²⁾ Stampens Alder uvis.

YSTAD

Det liggende Agnus Dei, med Fane paa korsprydet Stang.

SKINDERNIS LAVS INSEGEL 1648.

Messing-Stampe, Ystads högre allm. läroverks samlingar (u. Nr.), Aftryk i graat Lak (Tavle 29 h).

GLARMESTERE

MALMØ

En Rose, to krydslagte Loddejern, to, krydsvis gennem en Rude stukne Grøsel (Krøsel) og en pælvis stillet Økse(?). Kvadreret Skjold.

GLARMESTERLAUG.

1624, 28. Sept., P. o. V. (Tavle 29 i), Ink. handl. till Magistraten, B. 490 (Stadsarkivet, Malmö); Afstøbning i tonet Gibs af Aftryk i rødt Lak (Tavle 29 k), Avtryk av Hantwerkarlagens i Malmö sigillstampar (Stadsarkivet, Malmö).

GULDSMEDE

LANDSKRONE

En aaben Pokal, hvorom 16||08.

GULSMERENS(!) LAVSSEL LANS-
KRONE(!).

1608, 7. Marts, brunt V., slidt, Hyld. 68, 14; 1610, 13. April, brunt V. i T. (Tavle 29 I), Hyld. 84 c, 18; D.L.S., Fig. 104.

1610, 3. April, grønt V. i Sølvkapsel (Tavle 30 a), Hyld. 84 b; D.L.S., Fig. 105.

YSTAD¹⁾

Se Kjøbenhavn med lignende Fremstilling; over Boraxbøssen(?) en opstaaende Kvist.

[SI]GILLUM AURIFAB||R||OR||UM
CIVITATIS YD — —.

MALMØ

En aaben Pokal, hvorom to smaa Roser.

§ a|ur|ifabrorum malmogensium.

1608, 17. Maj, grønt V. i Sølvkapsel, Hyld. 68, 2;

Bronze-Stampe med Spor af Forgyldning, stærkt skadet, Skaftet mangler, Nat. Mus. II (Nr. D. 7022), Aftryk i graat Lak (Tavle 30 b).

¹⁾ Se C. N[yrop]: Fra Skaanes Gilder og Lav, „Fra Arkiv og Museum“, IV, Side 92 f.

REBSLAGERE

MALMØ

Tre Kroge, pælvis og jævnsides.

Langebek, 29 II, Nr. 28: 1516 (Tavle 30 c), „Inscriptio vix legi potest“.

SKOMAGERE

HELSINGBORG

To opefter vendte Knive, krydsvis, den højres Skaft stukket gennem den venstres, begge med venstredrejede Ægge.

DETTE ER SKOMAGERNIS LAVS-

SEGEL — og indenfor, koncentrisk —
UDI¹⁾ HELSINBORG ANNO 1641.

Bronze-Stampe, Nord. Mus., Stockholm (Nr. 18106), Aftryk i graat Lak (Tavle 30 d); D.L.S., Fig. 184.

¹⁾ W for U.

LANDSKRONE

En nedadvendt, øverst kugleprydet, nederst tilspidset Stav¹⁾, hvorom, til Højre, inderst, et nedadvendt, pælvis stillet, ikke med Sikkerhed identificeret Redskab²⁾ og, yderst, en venstrevendt Støvle, hvorfra en, øverst fra Skaftet, mod Venstre udgaaende, bugtet Line³⁾, holdt af en nedadvendt Haand eller hvorpaa lagt en nedad-drejet Ibsskal⁴⁾, til Venstre en let indadhældende, opefter vendt Kniv, med venstredrejet Æg, over en Syl og en Kniv med korsprydet Blad og ind-ad-drejet Æg, begge oprejste, samt et pælvis stillet, ikke identificeret Redskab med Ring om Skaftet⁵⁾, alle tre jævnsides.

§ ale brøders i skomageref lav⁶⁾.

Bronze-Stampe, Nord. Mus., Stockholm (Nr. 18214), Aftryk i graat Lak (Tavle 30 e); D.L.S., Fig. 198.

1608, 7. Marts, brunt V., meget slidt, Hyld. 68, 14; 1610, 13. April, brunt V. i T., Hyld. 84 c, 18.

¹⁾ St. Jacobs Vandringstav(?), se D.L.S., Side 40.
²⁾ Nyrop fremsætter med ? en vistnok helt urigtig For-modning om et Skohorn. Fra svensk Side har man ment, at det maaske drejer sig om en „spanrem“, se Ernfrid Jäfvvert: Skomod och Skotillverkning, Stockholm 1938, Pl. 12. ³⁾ Sidstnævnte Skriffs Forfatter har overfor Intendent Gösta von Schoultz udtalt, at der her kan være Tale om „becktrådar“; Linen ses iøvrigt ikke paa den nævnte Planche. ⁴⁾ Hr. Jäfvvert mener, at Tilstede-værelsen af disse Begtraade styrker Hypotesen om en Haand „med handläder som skydd“, medens Nyrop peger paa, at baade denne Haand og en ganske tilsva-rende i Slutningen af Omskriften kan opfattes som „Ibs-skaller“, Sankt Jakobs Symbol (se Seglet fra Svendborg), svarende til Vandringstaven, D.L.S., Side 39 f. ⁵⁾ Se Skomod, den anførte Planche, jvfr. Sv. S. S., Side 40.
⁶⁾ neppe tv.

MALMØ

I. En staaende, gloriesmykket Helgenfigur, løftende højre Haand op foran Brystet og holdende en indadhældende, ikke identificeret Gen-stand (Bøsse¹⁾) i den ud- og opefter rakte venstre; herom en seksoddede Stjerne og en, med Spidserne nedadvendt Halvmaane.

S' CONVIVII SUTORUM IN MALMØGHE.

1536, 5. Juni, brunt V (Tavle 30 f), Hyld. 23; Lan-gebek, 29 II, Nr. 32: 1516; D.L.S., Fig. 201.

¹⁾ Se D.L.S., Side 4.

II. To oprejste Knive med fra hinanden dre-jede Ægge, jævnsides.

S' SUTORUM MALMOGIENCIS.

1584, 10. Juli, brunt V., Hyld. 49, 2; 1608, 17. Maj, grønt V. i Sølvkapsel, Hyld. 68, 2; 1610, 3. April, grønt V. i Sølvkapsel (Tavle 30 g og h), Hyld. 84 b; 1616, 24. Juni, sort Lak, Ink. handl. till Magistraten, B 417 d (Stadsarkivet Malmö); 1630, 28. Maj, P. o. V., slidt, I. t. R. & h. S.; D.L.S., Fig. 200.

VISBY

Den staaende, kronede Hellige Jomfru med det ligeledes kronede Barn paa Armen, herom to op-rejste Knive med højrevendte Ægge, og — nederst — 14||76; Feltet strøet med smaa Kors og Kryds.

sigillum societatis sutorum civitatis visbu.

Bronze-Stampe, Gotlands fornsal (Dep. C. 1334), Af-tryk i graat Lak (Tavle 31 a); D.L.S., Fig. 336.

YSTAD

Skomagermestrenes Segl, der antages at stam-me fra Tiden omkring 1450(?), beskrives i 1793 af en svensk Forsker, Dr. Bæyer som følger: „3ne musslor med en klyfd ørn ofvan paa samt inunder Ystad och omkring randen Sanctus Jacobus Major“¹⁾. Der skal her ikke tages Stand-punkt til Sammenslutningens gilde- eller lavs-mæssige Karakter. „Svendegildet“s Segl er om-talt i en tidligere Ud-gave²⁾.

¹⁾ D.G. & L.S., II, Side 199, jvfr. D.L.S., Side 4. ²⁾ D.Gi. S., Side 21, Tavle 10 e.

SKRÆDERE

HELSINGBORG

Stadens halverede Mærke og en opadvendt aaben Saks.

HELSINGBORGS SKREDERLAVS SINGNEDT —.

1802, 23. Juli, sort V. med Guldstrimler, Afstøbning i tonet Gibs (**Tavle 31 b**), Inneliggande handlinger till Rådhusrättens Dombok (Stadsarkivet, Malmö).

LANDSKRONE

En nedadvendt Overskærersaks og en opadvendt Saks, jævnsides, herom to seksoddede Stjerner¹⁾ og herimellem, i pælvis Række, to Stjerner²⁾ og fem, som et Kors stillede Kugler.

○ DETE ER SKREDERNIS LAVSSENI³⁾.

1608, 7. Marts, brunt V., Hyld. 68, 14; 1610, 13. April, brunt V. i T. (**Tavle 31 c**), Hyld. 84 c, 18; D.L.S., Fig. 232.

¹⁾—²⁾ Af ubehjælpssom Form. ³⁾ Formodentlig Forkortelse for Segnit.

LUND

En, om en nedadvendt Pren gabende, opadvendt, aaben Saks¹⁾, hvorom 16||47.

DETTE ER SKREDERNIS LAGS- SIGNETE I LUND.

Bronze-Stampe med Træskaft, Nord. Mus., Stockholm (Nr. 24479), Aftryk i graat Lak (**Tavle 31 d**); D.L.S., Fig. 233.

¹⁾ Jvfr. Fredericia.

MALMØ

En opadvendt, aaben Saks. Hældende Skjold.

§ fertori¹⁾ malmøgensis.

1536, 5. Juni, brunt V. (**Tavle 31 e**), Hyld. 23; 1584, 10. Juli, brunt V., Hyld. 49, 2; 1608, 17. Maj, grønt V. i Sølvkapsel, Hyld. 68, 2; 1610, 3. April, grønt V. i Sølvkapsel, Hyld. 84 b; 1624, 28. Sept., P. o. V., Ink. handl. till Magistraten, B 490 (Stadsarkivet, Malmö); Langebek, 29 II, Nr. 30: 1516 (**Tavle 31 f**); D.L.S., Fig. 234.

¹⁾ Her skal — der ses bort fra det fejlagtige e — Genetiv-s'et tilføjes, idet man ikke tør regne med en Dativ, som i saa Fald maatte efterfølges af Adjektivet i samme Kasus.

VISBY

En fra Venstre skraatstillet, opefter vendt, aaben Saks, hvorom tre Roser, 2, 1. Hældende Skjold, omgivet af Rankeornamenter.

S' OFFICII SARTORUM IN GOTLANDIA.

Bronze-Stampe med lille Hane af Bly, tjenende som Skaft, Gotlands fornsal (Nr. B. 1277), Aftryk i graat Lak (**Tavle 31 g**); D.L.S., Fig. 337.

YSTAD

Lignende Fremstilling som Fredericia og Lund.

○ YDSTADIENSIS 1647.

Bronze-Stampe med nyere Træskaft, Ystads högre allm. läroverks samlingar (u. Nr.), Aftryk i graat Lak (**Tavle 31 h**).

SLAGTERE

MALMØ

En Kniv og en Økse, jævnsides, begge oprejste og med højrevendte Ægge. Skjold.

§ officii carnificum malmøgensium.

1608, 17. Maj, grønt V. i Sølvkapsel, Hyld. 68, 2; 1610, 3. April, grønt V. i Sølvkapsel (**Tavle 31 i**), Hyld. 84 b; 1624, 28. Sept., P. o. V., meget slidt, Ink. handl. till Magistraten, B 490 (Stadsarkivet, Malmö); 1697, 8. Okt., sort Lak, Inneliggande handl. till Rådhusrättens Dombok (Ssts.); Langebek, 29 II, Nr. 27: 1516 (**Tavle 31 k**); D.L.S., Fig. 253.

SMEDE

CHRISTIANSSTAD

En opadvendt, aaben Tang, gabende om en oprejst Hammer med venstrevendt Bane, herunder en pælvis stillet Nøgle, med opadvendt højredrejet Kam, og herom en Kedel, med Hængeringe, og en Gryde med tre Ben; i Feltet Rankeornamenter.

SIGILLUM FABRORUM CHRISTIANISTADII.

Bronze-Stampe¹⁾, Kristianstads Mus. (Nr. 2000), Aftryk i graat Lak (**Tavle 31 I**).

¹⁾ Alder uvis.

HELSINGBORG¹⁾

En Ambolt, besat med en nedadvendt Hestesko, omfattende Skaftet af en oprejst, med Banen højredrejet Hammer og holdt af to, skraat ned efter vendte Tænger, hver krydset af en Nøgle med opefter vendt Kam, henholdsvis højre- og venstredrejet; herover en aaben Krone og herom 16||22.

SIGILLUM FABRORUM HELSINGBUROENSIS(!).

Bronze-Stampe, Hålsingborgs Mus. (Nr. 189: 30), Aftryk i graat Lak (**Tavle 32 a**); D.L.S., Nr. 258.

¹⁾ Paa Stampen til det som Fig. 259 i D.L.S. gengivne Segl for Lavet her er der ifølge velvillig Meddelelse fra Amanuensis, fil. lic. Greve Sten Kalling indgraveret 1802, Tiden for Forfærdigelse eller mulig Reparation. Naar henses til den viste Gravørteknik, Bogstavernes Form m. m. kan denne Stampe — Messing med Jernskaft, nu i Malmö Museum (Nr. 329) — ikke stamme fra Stadens danske Tid.

LANDSKRONE

En, med en Kugle¹⁾ belagt Pæl²⁾, hvorom en oprejst Hammer, sammenstillet med ?, og en opadvendt, aaben Tang. Skjold, hvorover ?.

Ulæselig Omskrift med en Slags Minuskler.

1608, 7. Marts, brunt V., Hyld. 68, 14; 1610, 13. April, brunt V. i T. (**Tavle 32 b**), Hyld. 84 c, 18.

¹⁾ Vistnok blot Mærke af Gravørens Passer. ²⁾ Kan neppe betragtes som en saadan i heraldisk Forstand; den kløver faktisk Skjoldet i to Dele.

LUND

Lignende Fremstilling som Kjøge; Hammeren med opefter vendt Bane.

SMEDELAVS INDSEIL I LUND.

Bronze-Stampe med Træskaft, Nord. Mus., Stockholm (Nr. 20147), Aftryk i graat Lak (**Tavle 32 c**); D.L.S., Fig. 268.

MALMØ

I. En opadvendt, aaben Tang, hvorom en opadvendt Hestesko og en oprejst lille Hammer. Skjold.

§ fa|b|ricorum malmøgensium.

1536, 5. Juni, brunt V., Hyld. 23; 1584, 10. Juli, brunt V., Hyld. 49, 2; 1608, 17. Maj, grønt V. i Sølvkapsel, Hyld. 68, 2; 1610, 3. April, grønt V. i Sølvkapsel (**Tavle 32 d**), Hyld. 84, b; Langebek, 29 II, Nr. 31: 1516; D.L.S., Fig. 270.

II. En opadvendt Tang, herom, paa højre Side, en opadvendt Hestesko, hvorover ? og hvorunder en Nøgle med opadvendt, højredrejet Kam, paa venstre en oprejst Hammer, hvorover en udadvendt Spore og ved hvis højre Side en oprejst Fil.

DETTE ER SMIDERNIS LAUGS-SEGL I MALMØ.

Jern-Stampe med Træskaft, Nord. Mus., Stockholm (Nr. 18079 b), Aftryk i graat Lak (**Tavle 32 e**); D.L.S., Fig. 272.

VISBY

I. En opadvendt, aaben Tang, lagt paa en liggende højrevendt Hammer, med nedadrejet Bane, og nederst skrævende om en Nøgle med opadvendt, venstredrejet Kam.

SMEDERNE SIGNET I WISBY.

Bronze-Stampe paa hvis Skaft: MATS RASMUSEN OLDERMAND, Gotlands fornsal (Dep. C. 237), Aftryk i graat Lak (Tavle 32 f).

II. En Hammer, med nedefter drejet Bane, og et Virkejern¹⁾, begge opefter vendte, krydslagte, herover en opadvendt Hestesko, omfattende en nedadvendt Nagle.

Q GODSUF UNT WAFFEN SMITIU SL²⁾

Jern-Stampe, Gotlands fornsal (Dep. C. 237), Aftryk i graat Lak (Tavle 32 g).

¹⁾ Se Smede, Aarhus. ²⁾ Formodentlig Siegel.

YSTAD

Den staaende, bispeklædte St. Loye, holdende en Hammer med den udstrakte højre Haand og en, med Spiralen indadret Krumstav med venstre.

sigillum officii fabrorum ystadencium.

Tegning af Rondahl (Tavle 32 h); D.L.S., Fig. 283¹⁾.

¹⁾ Se D.G. & L.S., II, Side 266.

SNEDKERE

MALMØ

Lignende Fremstilling som Kjøbenhavn I.

SNEKERNIS¹⁾ SEGEL Y MALMØ 1602.

Bronze-Stampe med Træskaft, Malmöhus Mus. (Nr. 139), Aftryk i graat Lak (Tavle 32 i); D.L.S., Fig. 296.

1608, 17. Maj, grønt V. i Sølvkapsel, Hyld. 68, 2; 1610, 3. April, grønt V. i Sølvkapsel, Hyld. 84 b; 1624, 28. Sept., P. o. V. (Tavle 33 a), Indk. handl. till Magistraten, B 490 (Stadsarkivet, Malmö); 1662, 11. Febr., P. o. V., Div. Dok., Helsingørs Snedkerlav (Landsarkivet for Sjælland); 1691, 29. Maj, P. o. V., Ssts. (Ssts.).

¹⁾ Første S er ganske læderet i Stampen, hvilket ogsaa

fremgaar af flere Aftryk. Det gengivne Segl fra 1624, P. o. V., viser Bogstavet tydeligt.

VISBY

En nedadvendt Passer, krydset af en med Spidsen nedadret Vinkel, og tre sammensatte Drejerjern, et pælvis og to krydslagte.

Q TISCHEL DRIER DES LOBLICHEN HANTWERK.

Bronze-Stampe med nyere Træskaft, Gotlands fornsal (Nr. B 1690), Aftryk i graat Lak (Tavle 33 b).

VÆVERE

MALMØ

I.¹⁾ Tre oprejste Knive. Et mod Venstre hældende Skjold, hvorover en Kalk med korsrydet Laag.

s pannicidarum malmogensium.

1584, 10. Juli, brunt V., hægt paa Hovedet, Hyld. 49, 2; 1610, 3. April, grønt V. i Sølvkapsel, hægt paa Hovedet (her gengivet i rigtig Stilling, Tavle 33 c), Hyld. 84 b; Langebek, 29 II, Nr. 33: 1516 (Tavle 33 d); D.L.S., Fig. 325.

¹⁾ Jvfr. D.L.S., Side 54.

II. En Væverskytte, pælvis. Skjold, hvorover W. S. Y. M.¹⁾.

1624, 28. Sept., P. o. V. (Tavle 33 e), Ink. handl. till Magistraten, B 490 (Stadsarkivet, Malmö).

¹⁾ F. Eks. Weffuerens Segel y Malmø; i Seglet Y og ikke I, som det synes at fremtræde paa Fotografiet.

III. En liggende Væverskytte under opvoksende Hørstængler, hvorom 16||47; forneden to større Kugler, hver ledsaget af fire ganske smaa.

DET ER VEFVERNIS LAUGSSEGEL I MALMØ.

Jern-Stampe med Træskaft, Malmöhus Mus. (Nr. 2171), Aftryk i graat Lak (Tavle 33 f).

FORTEGNELSE OVER TAVLERNES INDHOLD

VEST FOR SUNDET

Købstæderne ordnede alfabetisk indenfor Lavsbetegnelse¹⁾.

- Tavle 1 a—n Bagere.
— 2 a—f Bagere, se ogsaa 34, g—i Barberere.
— 3 a—c Barberere, d—h Blikkenslagere, i og k Blytækkere, l—n Bogbindere, o Bryggere.
— 4 a—d Bryggere, e Brændevinsbrændere, f—i Bundtmagere, k—m Bødkere.
— 5 a—i Bødkere, k og l Børstenbindere, m og n Drejere, se ogsaa 35.
— 6 a—f Drejere, g—m Garvere, se ogsaa 34.
— 7 a—d Garvere, e—h Glarmestre, i—l Guldsmede.
— 8 a Guldsmede, se ogsaa 34, b—d Gørtlere, e—o Handskemagere.
— 9 a—e Handskemagere, se ogsaa 34, f—q Hattemagere, se ogsaa 34.
— 10 a—d Hjul- og Karetmagere, e Kammagere, f og g Klokke- og Kandestøbere, h og i Knapmagere, k—m Kobbersmede, n Malere.
— 11 a—c Malere, d—n Murere.
— 12 a—e Murere, f Møllere, g Naalemagere, h Parykmagere, i og k Possementmagere, se ogsaa 35, l og m Pottemagere.
— 13 a—h Rebslagere, i—m Remsnidere og Sadelmagere.

¹⁾ Tavle 33-35 viser Segl, opførte uden alfabetisk Orden.

- Tavle 14 a—e Remsnidere og Sadelmagere, se ogsaa 35, f og g Sejl, Flag- og Kompasmagere, h—p Skomagere.
— 15 a—o Skomagere.
— 16 a—k Skomagere.
— 17 a—n Skomagere.
— 18 a—d Skomagere, se ogsaa 34 og 35, e og f Skorstensfejere, g—q Skrædere.
— 19 a—k Skrædere.
— 20 a—o Skrædere.
— 21 a—e Skrædere, se ogsaa 35, f—k Slagtere.
— 22 a—p Smede.
— 23 a—n Smede.
— 24 a—e Smede, f—o Snedkere.
— 25 a—i Snedkere.
— 26 a—g Snedkere, se ogsaa 35, h Stolemagere, i og k Sukkerbagere, l Sværdfege, m og n Tobaksspindere, o—q Tømrere, se ogsaa 35.
— 27 a Urmagere, b—m Vævere.
— 28 a—h Vævere.
— 33 h Guldsmede, i og k ikke identificerede.
— 34 a—d Hattemagere, e Handskemagere, f Skomagere, h Bagere, i Garvere, k Guldsmede.
— 35 a Skrædere, b Hattemagere, c Handskemagere, d Snedkere, e Sadelmagere, f Snedkere, g Skrædere, h Tømrere, i Possementmagere, k Skomagere, l Drejere.

ØST FOR SUNDET

- Tavle 28 i—l Bagere.
— 29 a Bagere, b Barberere, c Bryggere, d Bundtmagere, e og f Bødkere, g og h Garvere, i og k Glarmestre, l Guldsmede.
— 30 a og b Guldsmede, c Rebslagere, d—h Skomagere.

- Tavle 31 a Skomagere, b—h Skrædere, i og k Slagtere, l Smede.
— 32 a—h Smede, i Snedkere.
— 33 a og b Snedkere, c—f Vævere, g Fiskeblødere(?).
— 34 g Sankt Knudsgildet i Malmø (Supplement til Danske Gilders Segl fra Middelalderen).

SUPPLEMENT

DREJERE, AARHUS

En om en Kugle gribende, nedadvendt Krumpasser, hvorunder to krydslagte Drejerjern og hvorom en „durchbrochen“ Pille¹⁾ og en Rok.

AARHUUS DREIERLAUGS SEIGEL — og, omvendt — 1752.

1789, 1. Juni, P. o. V. (Tavle 35 1), Aa 218—308 (Byarkivet, Aarhus).

¹⁾ Meget ubehjælpsomt fremstillet.

RÉSUMÉ EN FRANÇAIS

Sans aucun doute, les sceaux des corps de métier s'adressent principalement à ces spécialistes peu nombreux qui ont choisi le développement de toutes sortes de produits et d'outillage comme un des buts de leurs recherches sur l'histoire de telle ou telle profession. Bien que tout le monde reconnaisse aisément un fer à cheval, une clef, un gant ou une botte, par exemple, et encore plusieurs des vieux outils, toujours usités, quelques-uns de ceux-ci sont tombés si incontestablement en désuétude qu'ils nous semblent plus qu'étranges. Un de nos artisans, grandement réputé et du reste très âgé, ne put point deviner l'usage d'un objet bizarre, employé par ses confrères d'autrefois et par conséquent représenté sur leurs sceaux. À notre insu, une pièce semblable se trouvait dans un de nos musées, d'ailleurs depuis longtemps bien expliquée sans la moindre assistance de la part du métier en question.

Il va de soi qu'une analyse de tous ces outils dépasse la compétence du sigillographe. Comme il est possible d'étudier chaque sceau sur nos planches, l'un et l'autre aura une occasion favorable pour faire ses propres expériences. — L'importance de cette édition, la quatrième de notre main, dépend principalement de la représentation de ces emblèmes modestes de tous les artisans, quelquefois faits d'une manière plus liée à l'art décoratif qu'on ne le suppose.

Plusieurs emblèmes sont placés dans un écusson, du bon blason ou bien presque ridicule. Nous ne voulons pas faire ici un cours d'héraldique; il nous suffira de faire remarquer qu'on composa — de temps à autre — des véritables armoiries, vraiment complètes, auxquelles font partie des couronnes, correctes ou de la plus pure fantaisie, des tenants ou des supports et même le heaume cimé avec ses lambrequins, tout cela si peu en harmonie avec la classe des artisans.

Quelques corporations ont préféré l'image de leurs patrons comme figuration sur les sceaux. On voit Saint Eloi chez les orfèvres à Odense, à Copenhague et à Ystad en Scanie (Pl. 8 a, 7 k et 30 b) et en outre ce personnage chez les simples forgerons des deux villes dernières (Pl. 22 o et 32 h). Les cordonniers domiciliés à Copenhague font voir les deux frères martyrisés Saint Crépin et Saint Crépinien (Pl. 15 n et o), tandis que les chirurgiens dans la capitale nous montrent Saint Côme et Saint Damien (Pl. 2 h et i). Tous ces Saints portent des outils conformes aux dites professions; ils sont donc bien reconnaissables. Saint Eloi d'Odense a même été représenté travaillant, assis à côté de l'enclume, vraiment une petite figuration bien parlante et d'ailleurs très remarquable par sa finesse et son élégance. Par contre, Saint Pierre avec la clef, se trouvant sur le beau sceau des forgerons à Horsens (Pl. 22 l), et la coquille de Saint Jacques le Majeur, symbole de l'apôtre, choisie comme seule figure par les cordonniers à Svendborg (Pl. 17 n), ne nous disent absolument rien du métier. Nul doute qu'il s'agit ici du patron et de l'emblème patronal.

Faisant partie de la figuration sur les sceaux de la ville d'Odense, métropole de la Fionie, Saint Kanut n'a pas un rapport spécial aux chapeliers de cette ville. Pourtant, le saint roi se trouve sur le sceau magnifique de leur corporation (Pl. 9 m). Nous ne parlerons point d'autres types hagiologiques, pas identifiés, ni de la Vierge, chez les cordonniers à Visby (Pl. 31 a), ni de quelques personnes purement allégoriques d'une époque assez récente (brasseurs (IV) et distillateurs à Copenhague, Pl. 4 c et e). Les gantiers à Copenhague et à Elseneur choisirent l'*Agnus Dei* pour type sigillaire, au premier coup d'œil un symbolisme très sublime (Pl. 8 g et k). Mais, en voyant chez leurs bons confrères de Næstved un mouton tout à fait ordinaire (Pl. 8 p), animal dont la peau est si utile pour cette profession, il faut peut-être se méfier d'un raisonnement trop élevé. Quand il se voit que les boulangers d'Assens préféraient l'Agneau pascal en guise de cimier, en ce cas-là, il s'agit tout simplement de l'emblème de la ville

elle-même (Pl. 1 d). La ville de Viborg a choisi quelquefois une représentation de nos premiers parents dans ses sceaux, par conséquent, ces personnes se trouvent sur celui des chapeliers (Pl. 9 r). Il nous sera impossible d'expliquer la choix d'une ruche de la part des cordonniers dudit lieu (Pl. 18 c). Enfin, on n'ose pas censurer les tanneurs à Copenhague archijustes parcequ'ils placèrent Madame la Justice sur le heaume (Pl. 6 m), d'ailleurs un cimier assez fréquent chez les bourgeois.

On comprend très bien les sentiments de ces corporations qui pensèrent à l'emblème de leur ville, au moment où la figuration du sceau fut fixée. Soit en témoignage d'attachement au sol natal, soit pour faire le sceau plus reconnaissable et encore — peut-être — plus officiel. Dans quelques cas, l'emblème de ville se voit tout seul. Les tonneliers à Kjerteminde — en Fionie — se contentaient du bâtiment de cette ville, les bouchers de Fredericia du lion, les tisseurs dans la capitale des trois tours et leurs confrères à Nakskov de l'arbre, accompagné d'un pied d'oiseau (Pl. 4 m, 21 f, 27 m et 28 d). Le plus souvent, l'emblème urbain et d'autres figures ont été combinés. Les chapeliers à Copenhague placèrent seulement — et en effet d'une manière très discrète — un tout petit chapeau au-dessus de la tour centrale des armoiries de la capitale (Pl. 9 k). Néanmoins, la plupart des corporations ne faisaient point preuve d'une modestie semblable; on voit même l'emblème de ville comme figure absolument secondaire, la fleur de lis d'Odense par exemple. Nous n'osons pas aller plus loin ici.

En ce qui concerne les légendes, par ailleurs si souvent d'une grande importance, celles de cette édition nous font savoir clairement que les artisans n'avaient point leur force *in litteris*. Quelques-unes — et surtout celles en langue latine — sont rédigées d'après le grand protocole sigillaire. C'est sûr et certain. Toutefois, la plupart — soit en danois, soit en allemand — nous présentent de pauvres exemples, plus ou moins défigurés.

Le terme «Segl», c'est à dire sceau, a été varié à l'infini: Seil, Seyl, Segel, Seigel, Seigl, Seyel etc. Dérivant plus proche du terme latin *sigillum*, on trouve les formes Sigil, Segil, en allemand Siegel, Sigel; du verbe *insigillare*, en bas latin, on a construit le terme Indsegl (Insegel, Insigle, Indsiel, Intsilgel (!) etc.). Les deux termes allemand «Petschier» et «Petschaft» se trouvent écorchés tout à fait ridiculement: Pidzer, Pusier, Bistzier, Petskaft, Pitschaf, Pibsskat, Pidskaf. Quand le sceau des orfèvres à Kjøge se présente comme «Secret», mot à la fin de la légende, on ne peut croire que ces braves artisans aient connu la vraie signification du terme *secretum*. De même, le mot «Signet» (Zignet, Signete, Singnet, Sigenet, Segnet, Segenet) est loin de ce terme latin qui signifiait l'empreinte de la plus petite matrice. On avait un sceau, voilà tout.

Nous avons traduit les dénominations danoises de tous les métiers, en français (v. la liste, page 82). Impossible de signaler les formes orthographiques à un lecteur étranger, ni quant aux dites dénominations, ni en ce qui concerne les noms des villes. Le terme danois Lav (Laug, Lavg, Lau, Laf, Lauf, Lag) — pour le mot français corporation — est substitué quelquefois au mot allemand Amt (Ambt), à son tour traduit en danois: Embede. Quelques-unes de ces légendes ont été rédigées d'après une formule démonstrative: Ce sceau appartient aux — — —, Celui-ci est le sceau des — — —, C'est le sceau des — — —. Ailleurs, on connaît d'exemples analoges. — Nous n'expliquerons pas des expressions spéciales, vraiment très intéressantes, mais incompréhensibles pour toute personne qui ne connaît pas notre langue. — Les termes des légendes latines n'exigent point d'interprétations.

La date d'année qu'on trouve très souvent, ou à la fin de la légende ou dans le champ même du sceau fait bien des fois allusion à un événement spécial dans l'histoire de la corporation en question. Ensuite à telle ou telle circonstance solennelle, par exemple l'élection d'un roi. Pour la fête, plusieurs de nos corps de métier ont préféré l'emploi d'un nouveau sceau, suivant l'exemple de quelques villes et juridictions danoises, s'il ne s'agit pas du simple fait que la matrice ordinaire était introuvable. En ces cas-là, la date d'année indique sans doute le moment où la nouvelle matrice fut gravée, peut-être d'une manière plus élégante qu'autrefois. Voici quelques années électorales: 1584, 1608, 1610, 1648, 1655.

Le proverbe allemand si bien connu «Wer Gott vertraut hat wohl gebaut» remplace toute légende usitée dans plusieurs sceaux de nos maçons, tandis que les tisseurs à Copenhague se contentèrent de la devise *Soli Deo gloria*, en effet bien applicable pour tout le monde, suivie de la date d'année 1648. Ces mots avaient certainement une double signification, à la fois pieuse et loyale. — à l'occasion de

l'élection du roi Frederik III. Nous constatons que les distillateurs dans la capitale furent peu poétiques en choisissant la phrase: Du blé tombe grasse, en danois bien entendu, placée en deux lignes au-dessous de la figuration du sceau.

Dans le résumé en français de notre ouvrage «Danske Købstæders Segl indtil 1660» (Les sceaux des villes danoises jusqu'à l'an 1660) nous avons expliqué nos règles principales pour ce qui concerne la publication des légendes dans le texte. Ces règles ont été brièvement répétées dans l'autre édition «Danske Herreders Segl indtil 1660» (Les sceaux des juridictions danoises). Inutile de résumer les mêmes principes encore une fois; il nous sera permis de renvoyer nos lecteurs aux deux ouvrages cités.

Comme des matrices originales (v. Pl. 36) existent encore en nombre, soit gardées dans les musées dano-suédois, indiqués toujours dans cet ouvrage, soit en possession constante des corporations respectives, nous avons eu la bonne chance de pouvoir faire des empreintes en cire d'Espagne d'une couleur grisâtre, bien propre à la photographie. En effet, c'est le procédé idéal. Nous avons aussi enregistré des sceaux originaux en cire, vierge, en danois ufarvet Voks (uf. V.), verte, brunâtre, grønt, brunt Voks (V.), ensuite des sceaux plaqués, c'est à dire en papier sur cire, Papir over Voks (P. o. V.), et enfin des empreintes de l'époque en cire d'Espagne, noire ou rouge, sort Lak, rødt Lak. Les boîtes rondes de bois, façonnées au tour, Trækapsel (T.), se trouvent souvent. Seulement la ville de Malmö, jadis un des joyaux dans la couronne danoise, aujourd'hui, depuis presque trois cents ans la métropole de la Scanie, province suédoise, cette ville employait — en 1608 et 1610 — des boîtes en argent, Sølvkapsel (Pl. 28 l et 30 h). Nous ne nous occupons point des attaches; il s'agit constamment du sceau sur double queue. C'était aussi la ville de Malmö qui faisait voir une élégance spéciale en se servant — en 1608 — d'un cordon bleu-blanc-rouge et deux ans après de ces couleurs, mêlées de fils jaunes.

Pour faciliter l'emploi de cette édition, nous avons dressé un petit vocabulaire contenant les dénominations des métiers en français avec traduction danoise:

Barbiers (chirurgiens) — Barberere; Bouchers — Slagtere; Boulangers — Bagere; Boutonniers — Knapmagere; Brasseurs — Bryggere; Brossiers — Børstenbindere; Carrossiers v. charrons; Ceinturiers (corroyeurs), selliers — Remsnidere, Sadelmagere; Chaisiers — Stolemagere; Chapeliers — Hattemagere; Charrons et carrossiers — Hjulmagere, Karetmagere; Charpentiers — Tømrere; Chaudronniers — Kobbersmede; Cordonniers — Skomagere; Chirurgiens v. barbiers; Cordiers — Rebslagere; Distillateurs — Brændevinsbrændere; Épingliers — Naalemagere; Ferblantiers — Blikkenslagere; Fileurs de tabac (torqueurs) — Tobaksspindere; Fondeurs de cloches, potiers d'étain — Klokkerstøbere, Kandestøbere; Fondeurs de laiton (en cuivre, en bronze) — Gørtlere; Forgerons — Smede; Fourbisseurs — Sværdfe gere; Fourreurs v. pelletiers; Gantiers — Handskemagere; Horlogers — Urmagere; Maçons — Murere; Menuisiers — Snedkere; Meuniers — Møllere; Orfèvres — Guldsmede; Passementiers — Possementmagere; Pastilleurs — Sukkerbagere; Peintres — Malere; Pelletiers (fourreurs) — Bundtmagere; Perruquiers — Parykmagere; Plombiers — Blytækkere; Potiers — Pottemagere; Potiers d'étain v. fondeurs de cloches; Ramoneurs — Skorstensfejere; Relieurs — Bogbindere; Selliers v. ceinturiers; Tailleurs — Skrædere; Tanneurs (corroyeurs, chamoiseurs, mégissiers) — Garvere; Tisseurs (tisserands) — Vævere; Tonneliers — Bødkere; Torqueurs v. fileurs de tabac; Tourneurs — Drejere; Vitriers — Glarmestre; Voiliers — Sejlmagere.

V. aussi la liste, page 84.

P.-B. G.
de l'Académie de Caen.

SUPPLEMENT
TIL
DANSKE GILDERS SEGL

Sankt Jacobs Gilde, Ystad se Skomagere, sammesteds.

Sankt Knuds Gilde, Malmø¹⁾.

1610, 3. April, grønt V. i Sølvkapsel (Tavle 34 g), Hyld. 84 b.

¹⁾ D. Gi. S., Side 26, Tavle 5 a.

INDHOLDSFORTEGNELSE

FORORD.....	Side 5
FORKORTELSER.....	— 8
INDLEDNING.....	— 9
HAANDVÆRKERLAVENES SEGL.....	— 21

Købstæderne ordnede alfabetisk indenfor Lavsbetegnelse.

Vest for Sundet.

Bagere Side 21, Barberere Side 23, Blikkenslagere Side 24, Blytækkere Side 25, Bogbindere Side 25, Bryggere Side 25, Brændevinsbrændere Side 26, Bundtmagere Side 26, Bødkere Side 27, Børstenbindere Side 28, Drejere Side 29, Fasbindere se Bødkere, Fellberedere se Garvere, Filtmagere se Hattemagere, Garvere Side 30, Glarmestre Side 31, Guldsmede Side 32, Gørtlere Side 33, Handskemagere Side 33, Hattemagere Side 36, Hjul- og Karetmagere Side 38, Hvidgarvere se Garvere, Kammagere Side 39, Klokke- og Kandestøbere Side 39, Knapmagere Side 39, Kobbersmede Side 40, Malere Side 40, Murere Side 41, Møllere Side 43, Naalemagere Side 43, Parykmagere Side 43, Possementmagere Side 43, Pottmagere Side 44, Rebslagere Side 44, Remsnidere og Sadelmagere Side 45, Sejl-, Flag- og Kompsmagere Side 46, Skindere se Bundtmagere, Skomagere Side 47, Skorstensfejere Side 53, Skrædere Side 53, Slagtere Side 58, Smede Side 58, Snedkere Side 64, Stolemagere Side 67, Sukkerbagere Side 67, Sværdfege Side 68, Tobaksspindere Side 68, Tømrere Side 68, Urmagere Side 69, Vognmagere se Hjul- og Karetmagere, Vævere Side 69, ikke identificerede Side 71.

Øst for Sundet.

Bagere Side 72, Barberere Side 72, Bryggere Side 72, Bundtmagere Side 73, Bødkere Side 73, Fiskeblødere Side 73, Garvere Side 73, Glarmestre Side 74, Guldsmede Side 74, Rebslagere Side 74, Skomagere Side 74, Skrædere Side 76, Slagtere Side 76, Smede Side 77, Snedkere Side 78, Vævere Side 78.

FORTEGNELSE OVER TAVLERNES INDHOLD.....	— 79
SUPPLEMENT.....	— 79
RÉSUMÉ EN FRANÇAIS.....	— 80
SUPPLEMENT TIL DANSKE GILDERS SEGL FRA MIDDELALDEREN.....	— 83

Tavle 1

a

b

c

d

e

f

g

h

i

k

l

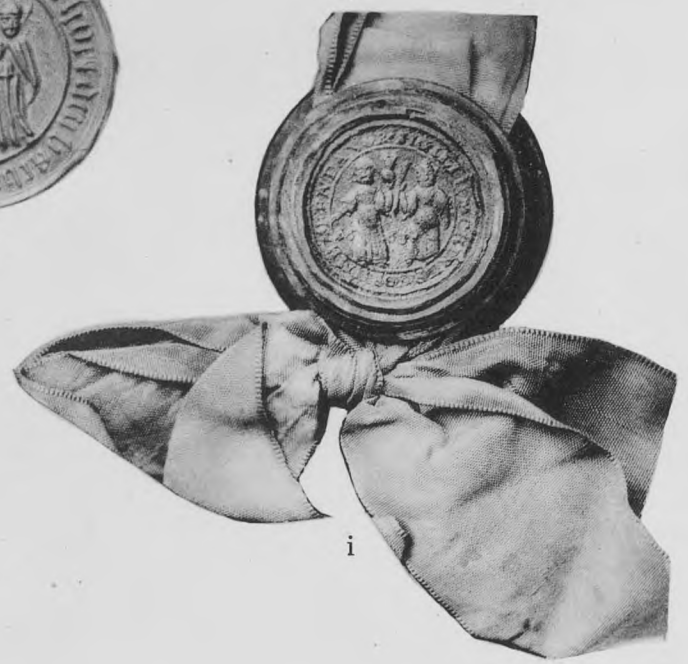

m

n

Tavle 2

Tavle 3

Tavle 4

Tavle 5

b

a

c

d

f

e

g

i

k

h

m

l

n

Tavle 6

b

a

c

d

f

e

g

i

h

k

l

m

Tavle 7

a

b

c

d

e

g

h

f

i

k

l

Tavle 8

a

b

c

d

e

f

g

h

i

j

k

l

m

n

o

Tavle 9

a

c

b

e

d

f

g

h

i

k

l

n

q

m

o

r

p

Tavle 10

a

b

c

e

d

f

g

h

k

i

m

l

n

Tavle 11

b

a

c

d

e

f

g

i

k

l

h

m

n

Tavle 12

a

c

b

d

e

f

g

i

h

l

k

m

a

b

c

d

e

f

h

g

i

k

m

l

Tavle 14

a

b

c

d

f

e

g

h

i

k

n

l

m

o

Tavle 15

Tavle 16

Tavle 17

a

b

c

d

e

f

g

h

i

k

m

l

n

Tavle 18

Tavle 19

a

b

c

d

f

i

e

k

h

g

Tavle 21

a

b

c

d

e

f

g

h

i

08

j

k

l

m

Tavle 22

a

b

c

d

e

f

g

i

h

k

p

l

m

n

o

q

Tavle 23

a

c

b

d

f

e

g

i

h

k

l

m

Tavle 24

a

b

c

d

f

e

g

h

i

k

l

m

o

n

a

c

b

d

g

f

e

h

k

i

Tavle 26

a

b

c

d

f

e

h

g

i

l

m

k

Tavle 28

b

a

c

e

f

d

g

h

k

l

i

Tavle 29

Tavle 30

Tavle 31

a

b

c

d

e

f

g

i

h

k

l

a

b

f

i

d

e

g

c

h

k

Tavle 34

a

b

c

g

d

e

i

f

h

k

Tavle 35

a

b

c

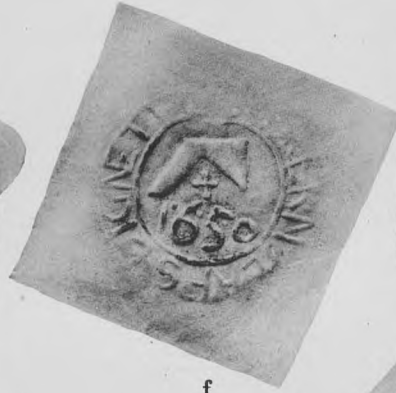
d

e

f

g

h

i

j

k

Tavle 36

a

b

c

f

d

e

g

h

i